

ЧЕТ ЭЛ БЕСТСЕЛЛЕРИ

**АҚЛ
ВИТАМИНЛАРИ**

Джим Рон

SFDH - 2013

Сайдова Мухтарам Усмон қизи – таржимаси.

Бу китоб ҳар қандай компания, фирма ва ташкилотларнинг бизнесмен ва раҳбарлари учун мўлжалланган. Бу бизнесмен учун қизиқарли, шунингдек, эндигина тadbиркорликни режалаштираётган инсонлар учун ҳам керакли ҳисобланади.

Джим Рон кўрсатмалари кичик, яққа тартибдаги ишлаб чиқаришдан тортиб то, гигант масштабдаги транснационал корпорация раҳбарларигача керакли қўлланмадир. Уларда амалда фаолият кўрсатиш учун мутахассислик билими ва малака талаб қилинмайди. Бу кўрсатмалар умумийдир. Чунки улар соғлом фикр асосида бир неча ҳаракатлар куринишида берилган.

Джим Рон – Американинг бизнес соҳасидаги буюк файласуфи. Унинг карьераси 40 йилдан буён давом этиб, ер юзи буйича 3 млн.дан ортиқ инсонларнинг ҳаётига кириб борди. У узок йиллардан буён замонамизнинг энг обрў-эътиборли мутафаккири сифатида тан олинган.

У инсонларга шахс сифатида ривожланишга ёрдам берадиган психологик замондошларимизни илҳомлантирган ва руҳлантирган беназир устоздир. Ҳақиқатда у маънавий устоз, замонавий Билл Роджер ва шунчаки афсонавий ҳазрати инсондир. Сиз кўлингизда унинг китобини ушлаб турибсиз. Улар қисқа суҳбатлар кўринишида берилган. Ҳар бир суҳбат ҳаётнинг аниқ бир томонига назар ташлаш билан ифодаланади. Бу ерда бахт тушунчаси, фарзандларга муносабат, пулга муносабат, муваффақиятга эришиш усуллари ва шуларнинг барчасини уйғунлаштириш йуллари муҳокама қилинади.

Китоб саҳифаларини ўқиб борган сари оёз “Тез-тез бериладиган саволлар” сарлавҳали бўлимларга дуч келасиз. Бу саволлар автор номига келган саволлардир. Албатта уларнинг ҳаммасини келтиришнинг иложи йўқ. Шунинг учун саволлар ичидан энг муҳимлари, энг қизиқарлиси ва ҳозир актуал ҳисобланганлари авторнинг ўзи томонидан танлаб олинган.

Мен сизларга соғлом ҳаёт тарзи, бахт ва бойлик, ўзингизга соғва қўйишингиз мумкин бўлган сабр-тоқат, соғлом фикрга эга бўлиш бой билим, уз куч-қудратингизга ишонч, орзу қилиш ва унга эришиб, унинг мукофотидан завқланишингизга тилакдошман. Сиз шунга лошқисиз.

Джим Рон.

Ҳаётимни бутунлай ўзгартириб юборган кун

Эндигина 25 ёшга тўлганимда мен Эрл Шоафф деган бир инсон билан учрашдим. Мен у пайтда бу учрашув ҳаётимни шунчалик ўзгартириб юборишини ҳаёлимга ҳам келтирмаган эдим. Менинг ҳаётим, кўпчилик инсонлардек бирор бир катта ютуққа эришмаган ва ютуқ бахтини сезмаган ҳолда, бир маромда ўтиб борарди. Мен унчалик катта бўлмаган бир фермер оиласида туғилиб ўсдим. Уйдан чиқиб кетганимда, ўз бахтимни ҳар бир америкалик орзу қиладиган даражада топиб олишимга ишонганман. Шу ишонч уйни тарк этишимга сабаб бўлган.

Лекин ҳақиқат мен кутгандек бўлиб чиқмади. Ўрта мактабни тугатгандан сўнг, мен дарҳол коллежга ўқишга кирдим. Бир йил ўқигандан сўнг мен ўзимни керагича ақлли ҳисоблаб ўқишни ташладим. Бу менинг биринчи катта хатоларимдан бири эди. Ўша пайт мен тезроқ пул ишлаб топишга шошилганман. Ўшанда мен ҳаётимда керак бўлган, мен қидириб юрган нарса яъни қийинчиликсиз пул топаман деб ҳисоблаганман.

Ҳақиқатда ҳам иш топиш қийин бўлмади. (У пайтда мен ҳақиқий ҳаёт куриш билан шунчаки тирикчилик учун иш қилиш ўртасидаги фарқни тушунмаганман). Кейин уйландим. Бошқа эркаклар катори мен ҳам аёлимга келажагимиз ажойиб бўлиши тўғрисида катта ваъдалар бердим. Чунки мен келажагига қаттиқ ишонган мағрур йигит эдим. Мен пуҳратпараст эдим, келажагимга ишонардим. Шунинг учун ҳақиқатдан ҳам қаттиқ ишлардим. Ишляпманми демак муваффақият билан таъминланаман деб ўйлардим.

Иш бошлаганимдан 6 йил ўтгандан сўнг, яъни 25 ёшимда мен ўз ривожланишимга танқидий жиддий баҳо бера бошладим. Мен ҳаётимда нимадир хаҳо кетаётганига хавфсирай бошладим. Мени бир ҳафтада ишлаб топган пулим

57 долларни ташиқ қиларди. Бу албатта мен кутгандан анчайин кам эди. Энди мен ота бўлган эдим! Усиб бораётган оиламни масъулиятини хис қилардим. Ҳаммадан кўпроқ мен аста-секинлик билан аввалги дадилликдан энди ювош тортиб, ҳаёт мен ўйлагандек эмаслигини, демак: менинг ҳаётимдаги чекимга тушгани шу эканлигини таъ олишим кераклигини, англай бошладим.

Бир вақт қарасам молиявий аҳволим яхши бўлмапти. Аксинча кундан-кун танг аҳволга тушиб бораёпман. Ниманидир ўзгартиришим кераклиги аниқ. Лекин нимани? Балки қаттиқ меҳнат қилишнинг ўзи етарли эмасдир деб ўйладим. Мана шу фикр мени қузимни ючишга етарли бўлди. Негаки мен кимки қаттиқ терга ботиб ишласа, муваффақиятга эришади деб ҳисоблардим. Мен шундай ишлашда давом этсам, 60 ёшларга борганда ҳам ҳаётимни шу аҳволда ишлаш қобилиятимни тугатаман.

Негаки бунақа одамларни кўпини танирдим. Қарияликда хароб, ёрдамга муҳтож бўлиб юрганларини, мен бунақанги келажакни тан олмас эдим. Ҳазм қилолмас эдим. Шунинг учун менга кўп савол туғулар эди. Жавобдан кўра нима қилиш керак, қандай қилиб ҳаётимни яхшилашим мумкин, ва ҳоказо.

Ўқишни давом эттирсамчи деб ўйладим. Оилали одам тўғри келмайди. Кейин ўз бизнесимни бошлаш тўғрисида ўйладим. Шу вариант тўғри келгандек бўлди. Аммо бизнес бошлашга капитал керак. Бу эса муаммо эди. Чунки кўпинча ойнанинг кўп қисмини пулсиз утказар эдим. (Сиз ҳам шу аҳволга тушганмисиз?)

Бир кун 10 доллар йўқотганимда мен шунақанги ўзимдан чиқиб кетганманки. Икки ҳафтача ўзимга келолмаганман. Уртоқларимдан биртаси менга: «Кулоқ сол Джим, шу пулингни бирта камбағал топиб олгандир» деб юпатмоқчи бўлганда, ишонинг бу юпатиш бўлмаганди мен учун. Негаки ўша пайт мен йўқотниш эмао 10 доллар топишим керак эди. (У пайтлар хайр-ёқон, садақа тушунчаси менда йўқ эди).

Хуллас мен 25 ёшда эдим ва орзуларимдан анча йирокда эдим. Ҳаётга тўғри йўл танлаш учун нимани ўзгартиришни билмасдим. Уша кунларнинг бирида менга бахт кулиб боқди. Бу бахтли воқеа худди ўша оғир кунларимнинг бирида юз берди. Нега шундай бўлди? Нега шунақа ҳодисалар айнан керакли вақтда содир бўлади? Ҳозиргача бу нарса мен учун жумбоқ бўлиб қолмоқда.

Мен ўзига хос хусусиятга эга бўлган ажойиб инсон Эрл Шоафф билан учрашгандан сўнг омад менга кулиб боққан. У кишини биринчи марта семинарда кўрганман. У семинарни олиб борар эди. Уша кун у нима тўғрисида гапирганини сизларга айтиб беролмайман, эсимда йўқ. Лекин шу нарсани ҳозиргача эслайманки, мен шу инсонга ўхшаш учун, шундай инсон бўлиш учун нима қилиш керак бўлса шуни қиламан деб ўйладим.

Семинардан сўнг мен унинг олдига бориш ва у билан танишишга ўзимга куч топдим. Яъни кучимни тўплаб унинг олдига бордим ва ўзимни таништирдим. У киши беўхшов мурожаат қилишимга қарамай менга яхшилаб разм солди. Менинг муваффақиятга эришишга катта хоҳишим борлигига эътибор билан қаради.

У мулоҳим ва олижаноб инсон эди. Шу хусусияти билан менга ўзига нисбатан катта иштиёқ уйғотди. Бир неча ойдан сўнг у мени ўз компаниясига ишга олди. Кейинги беш йилда мен устозим Шоаффдан кўплаб ҳаёт дарсларини ўзлаштирдим. У мени худди ўғлидек кўрарди. Ўзининг ҳаёт фалсафасини соатлаб менга ўргатарди. Бугунги кунда мен унинг ҳаёт фалсафасини «Бахт ва бойликка эришишнинг 7 стратегияси» деб айтаман. Шу ном билан унга атаб китоб ёзганман.

Устозим бутунлай қутилмаган ҳолда 49 ёшида тўсатдан вафот этди. Бу мен учун катта йўқотиш бўлди. Анча вақтдан кейин мен бу инсоннинг менинг ҳаётимда тутган ўрнини баҳолашга ҳаракат қилиб кўрдим. Шунда тушундимки мен ундан олган энг яхши нарсам иш эмас, ҳаттоки оддий соғувчиликдан, то компаниянинг вице-президенти лавози-

мигача кутарилиш хам эмас. Мен учун энг кадрли булгани, унинг узига хос хаёт фалсафаси ва шу фалсафа асосида хаётда муваффакиятга эришиши, кандай қилиб бахтли, тукин-сочин хаёт кечириш мумкинлиги тугрисидаги донишмандлиги эди.

Кейинги 5 йилликда унинг гояларини хаётимга тадбик қилдим ва муваффакиятга эришдим. Мен хақиқатда хам катта суммадаги пулни ишладим. Аммо мен шу пуллардан кура устозимдан ўрганган гояларимни бировга беришдан купроқ қониқиш ҳосил қиламан. Ишчи-ходим, бизнесменлар, ҳамкасбларга шу гояларни етказиш ва уларнинг ишига булган узгаришдан хаётларидаги сезиларли узгаришдан ниҳоятда купроқ қониқиш оламан. Мен ўзимни оратор ёки муаллиф деб ҳисобламас эдим. Мен биринчи навбатда бизнесмен эдим. Шундай булса хам бу гояларни бошқаларга оддий қилиб етказиш керак. Очик кунгил билан тугридан-тугри етказиш керак. Одам ўз хаётини узгартириши накадар мумкинлигини курсин.

Қачонки бу китобни олиб ўқий бошласангиз, ундаги ҳамма фикр-мулоҳазаларни ўрганиб хаётингизга тадбик қилишингиз шарт эмас. Сизга маъкул келганини ишлатинг бошқасига эътибор берманг. (Бозорга борсангиз ҳамма нарсани бир бошдан сотиб олмайсиз, кераклисини оласиз).

Эсингиздан чиқмасин. нима қилган тақдирда хам сиз урганинг. Ўқувчи, илгирд бўлинг – ҳеч қачон шунчаки бажарувчи бўлманг.

ҲОЗИР ҲАРАКАТ ВАҚТИ

*Шахсий ҳаётингизга жавоб
бера олинг. “Кун
қатори” юрманг, уларнинг
узларини оқлашларидан
фойдаланманг.*

Қобилиятни ривожлантириш, ўз вақтида ҳаракат қилиш ҳақиқий интизом талаб қилади. Агар вақти келмаган бўлса, шошилишни хождати йўқ. Лекин сиз вақтни бой беришни истамайсиз. Қачон сизда яхши бир ғоя пайдо бўлса, шу ғоя билан ёнсангиз ҳиссиёт кучли бўлса, шу пайт ҳаракат учун қулай пайтдир. Масалан, сиз шахсий кутубхонангизга эга бўлмоқчисиз, хоҳишингиз катта. Нима қилиш керак? Бор йўғи биринчи китобни олишингиз керак. Кейин унинг сафига иккинчи китобни қўшиш ва иложи борича ҳаракатни тезлаштириш керак, токи ҳиссиётингиз сўнмасдан, ғоянгиз сустлашмасдан. Агар ўз вақтида ҳеч қандай ҳаракат қилинмаса, куйдагилар рўй беради: Сиз сўниб бораётган истак қонуниятининг қурбонига айланасиз.

Аслида бизга қанақадир ғоя вужудга келса, нимадир қилиш истаги туғилади. Қайноқ ҳиссиёт бизни эгаллаганда нимадир қилаётгандек бўламиз. Лекин биз шу пайт шошилишч равишда план тузиб ҳаракатни бошламасак, ғоямиз ўз кучини йўқота бошлайди. Бир ойдан кейин совий бошлайди. Бир йилдан кейин уни қидириб ҳам топа олмаймиз.

Демак ҳаракатда бўлинг !

Ғоя ишончли, ҳиссиёт кучли пайтда, интизомни вужудга келтиринг.

Кимдир мустаҳкам соғлиқ тўғрисида суҳбат қилса, бу сизни нимадир қилишга ундайди. Сиз овқатланиш маданияти тўғрисидаги китобга эга бўлишингиз керак. Китобни қўлингизга олинг. Ҳали бу фикр миянгиздан чиқиб

кетмасдан, ҳиссиётингиз совимасдан. Жараёни бошланг! Полга ётинг ва бир неча бор майк килинг.

Сиз ҳаракат қилишингиз керак, бўлмаса онг ўз кучини йўқота бошлайди. Ҳиссиёт ҳам ўткинчи туйғу, агар у ҳаракатга кирмаса. Мана шу ғояни, ҳиссиётни фақат интизомгина ҳаётингизга тадбиқ қилишга имконият ярағиб беради.

Демак, моҳият шундаки, сиз фақатгина юқори даражадаги интизомни ўзингизни интилишингиз ва шунга ундашингиз орқали ўзига хос ички туртки ҳосил қила оласиз. Шунинг бажара туриб, сиз ўзингиз учун янги катта бир ҳаёт жараёнига кириб борасиз.

Интизомнинг асосий мақсади - инсонни ўзини ҳурмат қилини, бошқаларнинг ҳурматиغا сазовор бўлиш ва шу ҳурматга ўзини лойиқ деб топиш туйғусини ҳис қилишдан иборатдир.

Ҳозирги замонда кўп кишилар ўзларини ҳурматга сазовор деб ҳисоблайди ва лекин уни интизом билан боғламайдилар. Улар барча имкониятлардан максимал даражада фойдаланиш ўрнига, бўшашиб, озгина эркаланиб кўп иш қилмасликка ҳаракат қиладилар. Қилишлари мумкин бўлган ишдан кўра камроқ иш қиладилар. Ишонаверинг, сиз оддийгина йўл билан "ўз қобилиятингизни пастга тушираясиз.

Сизнинг кичкина эътиборсизлигингиз муаммо чиқара бошлайди. Қўйиб берилган эътиборсизлик худди микроб, вирусдек старт олади. Агар олдини олмасангиз касалликни келтириб чиқаради. Битта эътиборсизлик етарли, иккинчисини бошлаб келади. Ҳаммадан ёмони шуки-эътиборсизлик инсонни ўз-ўзини ҳурмат қилиш хусусиятини ўтмас қилади.

Энди шу ҳодиса рўй берди ҳам дейлик. Қандай қилиб ўз кадр-қимматингизни тиклаб олишингиз мумкин? Фақат бир нарса талаб қилинади. У ҳам бўлса ҳаракат. Шунинг равишда оддий интизомдан бошланг. Ўз философиянгиздан келиб чиқиб ўзингизга мажбурият олинг. "Мен, барча

мақсадларимга егаман ва яқин келажакда ўз ютуқларимни байрам қиламан, шунинг учун мен интизомли бўламан” деб мажбурият олинг.

ИНТИЗОМ

Интизом – бу қўйилган мақсад ва унга эришган қуни боғловчисидир. Биз ҳаммамиз ҳаётда ўз-ўзидан, беихтиёр икки “огриқдан” қийналишимиз керак. Ё самарали интизомдан ёки интизомсизликнинг пушаймонлик оғриғидан, яъни афсусланишдан.

Фарқи шундаки, интизомли бўлишнинг оғирлиги граммларда ўлчаиса, пушаймонлик оғирлиги тонналарда ўлчанади. Ҳар қандай интизом бир-бирига боғлиқ бўлади ва бир-бирига таъсирини ўтказади. Инсон қачоки “Қулай фурсатдан фойдаланмадим, энди кеч” деб айтса адашади. Бу нотўғри. Ҳар қандай эътироз бутун жараёнда ўз аксини топади. Бундай содда ва гўл фикр юритмаслик керак.

Интизом – бу бутун муваффақият курилиши мумкин бўлган пойдевордир. Интизомиинг бўлмаслиги эса муқаррар муваффақиятнинг барбод бўлишига олиб келади. Ахир интизом келажакда ўзи билан мўъжиза яратиш имконини беради. Интизомни йўлга қўйиш учун энг яхши фурсат, қачон, қачонки гоё “тоза” эндигиия келганда.

Бир интизом ҳамма вақт ўзи билан иккинчисини олиб келади. Интизомдан воз кечиш, бу сизни мақсадга олиб борувчи йўлдан адаштиради. Адапдингизми орзунгиз ушалмайди.

Булар орасидаги фарқни сезиш учун кўп нарсани ўзгартиришнинг ҳожати йўқ. Бир неча оддий интизомлар йўлга қўйилса, охириги 90 кун ичида сезиларли ижобий натижалар кўриш мумкин. Энди шунинг бир йил ёки уч йил давомида олиб борсакчи? Бу тўғрида гапирмаса ҳам бўлади.

Аmmo озгина ингизомнинг етишмаслиги ўзимизга бўлган ишончни йукотади.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Жаноб Рон. Мен ёзувчиман. Ўзимни ишимни ёқираман. Яхши одамлар билан ишлайман, келажакда яхши карьерам бор. Шу гоёларимни кенгайтирмоқчиман. Бунинг учун кўлимдан келган ишларни максимум даражада бажараяпман. Нашриётга буюртмалар бердим. Бир қанча авторлик ахборотларим ва лойиҳаларим бор. Бундан ташқари сизнинг илхом берувчи, руҳлантирувчи кўп китобларингизни ўқийман. семинарларингизга қатнашаман. Лекин эски муаммо бу ҳам бўлса ишимда силжиш кам. Негадир орқага сурилиб кетаяпти. Шунга нима маслаҳат берасиз?

Жавоб:

Ҳар қандай мақсадни амалга ошириш учун асосан ички туртки билан кўтаринки руҳда старт олиб ҳаракатни бошлаш деб ҳисоблайман. Негаки биринчи ҳаракатдан сўнг, биринчи қадамни қўйдингизми зерикиш, чарчаш, ҳар хил тўсиқлар, ички кечинмалар, кўрқувларга нисбатан ўзингизда энергия сеза бошлайсиз. Шу кўндан бошлаб ҳамма нарсага бошқача кўз билан қарай бошлайсиз.

Мен ҳаётда кўп одамларни кўрганман. Ишлари орқага сурилганлигидан зорланиб юрувчилар, булар бир умр, мангу студентлардир. Улар ҳамма вақт ўқийдилар, ўрганадилар. Ҳеч қачон аниқ бир ҳаракат қилмайдилар. Мен ўқиб ўрганишнинг катта тарафдориман. Лекин менинг маслаҳатим шу: ўқиб ўрганиш кейин ҳаракат қилиш. Кейин яна озгина ўрганиш ва ҳаракат қилиш керак. Шунингдек ҳамма лойиҳаларни бирлаштиришни таклиф қиламан. Қайси бири сизга ҳозирги вақтда муҳимроқ ва эътиборга лойиқ бўлса,

шуларни жамланг ва асосийсидан, яқинда амалга ошириш мумкин бўладиганидан бошланг.

Баъзида кул катта ишларни бирдан бажармоқчи бўламиз. Натижада ҳеч нимага эришолмаймиз. Шунинг учун “орзулар рўйхати”дан бошлашимиз керак. Акс ҳолда ҳаммасини бошлаб, ҳеч нимага эришолмаслигимиз мумкин.

Донишмандларнинг сўзи борки: “Юз километрли саёҳат ҳам биринчи қадамдан бошланади”. Худди мана шу аста қўйилган қадамлар улкан ишларга олиб боради. Шу йўлда сизларга омад ёр бўлсин.

Сиз ҳамма вақт ўзингиз учун жавобгар бўлинг. Иш берувчи сизнинг иш ҳақингизни аниқлаб бермасин, ўзингиз аниқланг. Бўлмаса у сизни кадр-қимматингизни устидан ҳам ҳокимлик қилиши мумкин. Бунга йўл қўйманг. Сиз шамолнинг йўналишини ўзгартириб билмайсиз. Йил фасллариини ўзгартириб билмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартириб биласиз. Мана шунга сиз ҳақиқатан ҳам жавобгарсиз. Сиз юлдузлар башоратига жавобгар эмассиз, лекин сиз ўзингизни ривожлантириш учун қанақа китоблар ўқиш, қанақа янги билимлар олиш, қанақа семинарларга, дарсларга бориш кераклигини биласиз.

ЯХШИ НАТИЖА УЧУН БИРИНЧИ ҚАДАМ

*Муваффақиятни ушлаб бўлмайди.
Уни фақат ўзимизни яхши томонга
ўзгартирган ҳолда, ўзимизга жалб
қилишимиз
мумкин.*

Натижамизнинг қанчалик тубдан ўзгариши бизнинг фикр юритишимиз билан ўлчанади. 1960 йилда космик

кемага парвоз қилиш техник ʒихатдан бир имконсиз нарса эди. Бир йилдан сўнг биринчи инсон космосга парвоз қилди ва ойга қадам босди. Ана шу оламшумул воқеа миллат руҳини уйғотди ва келажакдаги муваффақият уруғини унумли фикрлаш тунроғига экиди. Ана шу ажойиб жараён инсон орзусини рўёбга чиқарди. Бир сўз билан инсон ойга қадам босгани илмий тарзда исботланди ва фанни олдинга силжишига сабаб бўлди. Шу принципни ҳаётни турли жабҳаларида қўллаш мумкин.

Камбағал, қашшоқ одам мол-мулк эгасига айланиши бой-бадавлат бўлиши мумкинми? Албатта! Кучли хоҳиш, режалаштириш ва интилувчанлик уйғунлиги билан ажойиб мўъжиза яратиш мумкин. Гал муваффақият формуласи ишлармикан деб ўйлашга эмас, инсон уни ишлатишига. Инсон англаб бўлмас мавжудот. Бу ҳар биримизга ташланган чақирик. Биз ўтирган жойимиздан туриб хоҳлаган томон кетишимиз мумкин. Ҳар қандай орзунини амалга ошириш мумкин, шунга ишонишга ўзимизда куч, мардлик топа оласак.

ҚАТЪИЙЛИК / МАТОНАТ

Ҳар қандай санъат асарини яратиш учун вақт керак. Ҳаёт куриш учун ҳам вақт керак. Шахс сифатида ўсиш, ривожланиш учун ҳам вақт керак. Демак ўзингизга, ўзингизнинг оилангизга, бизнесингизга вақт ажратинг улар шунга арзийдилар, шунга муҳтожлар.

Сабрсизлик ва хасислик муваффақият учун бир хилдаги қотилликдир.

Қанча билим олиш мумкин? Токи муваффақиятга эришмагунча.

Баъзи инсонлар баҳорда экадилар ёзда кетиб қоладилар. Агар сиз бир мавсумни мўлжаллаган бўлсангиз охиригача

олиб боринг. Бир умрга колиб кетишга мажбур эмассиз. Лекин бошлаган ишингизии тугатинг.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Мен сизни китобларингизни ўқиганман, кассеталарингизни эшитиб кўрганман. Улардан катта қониқиш оламан ва сизнинг фалсафангизга қўшиламан. Сизга шундай саволим бор эди: Ҳаётингиз давомида, умр ўтган сайин қандайдир мақсадга етиш учун кеч бўлганлигини, ёшиниз бир жойга бориб қолганлигини англай бошлайсиз. Одам ёши ўтган сайин унинг руҳланиши, бирор нарсадан илҳомланиши мураккаблашиб, қийинлашиб боради. Шу фикрга қўшиласизми? Айтайлик у 50 ёшларда лекин ҳали ҳам муваффақиятга эришишни истайди. Унга муваффақиятга эришиш учун аниқ имконият борми? Китобларингизни бирида ўқиган эдим. Агар инсон 50 ёшларда ҳам қандайдир муваффақиятга эришмаган бўлса, буни ўзи хоҳламаган деб ёзгансиз. Энди вақт ўтдими ёки шу ёшда ҳам бирор муваффақиятга эришиб бўладими?

Жавоб:

Умрингизни қайси ёшида бўлманг агар сиз муваффақият томон тўғри ҳаракат қилсангиз сиз албатта муваффақиятга эришасиз. Мен бунга ҳақиқатдан ҳам ишонаман.

Баъзан биз катта суммадаги пуллар тўғрисида ёки нафақага чиқиш саналари тўғрисида хаёлларга берилсак, ҳеч қачон муваффақиятга эриша олмаймиз деб ўйлаймиз. Ҳақиқат шуки, ҳеч қанақа пул ёки инсонни сизга тенглаштириб, солиштириб бўлмайди. Фақат сиз бугундан бошлаб қилиб билган ишингизни шунчаки қила бошлайсиз. Ҳаётингизни қайси жабҳасида бўлмасин муваффақиятга олиб боровчи тўғри қарор чиқаринг. Қувонарлиси шуки

муваффақият кетидан муваффақиятни яратади. Худди боғингиздан бегона ўтларни юлиб ташлаб, ўрнига янги, фойдали маънавиятингизни оширадиган ўсимликлар ўрнатганингиз каби. Уларга ишлов бериб, ўзингиз амин бўласиз - оддийгина тўғри бажарилган иш натижасига. Шу ишни бир ҳафта, бир ой ва бир йил давом эттирсангизчи. Боғингиз қапақанги ажойиб мева беради, яъни сиз ўзингизга талайгина инсоний кўникмалар ҳосил бўлганини гувоҳи бўласиз, кундан кунга яхши одатларингиз ёки кўникмаларингиз ошиб боради. Шунақанги ҳислатларни ўзингизга одат қилиб олиш инсон умрининг бирор ёшида тўғри келмайди деб бўладими? Йўқ албатга! Парвардигор бизни шундай яратганки бошқа жонзоғлардан устунлигимиз шундаки, бахт ва хурсандчилик туйғусини ҳис қилиш бахтини фақат биз инсонларга берган. Илгари биз юқорида айтилган ҳислатларга эга бўлмаганмиз ҳаттоки шу оддий ҳақиқатни ёнгинасидан ўтиб кетганмиз, кўпинча фаҳмига ҳам етмаганмиз.

Энди тарих ёзишни бошланг бу сизнинг тарихингиз унга юзлаб минглаб одамларни бирлаштиринг. 40, 50, 60, ҳаттоки 70 ёшлиларни. Улар ҳаётларини ажойиб лаҳзаларини ўтказиб юбораяптилар. Фақат бир марта бериладиган ҳаётда ҳаққоний муваффақиятга эришиш бахтини ўтказиб юбормасинлар. Эсимда бор бир кун мен устозимга: “Агар менда қатта пул бўлганда эди, мен зўр бир режа тузар эдим” дедим. Устозим дарров: “Менимча сенда зўр режа бўлса, ўшанда кўп пулинг бўлади” деб жавоб берди. Кўряпсизларми пулнинг суммаси муҳим эмас, яхши бир режа муҳимдир. Қачон сиз бир нарсани хоҳласангиз ва хоҳишингиз жуда кучли бўлса, сиз унга эришиш йўлини ҳам топасиз. Хўш ўз тарихингизни ёзишни бошланг.

Бахт - бу келажакка қолдириладиган нарса эмас у бугун ҳозир сиз кураётган нарсадир. Омадсизлик - бу бир мартада ёки баъзида содир бўладиган талофот эмас. Аксинча омадсизлик бу инсоннинг нотўғри фикрлаш ва қатор

хатоларнинг ҳар кун такрорланишининг муқаррар натижасидир.

Муваффақиятнинг 20%и устомонликдан, колган 80%и стратегиядан тузилган. Сиз кўп нарса ўқишингиз мумкин лекин муҳими бу эмас, муҳими режали равишда ўқиш керак.

ЎЗГАРТИРИШ ТАНЛАШДАН БОШЛАНАДИ

Сиздан кейин 3 нарса қолиши керак: суратингиз, кутубхонангиз ва кундалигингиз. Булар сиз қолдирган мебелларингиздин қимматли эканлигига шубҳа йўқ!

Биз истаган вақтда ҳамма нарсани ўзгартиришимиз мумкин. Истасак китобни очамиз ундаги янги билимлар билан онгимизни бойитамиз, истасак янги фаолият бошлашимиз мумкин, ҳаётимизни ўзгартиришимиз мумкин. Биз буни тез қилишимиз ёки келаси ҳафтада ёки келаси ойда ёки келаси йил ҳам қилишимиз мумкин. Биз ҳеч нима қилмаслигимиз ҳам мумкин. Биз шу ишни қилишдан кўра қилмасликни афзал кўрамыз. Бажармаслик учун айёрлик, муғомбирлик қиламиз. Агар шу ишни қилиш фикри нокулайлик (дискомфорт) туғдирса шундайлигича қолдирамиз. Биз ишлашдан кўра дам олишни танлаймиз. Ҳақиқатдан билим олишдан кўра вақтичоглик ва ўйин-кулгини, тўғрилиқдан кўра хомхаёлликни, ишончдан кўра шубҳаланишни танлаймиз. Бу бизнинг танловимиз. Кейин оқибатни лаънатлаб ҳар хил сабаблар билан ўзимизни оқлашга ўтамиз.

Шекспирнинг ажойиб сўзи бор “Юлдузлар эмас, ўзимиз айбдор”. Бизга масъулият ҳис қилган, жавобгарликни ўз зиммасига олган ҳолда танлаш имконияти бор. Бугундан бошлаш керак. Кимки яхши ҳаётни қидирса, унга кўп вақт сарфлаб ўйлаб ўтириш керак эмас. Яхши кўнгилдагидек

натиха олиш тўғрисида уларга ҳақиқат керак. Фақат ҳақиқат бошқа ҳеч нарса эмас. Биз қилган хатоларимизни ҳар кун муҳокама қилиб ўтиришимиз керак эмас. Биз ўтган ҳаётимизни қайта-қайта эслаб унинг ёрдамида яғи ҳаётимизни қуришимиз керак. Ана ўшанда биз кундалик ҳаётимизга бахт, хурсандчилик олиб киришимиз мумкин. Ана ўшанда бизни кундалик ҳаётимиз бахт ва хурсандчиликка тўлиқ бўлади. Ва ниҳоят мен сизга маслаҳат беришга журъат этдимки, ҳаётингизни ўзгартириш зарурати бўлса, кечираётган ҳаётингиздан кўнглингиз тўлмаса, уни ўзгартириг. Сиз ўсимлик эмассиз. Сиз ўз ҳаётингизни истаган жабҳасида бугунлай қайта қуришингиз мумкин, ва уни ўз танловингиз ва кучингиз билан бошланг.

ҚАРОР/ЎЗГАРТИРИШ/ТАНЛАШ

Ўз ҳаётингизга кескин бурилиш ясашни ҳаракат қилишдан бошланг. Ҳаракат билан сиз онг ости қобитингизга “Мен қилишим керак” деган рўйхатни киритинг. Қатъиятсизлик, мужмаллик -- мана бизни ҳамма имкониятлардан маҳрум қиладиган нарса.

Ҳаётда ҳамма нарса (инсондан бўлак), ўзининг максимум даражасига етишга интилади. Дарахт қанақа балаидликда ўсади? Иложи борича юқорига интилади. Биз инсоиларга танлаш ҳуқуқи берилган. Ҳамма нарсага эга бўлиш ёки ҳеч нарсага эга бўлмаслигимизни ўзимиз танлаймиз. Нима сабабдан, нимага қодир эканлигимизни синаш учун имкон қадар юқорига интиямаслик керак. Нима учун?

Сиз тақдирингизни бир кечада ўзгартириб юборишингиз мумкин, ҳаракат йўналишингизни. Баъзан бирор иш қилишга қарор қилсангиз ичингизда “фуқаролар уруши” бўлаётгандек туюлади. Қачонлардир мен: “Умид қиламанки нимадир ўзгаради” дер эдим. Кейинчалик шуни тушундимки нимадир

ўзгариши учун ягона усул бу авваламбор ўзини ўзгартириш экан. Ҳеч қачон: “Қилиб билганимда, шу ишни бажариб билганимда қилар эдим” деманг. Унда кўра: “Қиламан, қўлимдан келганча қиламан” дейишга ўрганинг. Баъзида қийинчиликларни қайси йўл билан енгиб ўтиш муҳим бўлмайди. Муҳими сиз уни енгишингизда. Бир қарорга келмасдан туриб олдинга юришни иложи йўқ.

Инсонни ўзини ўзгартиришига асосан икки нарса сабаб бўлади – илҳомланиш ва қурқмаслик.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Джим, яқинда бир дўстим мени сизнинг фалсафангиз билан таништирди. Сизни сўзингиз билан айтганда муваффақиятга эришиш осон. Бу сўзингиз билан сиз нима демоқчи бўласиз?

Жавоб:

Икки оғиз сўз билан катта муваффақиятни чил-парчин қилиш мумкин, бу жуда осон. Албатта лойиҳага бутунлигича қаралса жуда мураккаб бўлиб кўринади. Ҳаттоки бу ишни қилишни иложи йўқдек кўринади. Лекин уни бошлаб биринкетин кичик натижасини кўра бошлагач ҳақиқатдан ҳам бу жуда оддий эканлигини тушуна бошлайсиз. Масалан: 50 кг.га озиш, бу бору-йўғи йил давомида ҳафтасига 1 кг. озиш дегани. Ҳафтасига 1 кг. озиш шунчалик қийинми? Ёки 50 та китобни 1 йилда ўқиш бўлмасин, бу ҳам ҳафтасига биттадан йил давомида ўқиш керак холос.

Янги имконият тўғрисида 500 киши билан учрашиш. Кунига 2 кишидан тўғри келади йил давомида.

Янги тилни ўрганиш ҳар кун 8-10 та сўз ўрганинг. Йилнинг сўнгида 1500дан 3000тагача сўз ўрганасиз.

Моддий эркин бўлмоқчимисиз? Ҳар ой 5-10% дан жамланг. 20 йилдан 40 йилгача (ундан тезроқ бўлмаса) бемалол ўзингизни моддий эркинлигингизни таъминлаган бўласиз.

Яна савол туғилади: “Наҳотки бу шуичалик оддий ва осон иш”. Менинг жавобим: “Шак-шубҳасиз. Хусусан дунёнинг ҳар бир бурчагини солиштирганда”. Хуш муаммо нимада? Муаммо шундаки худди шундай муваффақиятгин бой бериш ҳам мумкин. Муваффақиятга эришиш осон ва омадсизликка юз тутиш ҳам шундай осонгина содир бўлиши мумкин. Ва биз мана шу 2 йўлдан бирини танлашимизга тўғри келади. Мана шу иккита “ОСОН”дан бирини. Қилиш ҳам, қилмаслик ҳам “ОСОН”.

200-250 минг доллар атрофида турадиган уйларнинг кўлида, шахсий кутубхоналари бор. Бу эса нимадандир далолат беради. Китоб топиш ва уни сотиб олиш осон иш. У қоғоз жилдли бор-йўғи 5-6 доллар туради. Бу пулни болаларингиздан олиб турсангизлар ҳам бўлади.

Оширишдан кўра камайтирган маъкул. Майли натижа сиз ваъда қилгандан кўра катта бўлсин. Майли улар ҳайрон қолсин, мақсадга етиш қанчалик осонлигига.

Бир одам иккинчи бир киши тўғрисида ғамхўрлик қилиб катта ҳаётий кадр-қимматга эга бўлади.

БЕКОРЧИЛИКДАН КЎРА ТАШАББУСКОР БЎЛМОҚ АФЗАЛ

Фақат инсон зоти ҳеч нимадан бир нима яратишдек ажойиб қобилиятга эга. У чакалакзорни боғу-роғга, бир чақани катта бойликка айлантириши мумкин.

Агар биз бирор лойиҳага қатнашсак, лойиҳа устида қанчалик ғайрат билан ишлашимиз керак? Унга қанча вақт ажратишимиз керак? Бизнинг фаолиятимизга ва оғир ишимизга бўлган муносабатимиз, ҳаёт тарзимизга ҳам ўз таъсирини кўрсатади. Бизни ишлашимиз ва дам олишимиз нисбатан ахлоқ доирасида олиб боришимиз муваффақиятнинг

нақадар керакли ёки аксинча ахамиятсиз эканлигини аниқлаб беради. Ташаббускор бўлиш ҳамма вақт бекорчиликдан, ҳаракатсизликдан афзал бўлган. Ҳар бир қилишимиз лозим бўлган ишни қилмаслигимиз ёки камроқ қилишимиз хатоликдир. Бу хато ўзимизга бўлган ишончни пасайтиради. Кундан-кунга иш қилишии камайтириб борсак ҳавсаламиз пир бўлиб бу ишни бажара олмайман деган фикр пайдо бўлади ва оқибат ғалаба ўрнида мағлубиятга юз тутиш мумкин.

Бахтга қарши жараёни тўхтатиш жуда осон. Биз яна истаган кунда янги ҳаракат тартибини ўрнатишимиз мумкин. Қачонки меҳнатни дам олиш, ҳаракатни ҳаракатсизлик деб ҳисобласак, яъни қийинчилигига эътибор бермай ҳавсала билан бажарсак, ўз қадримизни оширамиз, ўзимизни ҳурмат қиламиз ва ўзимизга ишонч ортади. Натижада фойданинг кам ёки кўплиги ўзимизни қанчалик қониқишимиз билан ўлчанади. Эришган ютуғимиз эмас балки жараёндан сўнг ким бўлишимиз билан белгиланади. Қилган ишларимиз инсон орзусини ҳақиқатга айлантиради. Ҳоя ва унинг амалга оширилиши инсонни шахс сифатида юксалишига олиб келади. Бу муҳим қониқишни бошиқа бирор бир манбаадан олиб бўлмайди.

ТАШАББУС

Ҳеч нима қилмасликдан кўра ташаббус кўрсатиш афзалдир. Қўлимиз теккан нарсани яна ҳам яхшироқ қилиш бизга даромад олиб келади.

Ташаббус – келажакка умид демакдир.

Ойлик маошдан кўра даромад афзалроқ. Маош шунчаки кун кечирishi учун керак бўлса, даромад бизни бой бадавлат қилади.

Ҳаётда биз ҳар хил пул топиш йулларини биламиз. Лекин шу жараённи турли усуллар билан бойитиш анчагина ёқимлироқ бўлади. Болалар велосипеди 2та бўлиши маъқул. Бирини мишиш учун, иккинчисини ижарага бериш учун.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Қарздор бўлганда қандай қарзлардан қутилиш мумкин? Шу муаммони ечишда маслаҳат берсангиз.

Жавоб:

Кунларнинг бирида жаноб Шоафф менга ажойиб цитатани келтирди: “Сумма режачалик муҳим эмас” деган эди. Гап шундаки мен “70/30” принципини таклиф қиламан. Соф даромаддан 10% ини олиб қўйиш, 10% ни бирор ишга сарфлаш, инвестиция қилиш ва яна 10% ни тақсимлаб бериш. Олиб қўйиш, тарқатиш ва сарфлаш бу энг яхши суммага нисбатан муносабат деб ҳисоблайман. Агар сиз қарздор бўлсангиз шу принципни қўлланг фақат рақамларни ўзгартиринг, тўғрилаб олинг. Масалан 70 % ни яшаш эҳтиёжларингизга 20% ни қарзларни камайтиришга қолган 10% ни олиб қўйиш инвестиция ва хайрияга ишлатинг. Бу тўғри келмаса 80% ни яшашга, 15% ни қарзга ва 5% дан олиб қўйишга, тарқатишга ишлатинг.

Демак яна гап суммада эмас режада, сизда режа бўлиши керак. Шундай қилсангиз қарзларингиздан қутилишнинг гувоҳи бўласиз. Фоизларни камайтириб, сарф-харажатларни қисқартириб, асосан қарзга нисбатан рақамларни тўғрилаб олинг, хайрияга ҳам албатта ажратинг. (Шахсан мен Библияда айтилганидек Куръондаги 10% ни яъни Оллоҳ йўлига, ёрдамга мухтожларга тарқатиш керак дейман, қарор қилиш сиздан).

Ҳар қандай ҳолатда ҳам мен биринчи навбатда озгина бўлса ҳам жамғаришга олиб қўйишга ҳаракат қиламан. Кейин

қарзга катта фоизни берардим, кераксиз харажатларни қирқиб ташлардим. Бу учта қонун ички туртки содир бўлишига хизмат қилади. Бу сизга моддий эркинлик бахтини, завқини ҳис қилишни совға қилади. Секин аста кераксиз харажат қилиш эмас олиб қўйишга қарздорликда қарз беришга ўта бошлайсиз.

Сиз битта ўзингиз ёлғиз ҳеч нарсага эриша олмайсиз. Бой қаландарни топиш қийин.

Яхшиси сиз бировга беринг. Бу сизнинг шахс сифатида ривожланаётганингиздан дарак беради. Мен қачонлардир. "Агар сиз менга гамхўрлик қилсангиз мен ҳам сизга гамхўрлик қиламан" дердим. Ҳозир эса: "Сиз мен учун ўзингизга гамхўрлик қилинг, мен эса сиз учун ўзимга гамхўрлик қиламан" дейман.

Агар фарзандларингиз билан гаплашсангиз сиз уларга ҳаётини тартибга солишига ёрдам берасиз. Агар уларга устомонлик билан гапирсангиз, келажакда орзуларини амалга оширишга ёрдам берасиз.

БИЗ ТЎҚНАШ КЕЛАДИГАН ИККИ ТАНЛОВ

Ҳаётда сиз икки нарсадан биртасини қилишингиз шарт. Ё баҳорда экасиз, ёки кузда тиланчилик қиласиз.

Ҳар биримиз ҳаётда мана шу иккига бир-биридан осонгина ажратиб олинадиган усулдан бирини қўлаймиз. Улардан бири қобилиятимиз етадигандан кўра камроққа эришиш. Камроқ ишлаш, камроққа эга бўлиш, камроқ ўйлаш ва камроқ ўқиш. Ўз устимизда камроқ ишлаш. Бу йўл бизни бўм-бўш ҳаётга олиб боради.

Бир бор шу йўлни танлаб оқибатда муъжиза кутиб яшаш ўрнига доимий кўркув билан яшаймиз. Иккинчи йўл қанақа? Ҳаммасини бажариб ҳамма нарсага эга бўлиш. Ўқиб билганча

китоб ўқиш, ишлаб билганча ишлаш, бериб билганча бериш. Қилишимиз мумкин бўлган ҳамма ишни қилишга интилиш.

Ҳаммамизга танлаш ҳуқуқи бор. Қилиш ё қилмаслик, эга бўлиш ё бўлмаслик. Дарахтдек юқорига ҳаракат бу бизга чақириқ-ташқаридан ҳамма чоралар ўз қўлимизда, қўлимиздан келгани қандай яхши. Қачон нимани истасак шуни қилишимиз мумкин.

Бизни қанчалик юксалишимизни, ривожлани-шимизни натижалар кўрсатсин, қурук гаплар эмас. Тушунтиришлар эмас, оқлашлар эмас, натижалар кўрсатсин.

Сизнинг натижаангиз кичик бўлса бугундан катгароқ натижа олишга ҳаракат қилинг, кечагидан кўра кўпроқ. Ўзингизни ва атрофингиздагиларни ҳурмат қилиш натижаси сизни ким эканлигингизни кўрсатади. Сиз яхшигина мукофотга лойиксиз.

ҚАДР-ҚИММАТ

Ҳаётда энг қимматлиси нима олишингиз эмас, балки оқибатда ким бўлишингиз қимматлидир. Шунинг учун мен ҳар бир қимматли нарсага адолатли тўлов берилиши тарафдориман.

Ҳар қандай кадрли нарса курашлар, мусобақалар орқали қўлга киритилади. Уни эҳтиёт қилиш керак. Шунинг учун ҳар қандай кадрли нарса учун адолатли тўлов тарафдориман.

Агар мен унга етишиш учун меҳнат қилсам ёки тўлов берсам натижада кимдир бўламан. Агар текинга келса мен ҳеч ким бўлолмайман. Қадр-қимматингизни ва меҳнат-севарлигингизни ҳеч қачон сотманг. Бу сизнинг хоҳишингиздек кўринса ҳам. Жуда кўн пул олди. Уларни дарров сарфлаб кейин жонига қасд қилди. Негаки у бахтсиз эди. Қадр-қиммат бебаҳодир. Агар улар ҳеч нарсага арзимаса, балки биз уларни қадр-қиммат деб атамас эдик.

*Аввал қанчага арзишини қанча туришини ҳисобланг.
Арзон нарсага катта баҳо берманг.*

ЯХШИ КУЗАТУВЧИ БЎЛИНГ

Сабрсизлик ва ҳасислик муваффақиятнинг бир хилдаги қотишидир.

Ҳеч қачон бугун учуи яшаманг, узоқни, келажакни кўриб билинг. Уни кўриш учун қуйидаги саволларга ўзингиздан жавоб топишингиз керак:

Ишлаб чиқариш ва саноатимиз қай аҳволда? Ҳукуматга ва оммага қанақа чақириқлар билан чиқишлар қилинмоқда? Кварталимизгачи?

Охирги йилларда қанақанги янги технологиялар, янги имкониятлар кириб келмоқда. Ва қанақа бузилиш, ўпирилишлар рўй бермоқда. Кимлар, қанақа шахслар жамоатчиликка таъсирини ўтказаяпти, жамоатчилик фикрига ўз таъсирини ўтказаяпти?

Биз атрофимизда нималар рўй бераётганлиги билан қизиқишимиз, яхши кузатувчи бўлишимиз даркор. Биз сезгир ва зийрак эксперт бўлишимиз керак. Негаки атрофимизда рўй берган ҳар бир ҳодиса-воқеа бизнинг ҳаётимизга ўз таъсирини ўтказади. Албатта ўз изини қолдиради ва келажакда ким бўлишимиз, қандай яшашимизни белгилаб беради. Одамларни муваффақиятга эришмасликларини асосий сабабларидан бири, улар бугуниги кун билан яшайдилар. Бугунги кундан нимадир ундиришга астойдил ҳаракат қиладилар. Биз атрофимизда нималар рўй бераётганлиги тўғрисида керагича фикр юритишимиз ва яхши кузатувчи бўлишимиз керак. Зийрак бўлинг, ҳамма нарсага шай бўлинг. Токи ҳаётнинг англаб бўлмас сирларигача сизга етиб борсин.

Кўпинча энг ажойиб имкониятлар биз учун аҳамиятсиз кўринган ҳодисаларда яширинган бўлади. Агар биз шу

ходисага эътибор бермасак қсонгина ўз имкониятимизни ўтказиб юборамиз. Демак сизни қуршаб турган нарсаларга нисбатан яхши кузатувчи ва эътиборли бўлинг.

ФАХРЛАНИШ

Қизиқувчан инсонлар “бу бошламоқчи бўлган ғоям иш берармикин?” – деса, фахрланувчилар “бу ғоя қандай иш беради?” - деб фикр юритадилар. Шунинг учун фахрланиш ҳамма вақт қизиқишдан бир поғона устун туради. Ҳафсаласизликни фахрланишга айлантиришга урганинг. Кўпроқ фахрланишга беҳафсала юришдан кўра, ҳаётдан ҳафсалангизни пир қилгандан кўра кўпроқ фахр туйғусини олишга ҳаракат қилинг.

Мен аэропортга кетаяпман. 45 минутдан кейин самолётим учади. Йўлда машиналар тирбанд тикилиб қолдик. Лекин мени фахр туйғуси чулғаб олган, мен умидензликка тушмаяпман. Лекин бу нарса ҳамма вақт иш бермаслигини ҳам тан оламан. Ўзингизда ҳаётдан ва одамлардан болаларча фахрланиш туйғусини ривожлантиринг.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Джим, сиз интизом бу муваффақият калити дейсиз. Лекин мен озиш учун ва сотув бўлимимда кўпроқ пул ишлаш учун қанчалик уринмай барибир интизом муаммо бўлиб қоляпти. Қандай қилиб бу қийинчиликни енгишим мумкин?

Жавоб:

Мен сизга иккита оддий кичик машқ таклиф қиламан. Кейин уларни бирлаштирасиз. Ҳар куни бир марта кварталингизни сайр қилинг ва битта ортикча телефон қилинг. Беш марта ўтириб туринг. Ширин пишириклар

ўрнига мева-сабзавот истеъмол қилинг. Кейин ҳар кун кам-камдан муваффақиятингизни ошириб бѳринг.

Кўряпсиэмн, ҳаммаси бир - бировига таъсир қилади. Ҳар бир машқ интизом билан ёки у бўлмаса қолган ҳаммасига таъсир кўрсатади. Мен ишонаман ҳар кунги шунақа оддий машқлардан сўнг сиз тезда натижа кўрасиз. Натижа сизга олдинга ва яна олдинга ҳаракатланиш учун катта кўтаринкилик беради. Сиз кўпроқ ишлашга ҳафсала билан ишлашга киришасиз. Сиз интизомли бир мукамал инсонга айланиб бораверасиз.

Омад сизга!

ШАХС СИФАТИДА РИВОЖЛАНИШ ҲИКМАТИ

Ваъда бериб интизомга риоя қилмаслик – бу ўзини алдаш ва йўлни йўқотишни бошланишидир.

Кунларнинг бирида мистер Шоафф менга айтган эди: “Джим бахтли ва бой бўлмоқчи бўлсанг шуни билиб ол: ишинг устида ишлашдан кўпроқ ўзинг устингда ишла”. Мен хозирга қадар ўз устимда ишлаб келмоқдаман. Шунини тан олишим керакки, бу устозим айтганларини қилиш, қолган бошқа ишлардан кўра мендан катта куч ва эътибор талаб қилади. Шахс сифатида ривожланиш умр бўйи давом этади. Кўряпсиэмн, сизни олишингиз эмас балки ким бўлишингиз муҳимроқ. Ишга жойлашаётганда “Қанча оламан” эмас “Ким бўламан” деб сўраш мумкин. Бу икки тушунча “оламан” ва “бўламан” сўзлари худди ёпишган эгизаклардек: нима олишингиз тўғридан тўғри ким бўлишингизга боғлиқ. Мен шу хулосага келдимки, даромад инсонни ўсишга камдан кам даражада таъсир қиларкан. Баъзида даромад кескин ўсиб кетади. Агар шу вақтда сиз керакли мажбурият ва масъулиятни ҳис қилмасангиз шу катта даромадни бошқариш

даражасига кўгарилмасангиз.* Даромадингиз тезгина сиз бошқариб билган даражага тушиб қолади.

Кимдир сизга млн.\$ берса, сиз тезгина миллионер бўлишга шошилинг. Бир бадавлат одам айтган экан: “Дунёдаги барча пулларни йиғиб ҳаммага тенг тақсимлаб берилса, бу пуллар тезгина яна ўша аввалги чўнтакларга боради.” Шахс сифатида ўсмасдан топилган пулни сақлаш қийин.

Бу буюк ҳаёт аксиомаси: СИЗДА БОРИДАН КўРА КўПРОҚҚА ЭРИШИШ УЧУН, ўЗИНГИЗ ҲАМ КАТТАРОҚ БўЛИШИНГИЗ КЕРАК.

Мана сиз асосий эътиборни нимага қаратишингиз керак. Акс ҳолда ҳаёт аксиомаси билан чиқишолмайсиз. Бу муқаррар ўзгармас ҳикмат: АГАР СИЗ ўЗИНГИЗНИ ўЗГАРТИРМАСАНГИЗ, ўЗИНГИЗДА БОР НАРСАДАН ЗИЕДГА ЭГА БўЛОЛМАЙСИЗ.

ШАХСНИНГ ўСИШИ

Бошқаларга ёқимли бўлиш учун ёқимтой бўлиш керак. Бошқаларга таъсир ўтказиш учун таъсирчан бўлиш керак. Бошқаларни ишонтириш учун ишончга кириш керак. Улар билан ишлагандан ўзингиз билан ишлашингиз керак. Шу қўлингиздан келса, сиз уларга ёқиб қоласиз. Биз ўзимизда боридан оргикрофига эга бўла бошлаймиз. Негаки ўзимиз ҳам аввалгидан кўра ўсаяпмиз. Сиз қанчалик ўсишингиз мумкин? ўсиб билганингизча. Сиз тасаввур ҳам қилолмайсиз инсон зоти, инсон руҳи қанчалик юксакликка кўтарилиши мумкинлигини. Инсон юксалишининг чегараси йўқ.

Ачинарлиси шуки, миллиони бўлсаю, у миллионер бўлолмаса. Шуниси ачинарлики, даромадингиз ўсиб кетди, ўзингиз эса йўқ.

Шунинг учун ишга киришда "Неча пул оламан" эмас "Ким бўламан" деб суранг.

Шахс ўсиши натижасида олинмаган нарсани саклаш кийин. Гап шундаки даромад ўсиб, ўзингиз ўсмаганлигингиз туфайли бу пуллар осонгина қўлингиздан чиқиб кетиши мумкин. Мухими миллион эмас, шу миллион толиш жараёнида сизнинг ким бўлиб етишганингиз. Даромад камдан-кам ҳолларда инсонни шахс сифатида ривожлантиради.

Ким бўлганингиз тўғридан-тўғри нима олишингизга таъсир қилади.

Малака - бу қадр-қиммат орасидаги фарқни курсатувчи тушунча. Интизом -- муваффақият биносининг пойдевори. Интизомнинг йўқлиги муқаррар шу бинонинг қулашидир.

Муомала ва мулоқотда ҳисобга олиш билан ён беришни фарқига боринг.

Сиз ўзингизга жавобгарликни олишингиз керак. Вазият, шароит учун жавобгар эмассиз. Сиз йилнинг фаслини, шамолнинг йўналишини ўзгартириб билмайсиз. Лекин ўзингизни ўзгартириб биласиз. Юлдузлар туркумига, бурж талқинига жавоб беролмайсиз лекин ўзингизни ўстириш учун қанақа китоб ўқиш ва қанақа дарсларга бориш кераклигини яхши биласиз. Мана шунга масъулсиз.

ҚАЕРДА БЎЛСАНГИЗ,ФИКР- ХАЁЛИНГИЗ ЎША ЕРДА БЎЛСИН

Ўз маҳоратингизни намойиш қилишга, мухтаж-лигингизни яширишга урғанинг.

Омадсизликка чидашимизнинг асосий сабабларидан бири турмуш тарзи санъатини мукаммал эгалламаганлигимиздадир. Шунинг учун бахтли ва тўкин ҳаёт сари

ҳаракат бошлаганда омадсизликка бардош беришимизга тўғри келади.

Ўзимиз уйда фикр ҳаёлимиз эса ишхонадаги муаммолар билан банд бўлади. Ишхонада ишда бўлганда эса уй юмушлари ташвиши билан ҳаёл сураемиз. Биз агрофимиздагиларни сезмай, бошқаларни эшитмай кунни ўтказамиз. Сузларни эшитсак ҳам мазмунини миямиз қабул қилмайди. Кунни ўтказар экансиз ё кечанги ўтган кун тажрибаси ёки эртанги рўй бериши мумкин бўлган нарсалар билан банд эканлигимизни тушуна борамиз. Кечаги ва эртанги кун ҳаёлига ғарқ бўлиб бугунги кунни ўтганини сезмаймиз. Биз шунчаки кунни яшаб ўтамиз, ундан ҳеч нима олмасдан. Биз истаган вақтда ҳаёлан ҳар жойда бўлишимиз мумкин, фақат турган жойимизда эмас.

Биз қаерда бўлишимиздан қатъий назар ўша ерда эканлигимизни сезиб, ҳаёлимиз ҳам ўша ерда бўлиши керак. Ўша лаҳзадаги манзарани бутун моҳияти билан ҳис қилиш керак.

Яшаш – бу вақт топиб, қуёшнинг ботишидан завқланиш. Тинчликни, осуда вақтни эшитиб билишдир. Яшаш – бу ҳар бир лаҳзадан шундай фойдаланишки, шу лаҳзада ким эканлигимиз ва ким бўлиб етишаётганимизни ҳис қилишдан иборатдир. Ҳаёт нима иш қилишимиз эмас, балки бошимизда нималар кечаётгани билан белгиланади. Доим қаерда бўлсак ўша ерда эканлигимизни ҳис қилмас эканмиз, ҳеч қачон яхши яшаш санъатини эгаллаб билмаймиз.

ВАҚТНИ БОШҚАРИШ

Кимдир бошқаради, кимдир хизмат қилади. Ё сиз кунни бошқарасиз ёки кун сизни бошқаради. Ё бизнесни сиз бошқарасиз ёки бизнес сизни. Сиз муҳим нарса билан аҳамиятсиз нарсани ажратиб билишингиз керак. Кўпчиликни

Ақи витаминлари

омадсизликка учрашининг сабаби улар муҳим ишларга эътиборсиз бўлиб муҳим бўлмаган нарсаларга катта аҳамият берадилар.

Сиз шунчаки ҳаракатни, мақсадга эриштирувчи ҳаракат билан адаштирманг. Бандликда алданиб қолиш осон. Савол: Нима билан бандсиз?

Кунимиз қиммат туради. Бир кунни бекор ўтказсак ишлатадиган кунимиз биртага камаяди. Ҳар бир кунни доноларча ўтказишни тан олинг.

Вақт қимматли активлардан бири. Шунга қарамай биз уни фойдали мақсадларга сарфламай, исроф қиламиз. Мантқиқсиз ишларга сарфлаймиз, ўлдиришга ишлатамиз.

Биз кўп вақтимизни майда-чуйдаларга ва оз вақтимизни жиддий ишларга бир хилда сарфлаб билмаймиз.

Вақт пулдан кўра қимматлироқ нарса. Сиз кўпроқ пул ишлаб топишингиз мумкин, лекин ҳеч қачон кўпроқ вақтни олиб билмайсиз.

"Йўқ" деб айтишга ўрганинг. Тилингизга эрк берманг. Елкангизга оғир юк осилиши мумкин.

Вақт – бадавлат одамларнинг энг сирли хазинасидир.

МУВАФФАҚИЯТГА ЭРИШИШ ОСОН, ЛЕКИН УНГА ЭЪТИБОР БЕРМАСЛИК УНДАН ҲАМ ОСОН

Борини қадрига етмай кўпроқга эришиб бўлмайди. Шукроналик – гоялар учун имконият яратиб беради.

Қандай қилиб олти йилда муваффақиятга эришганлигим тўғрисида кўпчилик мендан сўрайди. Чунки кўпчилик буни уддасидан чиқа олмади. Жавоб оддий: "Мен учун қилиш осон бўлган ишлар, улар учун қилмаслик ундан ҳам осонроқ бўлган". Мен учун кўлимдан қилиши мумкин бўлган ишларга мақсад қўйиш осон бўлган. Мен фикр ва гояларимга таъсир

қиладиган китобларни ўқиш осонлигини тушуниб олдим. Улар ўқимаслик осонроқ деб ўйладилар. Мен муваффақиятга эришган инсонлар орасида бўлиш, дарсларга кириш осон десам, улар бу иш ҳеч нима бермайди дедилар. Хуллас ҳаммасини жамлаб мен қилиш осон дедим, улар эса қилмаслик осонроқ деб тушундилар. Мана олти йил ичида мен миллионер бўлдим. Улар эса ҳали ҳам иқтисодни, давлатни, ҳукуматни, сиёсатни қоралаб юрибдилар.

Аслида кўпчилик инсонлар имкониятлари даражасида ишламайдилар. Қилишлари мумкин бўлган ишдан камроқ ишлашга ҳаракат қиладилар. Бунга бир суз билан эътиборсизлик деб аниқлик киритсак ҳам бўлади.

Гап пул етмаслигида эмас банкда пул куп. Имконият йўқлигида ҳам эмас. Инсоният тарихида охириги йилларда қанчадан-қанча ишга таклиф эълонлари, ишламоқчи бўлган кимсага имконият тикилиб ётибди. Китоб етишмовчилиги ҳам йўқ, кутубхоналар китоб билан тўлдирилган ҳаммаси етарли, фойдаланиш имконияти етарли. Мактаб ҳам муаммо эмас. Ўқитувчилар, етакчилар, маслаҳатчилар, ўргатувчилар ортиги билан. Бизга нима керак бўлса-бойлик, ҳокимият, ҳаёт тажрибаси ҳаммасига эришишга етарли имконият бор.

Асосий сабаб шу имкониятлардан камроқ фойдаланамиз, шунчаки эътиборсизлик қиламиз.

Эътиборсизлик худди микроб (инфекция)дек. Уни назорат қилмасак, бутун қонда тизимига тарқалиб, гуллаб яшнаб бораётган бахтли ҳаётни бузиб юборади.

Шу ишларни бажармагандан сўнг ўзимизни гуноҳкордек ҳис қиламиз. Бу гуноҳкорлик ҳисси ўзимизга бўлган ишончимизни эғовлайди. Ишончсизлик ортган сайин активлик даражаси пастга қараб туша бошлайди. Пассивлик эса кўнгилсиз натижаларга олиб келади.

Ёмон натижа мулоқотни сустраштиради. Охир оқибат инсоний муносабат салбий эътирозларга айланади ва шундай чек-чегарасиз давом этаверади.

АСОС/АСОСИЙ ҚОИДА

Муваффақият – бу муъжиза эмас ва ғайри табиий нарса ҳам эмас. Муваффақият – ҳар кун такрорланадиган табиий ишларнинг жамламасидир.

Ер юзида бирорта асосий қоида йўқ. Кимки: “Мен асосий қоидани яратдим” деса орқасидан юрманг. Барибир сизни анти-вариант ишлаб чиқарадиган заводга олиб боради. Бир хил ишларни ҳар кун бажариш керак. Шанба кечкурун 7 та олма емоқ ёки ҳар кеча 1 тадан олма емоқ. Бу билан ҳеч нарсага эришиб бўлмайди.

Муваффақият – бу оддий, тўғри қоидаларни ҳар кун бажаришдан бошқа ҳеч нарса эмас. Шу вақтнинг ўзида шу қоидаларни бажармаслик ёки оддий хатоларнинг ҳар кун такрорланиши бу мағлубиятдир. Шу қоидаларни қилиш, қилмаслик йиғиндиси муваффақиятга ёки омадсизликка олиб келади.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Мен МЛМ компаниясидаман. Ҳақиқатдан ҳам компания ва унинг маҳсулотларига ихлосим катта. Сизни барча кассеталарингизни кўриб ўрганиб чиқдим. Улар аъло даражада, менга маъқул. Муаммо шуки: Менга бир ўргатувчи устоз керак. Кимга мурожаат қилай. Илтимос шу ҳақда маслаҳат берсангиз. Алоҳида хизматингиз учун сизга олдиндан ташаккур билдираман. Оллоҳ сизни паноҳида асрасин.

Жавоб:

Самимий тилақларингиз учун раҳмат. Устоз борасида мен бахти чопган одамман. Мистер Шоафдек одамга шогирд бўлганман. У кишидан бошқа кучли ва обрўли

устозларим ҳам бўлган. Улар таникли буюк Наполеон Хнлл, Эрл Найтингел ва Жеймс Алленлардир. У вақтлар мен уларни шахсан танимасдим, фақат китоблари орқали танирдим.

Саволингизга келадиган бўлсак шуни таъкидлайманки, сиз дунёдаги барча одамлар қатори одамсиз. Гапингизга қараганда сиз ўзингизни ривожлантиришга киришибсиз, яъни керакли ахборотларни тўплайсиз. Шу йўлда давом эттинг ва бу билан бирга ҳаракатга тушинг. Ҳар қандай гоё ва илҳомланиш сизнинг устозингиз бўлсин, токи аниқ реал инсонни топмагунингизча. Ҳаттоки кейин ҳам бу инсондан бошқарувчи эмас, манбаа сифатида фойдаланинг. Омад тилайман!

Ахборот – бу гоёни амалга оширишнинг осон шаклидир.

Ҳеч нарса яхши бир гоё ва ахборотдек келажакингиз учун фойдалироқ була олмайди. Кўпроқ информация жамланг. Ўзингизда яхши-яхши гоёларни ишлаб чиқинг.

ҲАММА ГАП МУНОСАБАТДА

Бировга ўзингизни шахс сифатида усганлигингизни кўрсатиш, улар учун энг яхши совға бўлади. Аввалари мен айтар эдим: “Сиз менга гамхўрлик қилсангиз, мен ҳам сизга гамхўрлик қиламан” деб. Энди эса “Сиз мен учун ўзингизга ўзингиз гамхўрлик қилинг, мен сиз учун ўз гамимни ейман” дейман.

Инсоннинг ўзгариш жараёни ўз ичида бошланади. Биз ҳаммамиз ўз ҳаракатимиздан яхши натижа олишга ташнамиз. Кўпчилигимиз бахтли келажак учун қаттиқ меҳнат қилишга тайёرمىз. Ҳар биримиз ўз қобилиятимизни тўла ишга солиб хоҳлаган натижага эришишимиз мумкин. Натижамиз даражасини олдиндан аниқлаб берувчи биргина нарса бор, у ҳам бўлса бизнинг муносабатимиз. Худди мана шу нарса биров бизга янги ишга чакирик билан мурожаат қилганда бир

қарорга келишимизга таъсир кўрсатади ва орзумизни катта-кичиклигини аниқлаб беради.

Дунёда бирор кимса йўқки, бизнинг муносабатларимизга ўз таъсирини кўрсатса. Тўғри одамлар ўз ният-мақсадлари йўлида бизга таъсирларини ўтказишлари мумкин. Ёлгон хабарлар билан нотўғри фикрлашга ёки бошқа соҳада ўз таъсирларини ўтказмоқчи бўладилар. Аммо ҳеч ким бизни муносабатларимизни назорат қилолмайди, муносабатларимизни ўзгартира олмайди. Агар ўзимиз ўз хоҳишимиз билан буни қилмасак. Биз хулқ-атворимизни назорат қилишни бировни қўлига бериб қўймаслигимиз керак. Ўзимиздан бўлак ҳеч ким биздан аччиқланмайди. Бизни назорат қилишни бировни қўлига бериб, кейин аччиқланиб юрамиз, ким қилганини фарқи йўқ. Буни ўзимиз танладик биров эмас. Улар шунчаки фақат бизнинг мавқеимиз ва мустақамлигимизни синаб кўрдилар. Агар биз муносабатимизга масъулиятензлик қилсак, жавобгарликдан қочишни танлаб, ҳасадгўй душман, кўрқок, ҳамма нарсадан хавфсирайдиган кишига айланиб борсак, демак синовдан ўтолмадик. Агар биз “бу синовга қодир эмас эканман” деб ҳаммасига ўзимизни айбдор қилиб ўтирсак ҳам, бу тестдан ўтмадик деб ҳисоблашимиз мумкин.

Агарда буларнинг ҳаммасига бефарқ эмасман деб ўйласак ўзимиз учун жавобгарлик юқини бўйнимизга олишимиз керак. Сиз мана шунақанги бизни нотўғри йўлга бошловчиларга қарши туришингиз ва бахтли келажакка йўлга чиқишга ўзингизга куч топишингиз керак.

Биз келажак тайёрлаган мукофотга эришмоқчи бўлсак, ҳозир тўғри йўлни танлашимиз керак. Бизга танлаш ҳуқуқи бор. Инсонийлик ирқимиз, қондамизни авайлаш асрашни ўз назоратимизга олиш, хулқ атворимизни барча нарсаларга нисбатан муносабатимизни назорат қилишимиз керак.

Муносабатларимиз – бизнинг энг қимматбаҳо туйғуларимиз. Уни химоя қилиш даркор. Уни ўғрилاردан, қароқчилардан асранг, ижобий муносабатларингизга шикаст етказишларига йўл қўйманглар.

Муваффақиятга эришишнинг асосий сабабларидан бири – ҳаётга ижобий тўғри муносабатда бўлишдир. Ижобий муносабатлар ва соғлом фалсафамиз уйғунлиги ўзимизга ва атрофимиздагиларга мустаҳкам ички куч беради. Ва бу ҳаётимизнинг барча жабҳаларида ўзини ижобий таъсирини кўрсатади.

ҲАҚИҚАТ

Ҳақиқатга жуда озчилик яқин келади. Аслида нимага умид қилсак ёки нимани ўйласак шу ҳақиқатдир. Балки шунинг учун ҳам “Менимча шу...” демоқ ҳақиқатга энг тўғри ёндошиш ҳисобланади. Ҳақиқатни тасдиқлаш тўғри ҳисобланади. Сиз бирор ҳақиқатни айтмоқчи бўлсангиз бунинг ҳеч бир ёмон томони йўқ. Масалаи: сиз хонавайрон бўлдингиз. Энг тўғри йўл сиз “Мен хонавайрон бўлдим” дейишингиз керак. Ҳақиқат етарлича бўлмаса сиз уни ишонарли тарзда тасвирлаб, кўрсатиб беришингиз керак. Саммибият – бу ҳақиқат, адолат учун тест эмас. Биз хатога йўл қўймаслигимиз керак. Баъзида: “У тўғри гапираётганга ўхшайди, негаки ганлари самимий” деймиз. Биз булардан қочишимиз керак. Баъзида нотўғри гапни ҳам самимий қилиб айтиш мумкин. Ҳақиқат ҳақиқат билан, самимийлик самимият билан ўлчанади.

Ҳақиқатпарвар, адолатпарвар инсонларни топинг.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Келажақда савдо соҳасини қандай тасаввур қиласиз? Ёшим 29да, дипломим йўқ. Карьера қуришим керак. Охириги 7 йил давомида хотиним карьера қилгунча уй хўжалик ишлари ва болалар билан шуғулландим. Даромадимни

назорат қилмоқчиман. Мен диплом талаб қилмайдиган доимий чегарасиз даромад берадиган савдо соҳасида ишламоқчиман. Агар сизда бирор таклиф бўлса, илтимос марҳамат қилиб менга айтсангиз.

Жавоб:

Сизга жавоб бериш учун мен сиз тўғрингизда керакли маълумотга эга эмасман. Лекин савдо соҳасининг келажаги буюк деб ҳисоблайман. Гап шу ишни ўз хоҳишингиз билан қилишда. Кейинги 20-30 йиллар ичида нима билан шуғулланишингизни кўз олиндингизга келтиринг. Кейин шу йўналишда ишонч ва қатъийлик билан қаттиқ меҳнат қилинг. Чегарасиз даромад масаласига келсак, мен фақат иккита йўлни биламан. Ё ўзингизни шахсий ишингизни бошланг ёки МЛМга кириг. Лекин буларнинг бирортаси ҳам осон ва тез бўлмайди. Кимдир аксини айтса, эҳтиёт бўлинг. Икки йўлда ҳам вақт ва пулга нисбатан таваккал қилинади. Ҳар иккала ҳолатда ҳам яхши ўйлаб кўриб керакли принциплар билан ишлаш керак. Қайсинисида ишласангиз ҳам бошида хавфсизликни таъминлаш, яъни вақт ва пулингизни хавф остига қўймаслик учун сиз шу соҳада аввал кўп пул сарфламасдан малакангизни ошириб олинг. Хусусан, ҳали сиз бу соҳада янги одам бўлсангиз. Ҳаммасини ўйлаб кўриб тўғри иш тутинг.

Муваффақиятнинг 20% и устомонликдан, 80% и стратегиядан иборат. Сиз кўп ўқишингиз мумкин. Лекин муҳими режалар асосда ўқишда.

Инсон зоти истаган нарсисини қандай қилиб бўлса ҳам олишдек ажойиб қобилиятга эга. Лекин “истак” ва “керак” маънолари ўртасида катта фарқ бор. Сарфлашдан кўра қарзга бериш афзал.

Савол:

Джим, сизнинг веб-сайтингизда ўсмирлар учун “Буюкликнинг уч қалити” деб номланган видеога кўзим тушиб қолди. Бу қанақа қалитлар?

Жавоб:

Жавобим қисқа: У ёш бўлсин, катта ёшдаги одам бўлсин учта оддий нарсани бажаришни куз олдига келтириши керак. Агар узоқ муддатда шуни бажарса, албатта муваффақиятга эришади.

1. Мақсадни аниқлаш.

Буни мен келажакни тасаввур қилиш деб атайман. Катта келажак ваъда қилинса, ёшу қари керакли суммани беришга тайёр. Бизнинг вазифамиз фарзандларимизга келажакни аниқ кўрсатиб бериш, токи уларда эртанги мукофот учун бугун ишлашга сабаб туғилсин. Бунинг учун уларга мақсад ёрдам беради.

2. Шахс сифатида ўсиш.

Билимимизни оширишда қатор изчил оддий ишларни йўлга қўйсақ, уша билим банки бизга умр бўйи энг яхши дивидентларни тўлаб боради. Мен китоб ўқиш, кассета кўриш, семинарларда қатнашиш, кундалик юритиш ва лидерлар даврасида тез-тез бўлишга вақт ажратишни таклиф қиламан.

3. Молиявий режа тузиш.

Бу режани мен “70/30” деб атайман. Қанақадир аниқ суммага эга бўлганингиздан сўнг уни 10% ини жамлашга, 10% ини инвестицияга, 10% ини хайрияга олиб қўйсангиз. Бироз вақт ўтганда кейин моддий эркин ўсмир кишига айлана бошлайсиз.

Шуни таъкидлайманки, бу учта пункт фақат ёшлар эмас уларнинг ота-оналари учун ҳам қулай усулдир.

Пули кўп аммо хурсанд бўлмаган отани кўриш ачинарли ҳол. Инсон иқтисодни урганса-ю бахтли бўлишни урганмаган бўлса бу ҳақиқатдан ачинарли ҳолат.

ЎЗИНИ АЛДАШГА ҚАРШИ ҲАРАКАТ

Моддий эркин бўлиш учун даромаднинг бир қисмини капиталга, капитални ишлаб чиқаришга, ишлаб чиқаришдаги даромадни инвестиция учун, инвестицияни эса ўзингизнинг моддий эркинлигингизга айлантиринг.

Ҳис-ҳаяжон билан мустаҳкамланган билим ҳаракатга тенг. Ҳаракат натижани таъминлайди. Фақат ҳаракат ижобий реакцияни чакиради. Шунингдек, у ижобий ҳаракат бўлса реакцияни чакиради.

Мен шу ерда ўзгача фикрдаман. Негаки бугунги кунда кўп одамлар чиройли ваъдаларга ишонадилар. “Ҳаракатсиз ишонч эзгуликка, яхшиликка хизмат қилмайди” деган сўз борку. Бу ҳақиқат!

Ҳаракатга келиш учун берилган ваъдага қарши эмасман. Қайта такрорланган ваъда тўғри режа тузиб уни мустаҳкамлашга ёрдам берса, ажойиб натижаларга эришиш мумкин.

Ишонч билан тентакликнинг фарқи жуда нозик бўлади. Кўраяпсизми, ҳаракат билан мустаҳкамланмаган ишонч ўз-ўзини алдашнинг бошланишидир. Бизнесда ўз-ўзини алдашдан кўра хавфлироқ нарса йўқ.

Тукин-сочин яшашни орзу қилган эркак, ҳар кун бажарадиган иши аниқ бир йўналиши уни молиявий қийин аҳволга олиб боради. Аёл киши бахтли яшашга интилишидан қатъий назар унинг хаёли ва қилаётган ишлари ҳафсаласини пир қилиб, ҳамма нарсадан кўнгли қолиб ҳаётдан совий бошлайди. Оқибатда иккови ҳам алдовчи орзунинг қурбонига айланади. Ваъда ҳаракат билан мустаҳкамланмаганлиги туфайли. Нега? Негаки сўз худди наркотикдек одамни тинчлангириб қошиқарли аҳволга солиб қўяди.

Эсда тутингки: Ривожланиш юксалиш учун сиз ҳақиқатда ишни бошлашингиз керак! Лойиҳангиз қанақа бўлишидан қатъий назар бугундан қадам ташланг, бугундан бошланг. Иш стилингиз қутилари тозаланиши бугундан бошланг. Биринчи мақсадингизни аниқлаб олишни бугундан бошланг. Ҳаракатга чорлайдиган кассеталарни куришни бугундан бошланг. Озиш тўғрисидаги режани тузишни бугундан бошланг. Мураккаб миждозингизга телефон қилишни бугундан бошланг. “Хайрия”, “муваффақият”, “инвестиция” кабиларга пул олиб қуйишни бугундан бошланг.

Ҳар бир киши қила олади. Ҳатгоки илҳоми келмайдиган одам ҳам ёки руҳи тушқунликдаги одам ҳам руҳлантирувчи китобни ўқишни бошласа бўлади. Яхши ҳаёт учун ўзингизга бирор бир импульс ҳосил қилинг. Қаранг қанча янги услубларни янги мақсад йўлида қурбон қилиш мумкин. Ҳаммасини қилинг. Ўзингизга нисбатан паст ниятлар қилманг. Бу қобиқни сриб чиқинг. Ўзингизни космик ҳаракатингизни бошланг. Нимадир кутишни тугатинг, ҳамма орзулар орқада қолди. Энди ишонч ва ҳаракатни қурол қилиб олганлигингизни ўзингизга исбот қилиб беринг. Бу сизнинг янги ҳаётдаги янги кунингиз. Интизомга риоя қилган ҳолда, сиз қанақанги юксакликка эришганингиздан ҳайратда қоласиз. Нимани ҳам йўқотар эдингиз. Ўзингизни айбдор сезиш ва ўтган кўркинчли кунлардан бўлак ҳеч нимани йўқотмайсиз.

Мен сизларга бир чақириқ билан мурожат қилмоқчиман: “Қаранглар биринчи кун янги финишда қанча ишларни бошланг ва давом эттириш мумкин”.

ФАОЛЛИК/МЕҲНАТ

Сиз донишмандлик ва кучли ҳаяжонни меҳнатга айлантиришингиз керак. Негаки “Ҳолва деган билан оғиз чучук бўлмайди”. Зарур бўлганда дам олинг, лекин мақсад билан эмас. Кучга тўлиш учун керагича дам олинг. Чунки ҳолдан тойганча ишлаш ҳаётингизни қадр-қимматига хавф солади. Ҳасадгўйлар кузатиб юрадилар. Ҳар бир берилган ваъдага жавоб бериш керак.

Буйруқларга эмас, маслаҳатларга кулоқ солинг. Фақат ўзингизга буйруқ беринг. Авраам Линкольн айтган: “Ҳеч кимнинг кули бўлмасам, ҳеч кимга хўжайин ҳам бўлолмайман”.

“Кўп қатори” юрманг. Уларнинг ўзларини оқлашларидан фойдаланманг. Ҳаётингиз учун жавобгар бўлинг.

ҲАЁТИНГИЗНИ ЎЗГАРТИРИШИ МУМКИН БЎЛГАН ТЎРТ ТУЙҒУ

Инсон зоти ҳеч нарсадан нимадир пайдо қилишдек ажойиб хусусиятга эга. Инсон ҳис-ҳаяжон кучи билан катта қаҳрамонликлар кўрсатиши (шунинг баробарида энг катта талон-тарож ишларини ҳам) мумкин.

Туйғу – бу сизнинг ичингиздаги энг қудратли куч. Туйғу чўлни боққа, тийинни хазинага айлантиради. Туйғу – бу ёнилги. Ақл эса – кемани ҳаракатга келтирувчи ёки инсоният тараққиётини ривожлантирувчи кучдир.

Қанақа туйғулар одамни ҳаракатга келишга мажбур қилади?

Тўртта туйғу мавжуд. Уларнинг ҳар бири ёки уйғунликда бениҳоят ақлга сиғмайдиган ҳаракатларга

чакиради. Агар сиз туйғунгизни хоҳишингиз билан мустаҳкамласангиз ана ўша кун ҳаётингизда қайта қуриш юз беради.

1. НАФРАТ туйғуси.

Биз ҳеч қачон “Нафрат туйғуси” билан ижобий ҳаракатни боғлаб билмаймиз. Шунга қарамасдан “Нафрат туйғуси” тўғри йўналтирилса, инсон ҳаётида ўзгариш бўлиши мумкин. “Нафрат туйғуси” шунақа кучки инсонни шундай баланд нуқтага чиқарадики, орқага қайтишнинг иложи ҳам бўлмайди. Ҳагтоки у “Бас, етар” деган хайқирик билан чиқади.

Худди мана шу сўзни мен ҳам 25 ёшимда айтганман. Негаки кўпдан-кўп камситишлар бошимдан ўтгандан сўнг “Энди бунақа яшашни хоҳламайман” деганман. Ўшанда буйнимгача қарзга ботган эдим. Фойдали нафрат туйғуси қачон келади? Қачонки одам “Етар, демак етар” деганда. У “Йигит” охир оқибат воситачи бўлишдан чарчаган. У оғрикли кўркув туйғусида камситилишдан чарчаган. Энди бошқача яшашга қарор қилган.

У ёк бу ёкқа қаранг. Бу кун ҳаётингизни ўзгартириб юбориши мумкин. Бу кунни қандай хоҳласангиз шундай атанг. “Бас етар демак етар бас” дейсизми “Бошқа ҳеч қачон” дейсизми қатъий назар бу кун катга кучга эга. Ҳеч бир нарса “Нафрат туйғуси”дек ҳаётингизни авра астари билан ўзгартириб юборолмайди.

2. ҚАРОР.

Кўпчилигимиз ўзимизни мулзам қилиб, бир қарорга келиш учун ўзимизни мажбур қилишимиз даркор. Бир қарорга келдикми, биз дарров шу қарор билан боғлиқ ички қарама-қарши зиддиятларга дуч келамиз. Биз йўлнинг ажралиш жойига келиб қолдик. Бу йўл икки, уч ёки тўрт тарафга қараган бўлиши мумкин. Сиз қарор қабул қилган кундан бошлаб ичингизда муаммолар жараёни бошланади. У сизга тунлари уйку бермай, совуқ терга ботасиз. Худди ичингизда “Фуқаролар уруши” бўлаётгандек. Туйғулар армиясининг бир-бири билан жанги. Уларнинг ҳар бири

Ўзларининг арсенал далил исботлари билан чиқиб бизнинг эсушимиз, ақл-идрокимиздан юкори турмоқчи бўладилар. Қароримиз қандай қабул қилинган мардларчами ё кўроклик биланми, пухга ўйлабми ё тентақларчами, ҳаракатни йўналтиришга қодирми ё уни тўхтатами?

Қарор қабул қилиш учун мен сизларга қуйидагилардан бошқа қўл маслаҳат бермайман. Нима қилишингиздан қатъий назар бошингиз қотиб тўхтаб қолманг. Бир қарорга келинг. Ҳеч нима қилмагандан кўра. Потўғри бўлса ҳам бирор иш қилганингиз маъкул. Ҳар биримиз довдирамасдан эсушимизни йиғиб олиб ўз туйғумизга эга бўлишимиз керак.

3. ИСТАК.

Истаклар қасрдан келиб чиқади? Бу саволга аниқ жавоб беролмайман. Лекин истак тўғрисида икки нарсани биламан:

- а) У ташқаридан эмас ичдан чиқади.
- б) У ташқи кучдан ҳам ҳосил бўлиши мумкин.

Қарийб ҳамма одам тилак билдириши мумкин. Бу вақт ва тайёргарликнинг иши. Бу юракни ўт олдирган қўшиқ, бирор бир панд-насихат, бирор бир кино, дўстлар суҳбати, душман билан юзма-юз келиш, ҳағтоки, китоб ёки бирор руқн остидаги поэма, нима бўлишидан қатъий назар сизга бир ички туртки берсин ва у инсонга “Мен буни ҳозир хоҳлайман” деб юборишга мажбур қилсин.

Шунинг учун чин юракдан хоҳиш билдириш. Ҳаётда орттиришингиз мумкин бўлган малакадан ўзингизни ҳимоя қилманг. Ўзингизни аяманг. Мана шунда ҳеч нарсдан ҳафсалангиз пир бўлмайди, кўнглимиз қолмайди. Ҳаётни сизга кириб боришига йўл қўйиб беринг. Ҳозир бўлмаса келаси сафар албатта яхши истаклар ҳаётингизни ўзгартириб юборади.

4. ЖАСОРАТ.

Жасорат: “Мен бўламан” дейди. Бу икки сўз энг қудратли куч. Мен бўламан. Буюк Британия давлат арбоби Бенджамин Дизраэли айтган: “Ҳеч нарса инсон иродасига қарши тура олмайди. Негаки у олий мақсад йўлига тикилган

картадир.” Бошқача қилиб айтганда кимдир “қилишга ёки ўлишга” қарор қилдимиз уни тўхтатиб бўлмайди.

Скалолаз айтади: “Мен тоғ чўққисига чиқаман. Улар менга у жуда баланд, жуда узок, жуда сирпанчик, жуда айланма, жуда қийин, оғир дедилар. Лекин бу менинг тоғим. Мен унга чиқаман. Тез орада чўққидан туриб сизларга қўл силкитаман. Ёки сизлар мени бошқа кўрмайсизлар. Негаки агар чўққига чиқа олмасам, мен қайтиб келмайман.” Бу қарор билан баҳслашишга кимнинг қурби етади? Шунақанги темир иродали инсонларга дуч келиб тасаввур қиламанки ВАҚТ, ТАҚДИР ва АҲВОЛ биргалашиб мажлис қилиб қарор қилади. “Охир оқибат мақсадга етишиш учун, биз қилиб биламиз деб, чиқишга ҳаракат қилиб ё чиқаман, ё ўламан” дейди.

Қачонлардир Калифорния штагида мактаб болаларига лекция ўқиганимда “Жасорат” тўғрисида савол берганимда бир ўқувчидан аниқ жавоб эшитгандим. Саволга кўп болалар қўл кўтарди, яхши ижобий жавоблар айтишди. Лекин энг охири партада ўтирган уятчан кизалоқ секингина: Жасорат бу ўзига сўз бермоқ. Ҳеч қачон орқага қайтмаслик учун ўзига сўз бермоқ” деб жавоб берганди. Мана, ўша аниқ жавоб: “Ҳеч қачон орқага қайтмаслик учун ўзига сўз бериш”.

Ўйлаб кўринглр, ёш бола юриб кетишни ўрганиши учун қанча ҳаракат қилади? Болага юриб кетиши учун ўртача бир вақт берасизми? Кейин: “Бас энди вақт ўтди вақтдан фойдалана олмадинг” дейсизми? Сиз буни – ахмоқлик, тегтаклик деб ўйлайсизми? Албатта ҳар бир она фарзандини “Юриб кетганча” ҳаракат қилдиради, юришни ўргатади. Шунинг учун ҳамма одам юра олади.

Бу ҳаёт мактаби. Ўзингиздан сўранг: Орзуимга етиш учун қачонгача ишлайман? Мен “Керагича” деб жавоб бераман.

ҲИС-ҲАЯЖОН

Ҳис-ҳаяжонимиз бизни бошқариши ёки бизга хизмат қилиши фақат ўзимизга боғлиқ. Ҳис-ҳаяжонимиз билим ва интеллектга муҳтож.

Ҳаётни қандай қилиб ҳис қилиш ва ўзимизга киритишни билишимиз муҳимдир. Ҳис-ҳаяжонингизни улчовини билинг. Ҳар қандай аҳамиятсиз нарсага атом бомбасидек портлаб кетиш керак эмас. Эмоционал сигнал қабул қилиш аёлларда ҳайратда қоладиган даражада кучли бўлади. Масалан, баъзи бурилар шунчалик ақлики, улар қўйлар жунига ўралиб, ястаниб оладилар. Эрақ “Худди қўйга ўхшайди” ёки “қўйку” десалар, аёллар “Қўйга ўхшайдиган нима экан бу” дейди.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Джим, мен тармоқни маркетингни паст даражадаги бир группасига раҳбарлик қиламан. Уларни ўзлари устида ишлашга чақираман. Улар бу ишни қилганларида, натижа, бизнесда ҳам шахсий ҳаётларида ҳам ғалаги бўлиб ажралиб туради. Шунини сездимки, улар энди улгурган пайтларида, ўга бандликларини кўрсатиб, ўрганишни тўхтагишни хоҳлаб қоладилар. Давом эттиришга ҳожат йўқ дейдилар. Шу борада нима маслаҳат берасиз?

Жавоб:

Биринчи бўлиш – бу буюк иш. Мактабга борган кунимиздан бошлаб, то умримизнинг охиригача биз нима муҳим, нима муҳим эмаслигини танлаб олишимиз керак. Менимча, ҳеч қачон янги билимлар ўрганишни тўхтатиш керак эмас.

Одамларни ушлаб қолишни яхши бир йўли, бу уларни мунтазам, системали равишда семинарларга, тадбирларга, тренингларга йўналтириш. Китоб, видео-кассета кўришга

даъват қилиш. Токи қаерда билим бўлса, улар ҳамма вақт ўша ерда бўлсинлар. Одамларни шахс сифатида ривожланишга йўналтириш, худди радиоприёмникни керакли частотада сақлашга ўхшайди. Сиз тинчгина яшаяпсиз, бирдан қанақадир цитата ёки тарих тўғрисида эшитдингиз. Бу сизни руҳлантириб юборди. Энди сиз ўз мақсадингиз тўғрисида ва бурчингиз тўғрисида ўйлай бошладингиз.

Эсингизда бўлсин, билим ҳамма вақт жамланиб боради. Бу тўртта рақамдан иборат кодли кулфни учтасини биласизу, тўртинчисини ҳам топамаи дейишдек гап. Лекин биз ҳеч қачон аниқ билмаймиз, қайси китобда ёки семинарда ўша тўртинчи рақам бўлишини. Ҳа, баъзида инсон ўз устида ишлашдан чарчаб бошқа томонга қадам ташлайди. Шунда сиз унинг шахс сифатида ўсишига иштирок этиб, уни йўналтирсаингиз, муҳими шу билан яшасангиз, улар албатта ўрганишга тайёр бўладилар ва ҳеч қачон ўрганиб ривожланишга нисбатан хоҳишлари сунмайди. Аксинча энди ўсиб, ривожланишга интиладилар.

Даромад олиш – бу бир ишга яқинроқ бориш ва ишга киришиш демакдир.

КИТОБ ЎҚИҒ

Сабрсизлик ва ҳасислик – бу муваффақият қотилидир.

Бахтли, бой, соғлом, кучли ва муваффақиятли бўлиш учун ўқимоқчи бўлган китобларнинг қарийб ҳаммаси ёзиб бўлинган. Турли ҳаёт йўлларида ўтиб муваффақиятга эришган инсонлар чўнтақларидаги тийинлардан катта бойликка, омадсизликдан муваффақиятга эришганликлари тўғрисида ёзиб қўйганлар. Биз улардан илҳомланишимиз учун, уларни кучли билимларидан ўрганишимиз учун ва шулар туфайли ўз муваффақият фалсафамизга эга бўлишимиз учун улар ўзларининг бой малакалари ва донишмандликларини бизга қолдирганлар. Биз уларнинг

ишларини худди ўшандай такрорлаб билмаймиз. Фақат уларнинг зийракликлари, фаросатларидан фойдаланиб, хатоларидан қочиб, ўз режаларимизни тузамиз. Уларнинг донишмандлик насиҳатлари билан ўз ҳаётимизни узгартиришимиз мумкин.

Бизга керак бўладиган инсон зотининг барча донишмандлиги бошқа одамлар томонидан аллақачон китобларга йиғиб қўйилган. Бу бебаҳо маълумотлар бизнинг ҳаётимизни яхши томонга ўзгартиришга катта қудратга эга. Бу китобда тўкин-сочинлик, соғлик, ўзаро муносабат, фарзандлар камоли жамланган. “Охирги тўқсон кунда нечта китоб ўқидингиз?”- деган ҳақли савол тўғилади.

Нега ҳаётимизни ўзгартириши мумкин бўлган китобларга эътибор бермаймиз? Нега эътиборсизликни давом эттирамизу, кейин шикоят қиламиз? Нега эътиборсизлигимиз оқибатини лаънатлаб, яна ўзимизни оқловчи сабаблар кўрсатишда давом этамиз? Нега фақат 3%гина аҳоли ҳаётини ўзгартириш учун тўғиладиган барча саволларга жавоб берувчи китоблардан фойдаланади? Кутубхоналарга қатнайди. Ҳаётини яхшилашга интилган инсон бу китобларни ўтказиб юбормайди. Негаки ўтказиб юборгани унга ёрдам бера олмайди. Муаммо китобнинг қимматлигидами? Агар инсон китобнинг нархи баланд деб ҳисобласа, бир кун келиб шу китобни сотиб олмаганлиги учун катта тўлов тўлайди.

Китоб ўқиб билмайдиган ва ўқишни хоҳламайдиган одам ўртасидаги фарқ катта эмас. Икки ҳолатда ҳам эътиборсизликнинг оқибати. Мукамал инсон бўлиб етишиш учун ўқишга, билим олишга жиддий эътибор бериши керак. Яхши ўқишни ўргатувчи курслар мавжуд. Минглаб китоблар кутубхона жавонларида ўз ўқув-чиларини кутиб турибди. Ҳаётимизни ўзгартиришда биз билан китоб ўртасида ҳеч нима гурмаслиги керак.

Китобларни ўқишда давом этиб сиз қисқа вақт ичида янги фойдали кўпгина нарсаларни ўрганасиз. Агар сиз вақт тополмасангиз, тезгина қўлингизга китобни олишга ўзингизни мажбур қилмасангиз, иродали бўлмасангиз, дарров

бушликни эътиборсизлик эгаллаб олади. Кимки гузал ҳаётни орзу қилса, у авваламбор шахс сифатида ўсган бўлиши керак. У мукаммал даражадаги ҳаёт фалсафасига эга бўлиши керак. Ҳаётга қўнғилма ҳосил қилиш – бу бахт ва муваффақиятга олиб боровчи энг яқин йул.

КИТОБЛАР/КУТУБХОНА/ЎҚИШ

Керак бўлса тушликни утказиб юборинг лекин китобни эмас.

Баъзилар ёмон романи ҳам ўқиш керак дейди, ҳаттоки ёмон китобда ҳам қанақадир қиммат нарсани топилади. Мантқан ёндашсак, яхшилаб қидирсанг ахлатхонадан ҳам нон бўлагини топса бўлади. Лекин шу иш қилишга арзийдими? 250 минг доллар турадиган қасрларга, дангиллама участкаларга эга бўлган инсонларнинг уйларида кутубхоналари бор. Бу кўп нарсани англатади. Нимага муҳтожлигингиз бўлса ҳаммаси мавжуд. Сиз фақат кутубхонага боришингиз керак. 3% гина америкаликларнинг кутубхонадан фойдаланишининг бирор маъноси бордир. Балки у жуда қиммат турар? Йўқ у бир чақа ҳам турмайди. Оқтимол кутубхона уйингизнинг ёнгинасида жойлашган.

Баъзилар шунчалик кам ўқийдиларки, уларнинг миялари қуришиб қолган (ҳаётий фаолиятини йўқотган миялари). Ҳозир мен энг ажойиб кутубхоналарнинг бирини эгасиман. Кутубхонамдаги ҳамма китобларни ўқимаганман. Буни тан оламан. Лекин қачонки у китоб билан танишиб чиқсам ўзимни ақллироқ бўлганимни ҳис қиламан. Ёмон адабиётларни ўқимаг. У кўнғилочар бўлиши мумкин, лекин сизга ҳеч қанақа фойда келтирмайди. Ўқимаган китобингиз сизга ёрдам беролмайди.

Китоблар бор уларни топиш ва сотиб олиш осон. Китоб жилди билан магазинда 6 ёки 7 доллар туради. Бу пулни сиз

болангиздан ҳам қарзга олишингиз мумкин. Гап китобнинг нархида эмас, гап китобни уқимаганингиз сизга қанчага тушишига.

ЧУМОЛИ ФАЛСАФАСИ

Е баҳорда экамиз ёки кузда тиланчилик қиламиз.

Мен болаларга доим чумоли фалсафаси деб номланган тўғри ҳаёт йўлини уқтириб келаман. Чумолилар ҳайратда қолдирадиган 4 та концепциядан иборат ажойиб фалсафаси эга.

Биринчиси: чумолилар ҳеч қачон орқага қайтмайдилар. Агар улар бирор ёққа кетаётган бўлса халақит берсангиз ёки тўхтагишга ҳаракат қилсангиз, улар дарров бошқа йўл топадилар. Юқорига чиқадилар, пастга тушадилар, айланиб ўтадилар, бошқа йўл тонадилар. Қандай ажойиб фалсафа ҳеч қачон таслим бўлмаслик, орқага қайтмаслик. Ҳар қандай услубни қўллаб айтилган жойга етиб бориш.

Иккинчиси: чумолилар ёз бўйи қиш ғамини ейди. Ҳамма вақт ёз бўлиб турмайди. Ёзда ортиқчасини қишга ғамлайди.

Эски тарихдан маълум: “Уйингни тупроқдан қурма”. Нега бу насиҳат бизга муҳим? Негаки реалист бўлиш керак. Ёзнинг иссиқ кунларида кўл бўйида дам олиб, кузнинг қаттиқ шамоли тўғрисида ҳам ўйлаш керак. Келажак ҳақида ўйланг.

Учинчиси: чумолилар қиш бўйи ёз тўғрисида ўйлайди. Бу жуда муҳим. Улар қиш ҳам мангу чўзилмаслиги тез орада бу ердан чиқиб кетишлари тўғрисида ўйлайдилар. Иссиқ кунлар бошланиши билан улар ер юзига чиқа бошлайдилар. Яна совуқ бошланса, улар дарҳол яширинадилар. Иссиқ бўлиши билан яна чиқа бошлайди. Улар ҳамма вақт яхши ўзгаришларни кутиб яшайдилар.

Охириги тўртинчиси: чумолилар қишга тайёргарлик кўриш учун ёз бўйи қанча меҳнат қиладилар? Қанча ишлаб

билсалар шунча, ишлаб билсанларича. Қандай ажойиб фалсафа. Кўлидан келганча ҳамма ишни қилиш.

*Ҳеч қачон таслим бўлманг орқага қайтманг.
Кўлингиздан келган ҳамма ишни қилинг.*

ШАХСИЙ ФАЛСАФА

Камроқ ишлаб, кўпроқ олиш истаги иқтисодий муаммоларнинг бошланишидир. Агар хатоларингизни тўғриламакчи бўлсангиз, сиз ҳаёт фалсафангизни ўзгартиришингиз керак. Охириги 90 кун китоб ўқимаганингиз ёмон. Ундан ҳам ёмони китоб ўқиш муҳим эмас деб ҳисоблашингиз.

Шахсий фалсафангиз сизни ҳаёт факторларингизни аниқлаб беради. Одамлар ўз фалсафаларини тўғри йўлга солиб, ҳаётларини ўзгартириб юборишлари мумкин.

Келажақдаги молиявий аҳволингизни пул эмас, сизнинг фалсафангиз аниқлаб беради. Бошқаларни фикрини ўзлаштириб олманг. Ўзингизни шахсий фалсафангизни ривожлангиринг, у сизни муваффақиятга олиб келади.

Агар сиз курсни тўғри танлаб олсангиз шамол ҳамма вақт сизни орзуингиз томон олиб боради. Тўғри йўлдан борасизми ёки хато қилиб юраверасизми? Философиянгиз шунни аниқлаб беради.

ИМКОНИАТЛАРНИ СЕВИНГ

Ойлик маошдан кўра даромад яхшироқ. Ойлик маош тирикчиликка етса, даромад инсонни бадавлат қилади.

Кимдир инсон қилаётган ишини севиб қилиши лозим дейди. Тўғри, лекин сиз имкониятни севишингиз керак.

Имконият бу келажак, соғлик, муваффақиятдир. Балки тақиллаётган эшикдан кириш сизга ёқмас. Лекин ўйлаб кўринг, бу эшик орқасида сизни нималар кутаяпти. Масалан бир йигит: “Мен ариқ қазийман. Энди ариқ қазишни яхши кўришим керакми?” деса, жавоб шундай: “Йўқ сиз ариқ қазишни севишингиз шарт эмас, аммо шу иш сизни муваффақиятга олиб борса...” Сиз ўзингизга: “Мен хурсандман шу ариқ қазич менга ажойиб имконият бергани учун. Мен ариқни яхшилаб қазийман, чунки бу ерда бир умр қолиб кетмоқчи эмасман”.

Майли кичкинагина муваффақиятдан ҳам завқланинг, илҳомланинг. Аввал қилмаган ишингизни қилиш балки сизга қийинлик қилар. Майли хатоликларга йўл кўйинг. Бу тўғрида ўйламанг. Сиз имкониятни қадрланг ва шу имкониятни сизга кўрсатган инсонни қадрланг. Ўзингиздан кўра олдинроқ сизга ишонган инсонни қадрланг. У сизга: “Эй, мен бу ишни улдасидан чиқдимми, демак сен ҳам қила оласан” деганди ўшанда.

Ўзингизга бўлган ишонч тез орада ўса бошлайди. Буни ўзингиз сеза бошлайсиз. Сиз скептик (ҳамма нарсага ишончсизлик, хавфсираб қаровчи) одамдан ижобий инсонга айланасиз. Дунёда энг яхши имконият бу инсонлар билан мулоқотда бўлиш эканлигига ўзингиз амин бўласиз. Ҳар бир учрашган одамингиз ким у? Балки сизнинг бир умрлик дўстингиз бўлиб қолар. Балки буниси кетиб қолар, буниси эса сизнинг кўп йиллик ҳамкасбингиз бўлиб қолар. Буни вақт кўрсатади. Бошида сиз олдингизда турган одамни тушуниб олиш учун қанча вақт ўтиши кераклигини билмайсиз. Шунинг учун ҳаммасини ташлаб кетишдан олдин шуни эсда тутингки муваффақият ишонч, интизом, муносабат ва узок муддатли мажбуриятга асосланган. Сиз ҳозир қилаётган ишингизни севмассиз, лекин бу иш сизни эртанги катта имкониятларга олиб боради.

ХОҲИШ/РУҲЛАНИШ

Инсон ўзига нима кераклигини аниқ билса, уни олиш ва унга эришиш учун қўлидан келган ҳамма ишни қила олади. Ҳа, фақат инсон ана шундай ажойиб қобилиятга эга. Лекин “керак” ва “хоҳиш” ургасида фарқ бор.

Энг яхши руҳланиш-бу инсонни ўзини руҳлан-тириши. Ёш киши: “Кимдир менга ҳақиқат йўлини, тўғри йўлни кўрсатсайди” дейди. Ўша одам келмасачи? Сиз шунга тайёр бўлишингиз керак. Агар сиз бирор нарсани хоҳласангиз уни топишни йўлини ҳам топасиз. Руҳланишнинг ўзи етарли эмас. Агар сиз аҳмоқни руҳлантисангиз натижада руҳланган аҳмоқни оласиз. Билиб қўйинг хоҳиш вақт ўтиши билан ўз кучини йўқотади.

РУҲЛАНИШ ВА МАНИПУЛЯЦИЯ

“Руҳланиш” сўзи билан манипуляция (эпчиллик билан найранг ишлатиш) сўзларини тез-тез адаштирамиз. Уйга вазифани бажариш, қилган ишига жавоб бериш, билим олиш, буларнинг ҳаммаси руҳланишнинг оқибати. Манипуляция эса бошқаларни ўзингизни шахсий фойдангиз учун ҳаракат қилишга ундаш, арзимаган нарсани қиммат нарҳда сотиш.

Кўшимча ҳақ тўламасдан ишдан ташқари ишлатиш ҳаракатлари манипуляцияга мисол бўлади. Манипуляция билан шугулланган инсон хароб бўлади. Манипуляторларнинг таъсирлари одамларга катта бўлади. Кўпинча одамлар уларнинг ҳаракатига керагича жавоб бериб билмайдилар.

Лидерлик – бу ўзаро қизиқишлар, яъни сиз учун ҳам улар учун ҳам керакли ҳаракатлардир. Рухланиш билан манипуляцияни тенглаштириш, худди эзгулик билан алдовни тенглаштиришдек гап. Буларни фарқига етиш инсоннинг ўзига ҳавола. Рухланиш инсонни ўз хоҳиши билан ҳаракат қилишга ундайди. Манипуляция эса мажбурий келишувлар билан тугайди. Биринчиси узок ва ахлоқий ҳаётий ҳаракатлар бўлса, иккинчиси вақтинчалик ва беодобликдан иборат бўлади.

Лидерлар ва рухлантирувчилар ғалаба қиладилар. Манипуляторлар дарғазаб бўлиб келишолмай ютқазадилар. Рухлантирувчи бўлинг. Ўз одамларингизни илҳомлангиринг ҳеч қачон манипулятор бўлманг.

Дилкаш одам ўзгармайди. Яқинда бир сарлавҳа ўқигандим: “Биз одамларга ёқимтой жозибали бўлишни ургатмаймиз. Шунчаки ёқимтой жозибали инсонларни ишга оламиз”. Қандай яхши сўзлар.

Даромад камдан – кам ҳолларда инсонни шахс сифатида ўзгартиради.

ЎЗ НАТИЖАЛАРИНГИЗНИ КУЗАТИНГ

Осонига чошманг, ақллироқ бўлинг. Муаммолардан қочманг, донишманд бўлинг, синовлардан қўрқманг.

Учга етакчи сўзни эслаб қолинг: тарози, ҳисоб ва ўлчов.

Нега тарози, ҳисоб ва ўлчов? Негаки фаолиятингиз натижаларини, муносабатингизни ва ўз фалсафангизни кўриш учун. Агар фаолиятингиз натижалари сизга ёқмаса, сиз уч нарсадан жавоб қидиринг. Фалсафангиз тўғри бўлиши керак, ишингизга нисбатан муносабатингиз актив бўлиши керак. Демак, сизни кўшимча билимга эҳтиёжингиз бор. Фаолият ва ишга муносабат яхши натижаларни пайдо қилади.

Энди натижалар тўғрисида. Ақл билан ишлатилган вақт сизга аниқ натижалар беради. Бу ҳаёт тақозоси. Ишларимиз жуда ҳам кўп, улар бизни кутиб турмайди. Ҳар қанча вақтда натижаларни чамалаб кўриш керак?

Мана бир қанча вақт ўлчамлари:

Биринчи рақам – куннинг охирида. Сиз кунни ҳеч нимага эришмасдан бефойда ўтказманг. Эскиларда бир гап бор: “Агар жаҳлингиз чиқса, қуёш ботмасдан ўзингизни тинчлантиришга ҳаракат қилинг”. Ҳазабин-гизни бошқа кунга кўчирманг. Бу жуда оғир юк. Бу юкни ҳафта давомида кўтариб юрсангиз у сизни қаддингизни букиб қўяди. Шунинг учун баъзи нарсаларни кун давомида бажаришингиз керак.

Навбатдагиси: натижаларни текшириш. Бу ҳафталик натижаларни қараб чиқиш. Биз ойлик маош тулаш учун ҳафталик ишларимизни ҳисобини олиб боришимиз керак. Ишларингиз қолиб кетишига қарамасдан сиз ҳафта охирида албатта ҳафталик натижаларни кўриб чиқишингиз керак. Бизнесда икки нарсани ҳафта давомида текшириб бориш керак. Бу сизнинг фаолиятингиз ва ишларингиз натижаси. Ишларингиз қандай натижалар бераётганлигини билишингиз керак.

Бир куни устозим менга: “Муваффақият сонлар ўйинидаи иборат” деб айтди. Устозим: “Охирги 90 кун ичида нечта китоб ўқидинг” деб сўради.

- Бирорта ҳам ўқимабман.

- Оз. Билимингни ошириш учун охирги олти ой мобайнида нечта дарсга қатнашдинг?

- Ҳеч қанақа.

- Бу кам. Охирги олти йил ичида қанча пул иқтисод қилдинг ёки инвестиция қилдинг?

- Ҳеч қанча.

- Бу кам. Жаноб Рон, агар сиз бу сонларни ўзгартирмасангиз сизнинг ҳаётингиз ўзгармайди. Агар сиз шу сонларни яхши сонларга ўзгартирсангиз, ўзингиз фарқини ҳам сезасиз.

Ҳа, муваффақият ва натижалар – бу сонлар ўйини. Джон унчалик катта бўлмаган савдо компаниясига ишга келди. Унинг ҳафталик иши унта телефон билан боғлиқ ишни бажаришдан иборат. Шундай қилиб жума куни менеджер ундан сўради: Нечта телефон ишини бажардинг?

Джон айтди: “Ҳалиги ...” ва буни бажариш учун кўп куч йўқотганлиги ва ҳоказолар. Менеджер: “Джон бизга гап керак эмас, бизга бажарган ишингнинг сони керак. Гапни биз ўзимиз ўйлаб топамиз. Фақат рақамлар аҳамиятга эга. Вақтдан унумли фойдаланиш тараққиётга эришишдир. Энг яхши ҳисоб, бу ўзингиз олиб борган ҳисоб. Буни сиз учун давлат қилиб бериши, фирмангиз ёки ташкилотингиз қилиб беришини кутманг. Ўз ҳисоб китобингизни ўзингиз қилинг ва ўзингиздан сўранг: “Ишларим юришаяптими, хоҳлаган нарсамга ҳозир эришаманми ёки келажақдами?” деб сўранг. Ўзингизга судья бўлинг”.

КАРЬЕРА/БОЗОР

Дадам: Сенга кўп пул тулайдими, камми, ҳамма вақт сен кўп иш қилгин деб ўргатар эди. Қанча ишлайсиз, олти ҳафтами, олти ойми фарқи йўқ, кетаётганда ишингизни олган вақтдагидан кўра яхши аҳволда қолдириб кетинг.

Бозорга талабингиз билан эмас уddaбуронлигингиз билан кириб келинг. Агар ўзингизни ёмон ҳис қилсангиз докторга мурожаат қилинг. Бозорга эмас. Пулга муҳтожлигингиз бўлса, банкка боринг. Бозорга эмас. Агар сиз сотувчилик қилсангиз тирикчилик учун пул ишлайсиз. Агар сиз шу жараёни инвестиция қилсангиз тукин – сочин ҳаётга эришасиз.

Жилдий тайёргарлик кўрмаганлигингиз бозорда билинади. Иш бошида ўзингизга ишончсизлик сезсангиз, бу сизга энди бозорда келажагингиз йўқ дегани эмас. Яхшиси ўз

ишингиздан қониқиш ҳосил қилинг. Ўзингизни қониқтирмайдиган иш қилгандан кўра.

Бизга бозорга нима олиб келганимизга қараб тўлашади. Бунга кўп вақт сарфланади. Бизга вақтга эмас хизмагимизга, нарсамизга ва предметларга тўлашади.

Иш ташилашнинг асосий вазифаси – катта пул олиш. Аммо сиз фақат талаб қилган билан бадавлат бўлолмайсиз.

Эскидан қолган иккита муҳим суз бор – қидиринглар ва сақланинглар: “Имкониятни изланг ва қидиринг, игво ва васвасадан сақланинглар”.

Қоғозда режалаштирмасдан ҳеч қачон кунингизни бошланг.

Кам ишлаб, кўп нарсани хоҳласангиз иқтисодий муаммолар бошланади.

ЯХШИ ҲАЁТ НИМА?

Ҳеч нарса осмондан тушмайди. Яхши яшаш учун яхши ишлаш керак. Ҳаётда асосийси – ойлик маош эмас, Мерседес эмас, миллион доллар эмас, банкдаги ҳисоб рақами эмас. Асосийси – яхши яшаш керак деб ҳисоблайман.

Биз ҳамма вақт ўзимизга: “Мен учун яхши яшаш нима дегани?” деб савол беришимиз керак. Сиз ҳам ҳамма вақт бунга жавоб излашингиз керак. Унга иқтисод, соғлиқ, руҳият, муносабат ва дам олиш киради. Менимча қисқаси яхши ҳаёт нима дегани?

Биринчидан, самарали бўлиш. Самарали бўлмасангиз сиз бахтли бўлолмайсиз. Ҳаёт – дам олишдан иборат эмас. Одамлар дам оладилар, кучга тўлиб яна ишга қайтиш учун. Ҳаётни маъноси нима? Ҳаётнинг маъноси меҳнатингиз маҳсулини кўришдан иборат. Дадил бўлинг, жасорат кўрсатинг аяа ўшанда меҳнатингиз натижасини, самарасини

кўрасиз. Демак самарали бўлиш, яхши ҳаётнинг бииринчи омилидир.

Иккинчи омили бу яхши дўстлар. Дўстлик – бу дунёдаги энг катта совға. Дўстларингиз билан бирга бўлишга вақт топинг. Бу эҳтиёжни жойини ҳеч нарса босолмайди. Дўстлар булар ажойиб инсонлар, улар сизни танийдилар, сиз тўғрингизда ҳамма нарсадан хабардор ва барибир сизни сеувчи инсонлар. Мен яқинда энг яқин, қиёмагли дўстларимдан бирини йўқотдим. У 58 ёшда юрак хуружидан вафот этди. Дэвид ҳаётдан кетди. У энг яхши дўстларимдан бири эди. Мабодо мен камалиб қолган тақдиримда, менга бир марта телефон қилиш имконияти берилса, мен албатта Дэвидга телефон қилган бўлардим. Негаки у албатта келиб мени қамокдан қутқазиб олиб кетарди. Бу дўстлик деб аталади. Кимки сизни келиб қутқарса ўша дўст. Албатта ҳаммамизнинг биродар-ларимиз бор. Қачон чақирсангиз улар: “Телефон қилиб тур, биз бирга вақгимизни чоғ ўтказамиз”-дейди. Келинглр, ҳақиқий дўст ва биродарларимиз бор бўлсин. Дўстларингиз, оғайниларингиз бўлиши керак.

Навбатдаги учинчи омил – бу маданият, тил, мусиқа. урф-одатлар, анъаналар, кийиниш. Буларнинг ҳаммаси ҳаётда муҳим. Ҳақиқатдан булар ноёб нарсалардир. Уларда ҳуқуқ, таъсир, адолат, энергия, қобилият мужассам.

Тўртинчи омил – динимиз, руҳиятимиз. У миллатимизнинг келиб чиқиши ҳисобланган оилани шакллантиради.

Характерингизни руҳий томонига эътиборсизлик қилманг. Руҳиятингизни эҳтиёт қилинг. Руҳиятингиз сизни қандай инсон эканлигингизни кўрсатади. У бизни бошқа жонзотлардан: ҳайвонлардан, итдан, мушукдан, қушлардан ва сичқондан фарқлайди. Демак руҳият.

Бешинчи омил - ота-онамиз ўргатган ҳеч нимани ўтказиб юбормаслигимиз керак. Киноларни, буюмларни, чиқимларни, шоуларни, рақсларни, ... нимага қатнишиб билсангиз, ҳаммасига қатнашинг

Иложн бўлса ҳаммасига чипта олинг: Ота-онам мени шуларга ургатган эди. Ҳали ҳам шулар менга ёрдам беради. Отам 93 ёшида вафот этди. Агар унга кеч соат 10:30-11:30 ларда телефон қилсангиз эди. Уни уйда тона олмас эдингиз. У болаларнинг софтбоул ўйнашларини кузатар эди, у концертларга, черковларга борарди. Ҳар кеч у қаергадир борар эди.

Ҳаётда фаол яшанг. Ҳаётингиз яхши бўлса, яхши яшасангиз, даромад ҳам яхши бўлади. Агар сиз яхши яшасангиз, бу сизнинг овозингиздан, гапларингиздан сезилади, чехрангиздан барқ уриб туради. Агар сиз яхши яшасангиз сиздан қандайдир кишини мафтун қилувчи хулқ атвор таралади. Бу фақат шахсий ҳаётингизда эмас балки ишингизга ҳам ўз таъсирини кўрсатади. Ва сизга дунёда ҳеч бирор нарса шунчалик бериб бўлмайдиган ҳастий қобилиятни беради.

Охирги олтинчи омил - оила ва қариндошлар. Қариндошларни севинг, улар ҳам муҳаббат билан жавоб қайтарадилар. Уларнинг руҳини кўтаринг, улар сизнинг руҳингизни кўтаришади.

Бирон майда-чуйдани ўтказиб юборманг. Ҳаёт майда-чуйдалардан тузилган. Отам тириклигида мен саёҳат қилиб юриб унга телефон қилардим. Одатда у эрталабки нонуштани фермерлар билан қиларди. У Айдахо штатининг шимоли-гарбида жойлашган, унчалик катта бўлмаган кишлоқда яшарди.

Агар мен Изроилда бўлсам, туннинг ярмида туриб 5-6 минут телефон қилиб: "Дада, мен Изроилдаман" десам, у баланд овозда гапирарди. Унинг ўгли Израилдан телефон қилаётганини ҳамма эшитсинда. Яна мен: "Дада, кеча кечкурун улар менинг номимга катта зиёфат уюштиришди" десам, энди ҳамма билади - унинг ўгли Изроилдан телефон қилаёпти, бунга ҳаммаси бўлиб 10-15 минут вақт кетади. Аммо мен дадамга қандай унутилмас кун совга қилдим. Ота уйдан чиқа туриб кизининг ўпичларини ҳис қилса, бу унинг юзидан кўриниб туради ва кун давомида унга куч

багишлайди. Дадаларимизни упиб ишга кузатинглар. Аёл киши уйдан чиқа туриб эри билан қўлтиқлашиб кетса, буни ҳис қилган эркакка ўша куни билан ҳеч қандай зарба ўз таъсирини ўтказолмайди. Булар одамни кучга тулдиради. ўзига ишонч беради.

Бу жуда қадрли нарса, бундай имкониятларни ўтказиб юборманг.

Бир киши айтган экан:”Ҳаётда қимматли нарсалар кўн, шулардан энг қимматлиси, бир одам иккинчисига гамхўрлик қилиши”. Муҳаббатдан қимматлироқ нарса йўқ. Қасрда ёлғиз яшагандан кўра севган кишингиз билан дарё бўйидаги ҳужрада яшаган афзал.

Демак, ишонч ҳосил қилинг, эсда тутинг нима учун шу ишларни қиламиз.

ҲАЁТ ТАРЗИ

Майли бошқалар ҳаётга номуносиб бўлсин, лекин сиз эмас. Бошқа арзимаган майда-чуйда учун жанжаллашсин, лекин сиз эмас. Бошқалар арзимаган майда-чуйдаларга йиғлаб юрсин, лекин сиз эмас. Майли бошқалар ўз тақдирини бировнинг қўлига топиришсин, лекин сиз эмас. Ҳаёт тарзи - ўзгача яшаш санъатидир.

Кўпчилик инсонлар қатта пул топишни ўрганадилар. Топиб билганингизча кўпроқ пул топинг. Қанча кўп пул топсангиз шунча муаммоларингиз ўз ечимини топади.

МАҚСАД ҚЎЙИШ

Мен мақсад аниқ қилиб белгиланган бўлиши керак деб ҳисоблайман. Ҳасаввурингизда кўринарли бўлиши керак. Бундан ташқари қўйган мақсадингиз сизга нима учун, нима сабабдан кераклигини билиб олишингиз керак деб ўйлайман. Сабаби ҳар хил бўлиши мумкин: "Нима учун?" сабаби кучлироқ "Қандай?" дан кўра.

Сабаб билан мақсад бир бирига ўхшаш, аммо фарқли томонлари ҳам бор. Сабабнинг энг қисқа рўйхати (Аслида булар жуда кўп) сизнинг кучли интилувчанлигингиз:

1) Моддий бойликлар: ҳовли-жой, машиналар, қайиклар, спорт мусобақалари, ёки театрга чипталар, таътилни ўтказиш. Моддий бойликлар жуда муҳим.

2) Оилавий сабаблар ўта муҳим бўлиши мумкин. Оилавий саёҳат, фарзандларнинг билим олиши; бошқа оилаларга ёрдам. Биз ўзимиздан кўра оиламизга кўпроқ жон куйдирамиз.

3) Тан олиш. Бу бизни олдинга юришга даъват эгади. Рекорд натижаларга эриштиради. Вазиятдан келиб чиқиб, инсон уч муҳим омилни тан олиши керак:

а) ўзимизга тенг инсонлар доирасида (теиғ тенги билан қабилида);

б) устоз ва лидерларни ҳурмат қилиш;

в) оила ва дўстлар даврасида;

Шу уч нарсани тан олиб яшанг.

4) сахийлик (очик қўл бўлинг). Бирор нарса одамни сахийликдек ёқимой қила олмайди.

5) Ҳамма вақт ва ҳар жойда яхши инсон бўлинг. Ҳамма нарсага ўзингизни синаб кўринг. Янги мақсадларга эришинг. Ҳамма вақт чўққида бўлинг. Ҳаттоки бир кунлик бўлса ҳам. Буларнинг ҳаммаси сизга руҳий кутаринкилик бағишлайди. Хуллас, буларнинг ҳаммаси сизни орзуингиз томон биринчи кадами қўйишга ёрдам беради. Сиз ўз меҳнатингиз,

кучингиз маҳсулидан завқланасиз. Шу билан рухий кўтаринкилик сизга муаммо бўлмай қолади. Омадингизни берсин!

Энг қизиғи шундаки муваффақиятга эришиш учун ҳам сиз ўзгаришингиз керак. Бир нечта оддий ҳаракат сизнинг ҳаётингизга ўзгартириш киритади. Ўзингиз гувоҳи бўласиз, қанчалик кейинги 90 кун давомида ўзгаришлар рўй беришини. Энди кейинги 12 ой ёки 3 йил туғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Агар сиз болаларингиз билан суҳбатлашсангиз, сиз улар билан ҳамма вақт бирга бўласиз. Агарда улар билан оқилона гаплашсангиз, сиз уларнинг орзуларига эришишларига ёрдам берасиз. Иккаласи ҳам сизга бўйсунади ва сизга хизмат қилади.

Ё бугунги кунни сиз бошқарасиз ёки бугун сизни бошқаради. Танланг. Ё ишларни сиз бошқарасиз ё ишлар сизни бошқаради.

КУНДАЛИК ЮРИТИШ СИЗДАН КЕЙИН ҚОЛАДИГАН 3 ХАЗИНАНИНГ БИРИ

Муваффақият бу оддий ҳаракатларнинг ҳар кун такрорланишидан бошқа ҳеч нарса эмас. Шу билан бирга омадсизлик оддий хаголикларнинг ҳар кун такрорланишининг муқаррар натижасидир. Агар сиз ҳақиқатдан ҳам кучли, соғлом, бой, таъсирчан, маданиятли ва нодир инсон бўлишни истасангиз кундалик юритинг. Ўз хотирангизга ишонманг. Бирор қимматли нарса эшитиб қолсангиз ёзиб қўйинг. Бирор муҳим нарсани курсангиз ёзиб қўйинг. Мен одатда қоғоз парчаси ёки эски конвертларга белги қилиб қўярдим. Мен фикрларимни ресторанлардаги қоғоз қўлсочиқларга ёзардим. Улар ахлат яшиқларга кетарди. Кейинчалик тушиндимки, энг яхшиси фикрларни тўплани,

кундалик юритиш кераклигини аягладим. Мен 25 ёшимдан бошлаб кундалик юрита бошлаганман. Кундалик менинг кутубхонамнинг асосий қисми бўлса, интизом ўқиб ўрганишимнинг асосини ташкил қилган. Мен кундалик учун тоза, оппоқ қоғозли китоблар сотиб оламан. Болаларим менинг устимдан куладилар. Негаки тоза оқ қоғозларга 26 доллар тўлайманда. Улар буни беҳудага пул сарфлаш дейдилар. Нега мен курук китобларга шунақа пуллар тўлайман? Негаки мен 26 доллардан анчайин қимматроқ турадиган бир нарсани топишни истайман. Ҳамма кундаликларим шахсан ўзимшики. Агар бирор кун китобларимдан лоақал бирортасини олсангиз, ушанда бу 26 доллардан анчайин қимматлироқ эканлигини тушуниб оласиз. Шунинг тан оламан, агар менинг кундаликларимга назар ташласангиз бемалол мен жиддий талабаман деб оласиз. У фақат менинг касбимга эмас, у ҳаётга янги тушунчалар ўзлаштиришга ва уддабуронликга бағишланган. Кундалик юритиш энг муҳим дарс. Мен буни энг қимматли уч хазинанинг бири деб атайман. Сиз уни ўзингиздан кейинги авлодга қолдиришингиз мумкин. Келгуси авлод сиздан қолган мебелларингиздан кўра, сиз қолдирган бу уч хазинани кўпроқ кадрлайди.

Биринчи хазина - бу сизнинг суратингиз. Кўпроқ фотосуратга тушинг. Лаҳзадан фойдаланишга, ютишга эринчоқлик қилманг бир лаҳзани ушлаб олишга канча вақт керак? Секунднинг бир қисми. Бир лаҳзани ўтказиб юбориш учунчи? Унга ҳам секунднинг бир қисми. Демак, ҳар бир лаҳзани йўқотманг. Қачонлардир сиз бу дунёни тарк этгандан сўнг сиз ҳақингиздаги хотиралар яшайди.

Иккинчи хазина - бу сизнинг кутубхонангиз. Бу сизни ўқитган, ўргатган кутубхона сизни идеалингизни ҳимоя қилишга сизга ёрдам берган фалсафангизни равожлантиришга ёрдам берган. Бой бўлишга, кучли, маваффақиятли, соғлом ва ўзгача бўлишга сизга ёрдам берган кутубхонангиз. Бальки, касалликни енгишга ҳам ёрдам бергандир. Бальки кашшоқлик устидан ғалаба қилишга ёрдам бергандир.

Сизнинг ошгингиз ва юрагингизни озиқлантирган кутубло-
нангиз авлодингизга қолдирадиган энг катта совгангиздир.

Учинчи хазина - бу сизнинг инжиқлик билан йиққан ғоя
ва ахборотларингиз. Шу учта хазина сизни ўта жиддий инсон
эканлигингизни кўрсагади. Расмга тушиш эса осон. Шу китоб
магазинидан китоб сотиб олиш ҳам осон иш. Аммо шахсий
ҳаётингизни, келажак тақдирингизни текшириш анчайин
мураккаб. Кундалик юригишга ва белгилаб юришга вақт
топинг. Натижалардан хурсанд бўласиз. Ўзингиздан кейин
қимматли нимадир қолдириш бу бир бахт. Бугунги кундан
завқланиш ҳам бир бахт.

КУНДАЛИК

Яхши ғояларни тўпланг, ҳеч қачон хотирангизга
ишонманг. Йўлингизда учрайдиган ғоя ва ахборотлар учун
энг яхши жой, бу сизнинг кундалигингиз. Кундалик учун
катта пуллар сарфлашимнинг сабаби улар мени бирор бир
қимматли нарса топишимга мажбур қилади. Ўз миянгиздан
картотекадек фойдаланманг. Миянгизни муаммоларни
ечишга ва жавоб топишга ишлатинг. Ғояларингизни
кундаликка ёзиб боринг. Ачинарлиси шуки, сиз охири 90
кунда бирорта ҳам китоб ўқимагансиз. Бундан ҳам
ачинарлиси китоб ўқишни муҳим эканлигини тушиниб
етмаганлигингизда. Молиявий келажагингизни пул аниқлаб
бермайди, балки сизнинг фалсафангиз аниқлаб беради.

ЙИГИРМА БИРИНЧИ ЮЗ ЙИЛЛИК ТАЛАБИ

Майли бошқалар кам яшасин лекин сиз эмас.

Майли бошқалар майда-чуйдалар учун жанжаллашсин лекин сиз эмас.

Майли бошқалар майда-чуйдалар учун йиғласин лекин сиз эмас.

Майли бошқалар ўз келажagini бошқалар қўлига тшонсин лекин сиз эмас.

XXI асрга кўп нарсаларни ўрганган ҳолда кириб бориш керак. Агар сиз савдо билан шуғиллансангиз, ТМ билан шуғиллансангиз, ёки ўз шахсий бизнесингиз бўлса, ёки келажакда режалаштираётган бўлсангиз сизга бу ўрганган билимларингиз келажакда ас қолади. Мана мен сизга таклиф қиломқчи бўлган қисқа режа. Бу режадан амалда фойдаланиш жараёнида янги билим услубларга эга бўласиз.

1. САВДО-СОГИҚ.

Мен 15 ёшимда савдо билан шуғулланишни бошлаганман. Бу менинг ҳаётимда ката бурилиш ясаган. Биринчи йилдаёқ мен даромадимни 1 баробар оширдим. Мен фермада муваффақиятли ишладим. Мен сигир соғишни билардим, лекин бунга жуда кам ҳақ тўлашарди. Савдо менинг ҳаётимни тубдан ўзгартириб юборди. Мен товарни бозорга таклиф қилишни ва товарни яхши томонларини кўрсатиб беришни ўргандим. Мен мижозларга олий даражада хизмат кўрсатиб, бажонидил товарни сотиб олишларига эришдим.

2. ЯНГИ ИШЧИЛАРНИ ЁЛЛАШ.

Кейинчалик мен савдо ходимларини ишга ёллашни ўргандим. Энди мен бизнесимни кенгайтиришим ва ўз ташкилотимни қуришим мумкин. Сизнингча битта одам 1000\$ га товар сотгани яхшими ёки 100 киши 10\$ дан сотганими? Агар мендан сўрасангиз иккинчи вариантни танлар эдим. Малакали персоналларни (бирор соҳа

ходимлари) ёллаб ўз имкониятларини ошириш қобилияти бу бошқарувда энг муҳим маҳорат ҳисобланади.

3) ТАШКИЛОТ.

Ундан кейин мен ташкилот тузишни бошладим. Баъзида ўзингизни жалвалингиз қийиндек туюлади. Энди сиз максимал натижа олиш учун кўпчиликни кучларини бирлаштирасиз. Ана шунда сиз команда бўлиб ишлашнинг фойдаси анча катта эканлигини кўрасиз.

4) СИЛЖИТИШ.

Кейин реклама кетади. Бу баҳорги компания, бу кузги компания ва бу ой якунлари компанияси. Сиз ҳеч қачон билмайсиз қачонлар, кимдир сизнинг товарингизни сотиб олиш керак ёки сиз билан ишламоқчи эканлигини. Шунинг учун сиз одамларга ҳамма вақт бир нима таклиф қилишингиз керак.

5) ҲУРМАТ ҚОЗОНИШ.

Кейинги кадам-ҳурмат қозониш. Сиз ўз йўлингизни мустақил танлаш ҳуқуқига эгасиз. Агар одамларга ўзлари бир ишни қилишларини кўрсатсангиз, улар буни қилишлари мумкин.

6) МУНОСАБАТ.

Кейин одамлар билан мулоқот қилишни ўргандим. Одамларнинг руҳини кўтариш энг катта совға ҳисобланади. Одамларнинг руҳини кўтаринг, улар кўп нарсага қодир эканликларини ҳис қилсинлар. Шунақанги товушда гапирингки, улар буни донишмандларча қабул қилсинлар. Агар сиз ХХI асрга юқоридаги кўникма ва билимлар билан кириб келсангиз, сиз яхши қуролланган ҳолда бўласиз. Охириги 15 йилда нималар содир бўлганини кўрдик. Агар ишчи ишни бир ўзи қилмоқчи бўлса, у ишсиз қолади. У заиф бўлиб, қўлидан бошқа иш келмай қолади. У энди қаттиқ нушаймонда: “Эй худо мен дарсларга бориб фойдали нарсаларни ўрганганда эди, ҳозир бунақа ноилож аҳволда, муҳтожликда қолмасдим” дейди. Менинг маслаҳатим ХХI асрга малакали тарзда тўғридан-тўғри бевосита ўз ишингизда қобилиятингизни намойиш қилинг.

КЎНИКМАЛАР/СОТУВЛАР

Осонига чопманг. Ўзингизни яхшилашига ўрганинг. Муаммалардан қочманг. Малакангизни оширинг. Синовлардан қочманг. Доншамандликка ўрганинг.

Сиз ё ўз истаklarингизни ўлдиришингиз керак ёки ўзингизда яхши кўникма ҳосил қилишингиз керак. Сиз дарахтни болга билан ҳам чошиб ташлашингиз мумкин. Лекин бунга 30 кун керак. Агар болгани болта билан алмашгирсангиз, дарахтни 30 минутда чошиб ташлайсиз. 30 кун билан 30 минут оралигидаги фарқ кўникма ёки маҳорагдир.

Ҳаётда арзигулик ишлар қилиш қобилиятга эга бўлиш учун кагга малакага эга бўлиш керак. Бу ҳаёт тақозоси. Бу маҳорагингизни кўрсатишга эҳтиёжларингизни яширишга ўрганинг. Савдода омадли бўлиш учун сиз ҳар кун одамлар билан гаплашишингиз керак. Атрофингизда одамлар керагидан ортиқ. Амалиётда оширилган малака, савдониинг ўзидек ҳурматли. Кўпчиликка савдо яшашга ёрдам берса, маҳорат, кўникма ва ўрганиш сизни бой бадавлат қилади. Савдо бу одамларни бир бири билан мулоқоти. Сиз одамларга савдо маълумотномасини бериб товарингизни соға олмайсиз. Чунки маълумотноманинг тили ёки овози ёки оёғи йўқ. Савдо ходимининг асосий иши товарни сотганидан кейин бошланади. Савдо-сотик билан шуғилланадиган одамлар болалардан кўп нарсани ўрганишлари керак. Болалар учун йўқ сўзи нимани англатади. Қарийб ҳеч нарсани. Агарда савдода энди иш олиб бораётган бўлсангиз мижозлар сонини ҳисоблаб боринг, маҳорагингизни эмас. Ишингиздан фақат фойда олишни кўзламанг. Ишингиз сизни ўзгартиришга хизмат қилсин. Ундан ўзингизни ўзгартиришда фойдаланинг.

ЯХШИ ИШЛАРНИ ҚИЛИШ

Агар сиз молиявий эркин бўлишни истасангиз, даромадингизнинг бир қисmini капиталга айлантиришингиз керак. Капитални ишлаб чиқаришга ишлаб чиқаришни фойдага, фойдани инвестицияга, инвестицияни молиявий эркинликка айлантириш керак.

Йулингизда тўсиқлар пайдо бўлса, у қийинчиликлар билан курашиш керак. Ўзингизга вазиятни ўзгартириш учун нима қилишим керак? Иқтисодий тартибсизликлар авж олган бир вақтда қандай йўл тутиш керак? Ишлар айтгандек кетмаса нима қилиш керак? Икқирозга учрасангиз нима қилиш керак? Ўзингизни ёмон ҳис қилсангиз нима қилиш керак? Нима қилиш керак?

Жавобини мен сизларга айтаман. Барча содир бўлган воқеаларга қарамасдан сиз ажойиб ишларни қила оласиз. Баъзида одамлар, ҳаттоки энг кўрқинчли ваҳимали ҳолатлардан ҳам ажойиб, ҳеч нарса билан тенглаштириб бўлмайдиган қобилияти билан осонгина чиқиб кетадилар. Нега одамлар шунақа хусусиятларга эга? Негаки улар ўзгача ва олийжаиобдирлар. Инсон ер юзидаги ҳар бир жонзотдан фарқ қилади. Ит ўз йўлида бегона итга дуч келса, ғажиб ташлаб кетаверади. Сабаби шундаки у ит. Одамзоғ бошқача йўл тутади. У чўлни чаманга айлантира олади. Фақат одамлар йўқ жойдан нимадир қилишга, қулликни бойликка, камбағалликини тўкин сочинликка, кулфатни омадга айлантиришлари мумкин. Нега улар бунақа ажойиб ишларни қиладилар? Негаки улар ўзлари ажойиб ва ўзгачадирлар. Ўзингизга бир қаранг табиат сизга бебаҳо инсонийлик фазилатларини ато этган. У фазилатларингизни қачон очишингизни ва ундан фойдаланишингизни кутиб турибди. Шунақанги буюк неъматга эга экансиз хоҳлаган нарсангизни ўзгартира оласиз. Мен сизни шунга чақираман. Ҳаётингиз сизга ёқмаса уни ўзгартиринг. Сизга бирор нарса ёқмаса уни

топиб олинг. Бирор нарса сизга тўғри келмаса, уни ўзгартиринг, ўзингизга ёқадиганига алмаштиринг. Сиз бир умр бир хилда қолиб кетмаслигингиз керак. Агар яшаётган уйингиз ёқмаса бошқасига алмаштиринг. Сиз дарахт эмассизку! Энг муҳими сиз керакли ншларни қилишга кодирсиз. Хоҳлаган натижага эришиш, эътирозни муваффақиятга ўзгартириш. Бу ҳақиқатдан ҳам ўга ажойиб.

ХОҲИШЛАР

Хоҳлаган нарсасига эга бўлиш қобилияти фақат инсонда мавжуд. Лекин "шарт" билан "хоҳиш" ўртасида фарқ бор.

Энг яхши илҳомланиш, бу ўз-ўзини руҳлантириш (ички туртки). Ёш йигит: "Бирор киши кириб менга тўғри йўлни кўрсатиб қўйса эди" дейди. Ҳеч ким кўрсатмасачи? Сиз ўзингиз уни топишингиз керак. Қачон бир нарсани олишга хоҳишингиз бўлса ва бу хоҳишингиз керагича кучли бўлса, сиз у нарсага эришиш йўлини ҳам топасиз. Руҳланишнинг ўзи етарли эмас. Агар сиз бир аҳмоқни руҳлантирсангиз ундан бир руҳланган аҳмоқни оласиз. Хоҳиш вақт ўтиши билан ўз кучини йўқотади.

Дуга Файербахнинг махсус мақоласи

"Инсон эртасига кучли, яхши ва донишманд бўлиб туғилиши учун ҳар кун ўлади". Emmet Fox

Танқид

Хиҷолат бўлиш

Ўзига ишонмаслик

Жанжал

Руҳий зарба

Рашик

Хафгарчилик

Эзилиш

Бу ҳаётнинг қоронғи томонини кўрсатадиган рўйхатни чексиз давом эттириш мумкин. Лекин яхши янгиликлар ҳам бор. Шундай ҳоллар учраб турадики сиз кимнингдир танқидидан, дарғазаблигидан хафа қилувчи сўзларидан кун давомида қийналиб юрасиз. Бошқатдан ўсиб униш учун ўзингиз ўлишингиз керак. Ҳаётни ўзи бу жараёни эслатади. Янги ўсимлик ҳаёт бериш учун уруғ бизнинг ичимизда ўсиб боради. У ҳар куни бизга уруғ тўғрисида дарс бериб боради. Тонг отиши билан сиз янги кун бошланганлигини ва кечаги кун ўз ўрнини танлашини биласиз. Энди сиз уруғ ўсиб, энди сизни янги чўққиларга яқинлаштиришини кутасиз. Баъзида ҳаёт бизга нисбатан бешавқат, биз буни биламиз. Кеча биров сизни кўнглингизни оғритган бўлса ва ўша учун юрагингизнинг бир бўлакчаси ўлаётган бўлса майли. Доно ва яхши одамлар кечаги биров қолдирган оғриқни олиб юракни ўлган қисмини уруғдан ўстиради.

У бир кечада ўсмаслиги мумкин, лекин у ўсади. Сиз шунча азобланишингизга қарамай, олдингизда пайдо бўладиган барча қийинчиликлардан ўтасиз.

Ваъда бераман. Буларни бошимдан ўтказганман ва ҳалиям мен шу ердаман.

Одатда одамлар қийинчиликдан қочиш йўлини қидирадилар. Омадли одамлар қийинчиликларни бартараф қилиш йўлини қидирадилар.

Жуда озчилигимиз ҳақиқатда тўғри гапирамиз. Биз ҳақ эканлигимизга умид қиламиз ва ўзимизни ҳақ деб ҳисоблаймиз. Худди шунинг учун ҳам “менимча” дейиш бу тўғри йўлдир.

ТИЛ КУЧИ

Бировга миллион мерос бўлиб қолсаю, у миллионер бўла олмаса бу ачинарли ҳол. Эссиз сизнинг даромадингиз уссаю, узингиз усмасангиз.

Биз ҳаётимиздаги ғалати ўзгаришлар ёки муносабатларимизнинг тутқич бермас нозик томонлари тилимиз билан боғлиқ эканлигини билиб оламиз. Биз биров билан бошқача гаплашамиз. Ўзимиз билан бошқача мулоқот юритамиз. Кета туриб бирор нарсани ёқтирмаслигини айтмоқчи бўламиз. Аслида ҳақиқатдан нима хоҳлашимизни айтмаймиз. Мен буни истеъдод деб атайман. Эътикод – яхши орзу-ниятларга ҳаракатлаштирувчи куч.

Масалан: “улар йуқ десалар нима бўлади?”, “бу ишдан ҳеч нарса чиқмасачи?”, дейишнинг ўрнига “шу иш юришиб кетсачи?” дег. Бу рўйхатни чексиз давом эттириш мумкин.

Сиз қачон нима тўғрисида гапирсангиз, ўйласангиз, сиз шу нарсани ҳақиқатда ҳам хоҳлайсиз ва миянгиз автоматик равишда ишлаб сизни тўғри томонга йуналтиради. Баъзида бу бир оддий сўз ўйини бўлиб кўринсада, сизнинг ҳаётга бўлган муносабатингизга ва фалсафангизга таъсир кўрсатади.

Тилимиз бизнинг атрофимиздагиларни хулқига ўз таъсирини кўрсатади. Фарзандингиз сиздаи “менга 10 доллар беринг” деса сиз болангизга тўғри муомала қилишни, ҳар бир нарсага тўғри муносабат билдиришни ўргатинг: “мен 10 долларни қандай топишим мумкин?” сизнинг пулингиз қўп у ҳаммага етади. Лекин болангиз ўша пулни қандай олиш кераклиги тўғрисидаги сеҳрли сўзни билиши керак.

Ахир сиз ердаи: “Менга ҳосил бер” деб сўрамайсизку. Шундай десаиғиз ер кулиб: “Ким бу масқарабоз, аввал бирорта уруғ ташламасдан, мендаи ҳосил кутаётган?” дейишини яхши биласиз. Агар сиз ерга: “Уруғ менда бор мен уни эксам ва бориб дамимни олсам сен меиға ҳосил берасанми, мен дам олгунимча ишлайсанми?” десаиғиз ер:

“Муаммо бўлиши мумкин эмас. Сен уруғни бер ва бориб дамингни ол. Сен дамингни олгунингча мен ишлаб тураман” деб жавоб беради. Агар шу оддий ҳақиқатни тушуниб олсангиз болангиз ёки катталарнинг ўрганишлари фақат тил саволларида бўлади. Бу худди инвестиция рақамига омонат билан бирга қўйилган ҳисобга ўхшайди. Мана шу оддий ҳақиқатни тушунмасдан ҳаётда бир умр қоқилиб, қийналиб юриш мумкин.

Камчиликлар кўп. Китоб ўқимасдан, жиддий дарсларни ўтмасдан, тилни ўрганмасдан, оғир изланишлар қилмасдан бу камчиликларни тўрилаб бўлмайди.

Сиз истаган вақтда бошлашингиз мумкин. Мен 25 ёшимда бошлаганман. 25 ёшда мен камбағал, қашшоқ эдим, олти йилдан сўнг мен миллионер бўлдим. Кимдир: “Фақат сиз бундай бўла олгансиз” дейиши мумкин. Мен “Йўқ. Ҳар бир одам олти йил, 36 дан 42 гача, 50дан 56 гача, 60 дан 65 гача хоҳлаган олти йилда” деб жавоб бераман.

Сиз ўзингизни устингизда, мунтазам ишлашингиз керак. Ўзингизни ривожлатиришингиз, тарбиялаш режасини тузишингиз керак. Балки олти йиллик вақтингизни олмас. Лекин натижасини мен кафолатлайман. Бу натижа олти йиллик давомида кишиларнинг кафолати. Сиз ўзингиз тушиниб оласиз. Қаерда бўлишингиздан қатъий назар тилингиз сизнинг муносабатингиз, фаолиятингиз ва натижаларингизни белгилаб беради.

МУЛОҚОТ

Кўпайтиргандан кўра, камайтирган маъқул. Майли одамлар сиз ваъда қилгандан кўра кўпроқ иш қилишга ҳайрон қолсин.

Эффектив мулоқот қилиш учун ўз фикрларингизни қисқа гарзда билдиришингиз керак. Сиз ўзингиз билмаган нарса тўғрисида гапириб билмайсиз, ўзингиз хис қилмаган

нарсани бўлишиб билмайсиз, ўзингиз эга бўлмаган нарсани бировга бера олмайсиз. Бериш ва бўлишиш учун у нарса сизда бўлиши керак. Жиддий мулоқот учун тайёргарлик керак. Таъсурот қолдирадиган мулоқот шуки, сизни эшитувчилар “Мен сиз билан” десинлар.

Одамларга ўз фикрингизни баён этишга урғанинг. Уларни ҳайрон қолдиришга эмас, бирон нарсани тушунтиришда аниқ ва мангикан ёндашинг.

Автомобил тўғрисида кўп нарса билиш мумкин. Лекин унда юриш учун уни тушуниб олиш керак. Фойдали мулоқот бу 20 % билишингиз бўлса, 80% нимани ҳис қилишингиздан иборат. Гапираётган гапингизни билишингиз, айсбергнинг чўккиси эканлигини эсдан чиқарманг. Уларга бераётган ахборот, информацияларнинг сонига эмас, бу информацияни қай тарзда бериш кераклигини билиб олинг.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Мен Джим Роннинг лекцияларига тез-тез кириб тураман. Инглиз тили бу менинг она тилим. Билишимни ошириш, мукамал инсон бўлишим учун, иқтисодиётга ўз ҳиссамни қўшиш учун, қайси тилни ўрганишимни тавсия қиласиз? Испан тили, япон тили ёки фарқи йўқми? Ўзим АҚШ да яшайман NWM компаниясида ишлайман. Илтимос менга маслаҳат берсангиз. Раҳмат.

Жавоб:

Сизнинг мақсадингиз ва бурчингиз қатта. Агар сиз Америкада ишласангиз ва қатта иқтисодиётнинг бўлаги бўлмоқчи бўлсангиз. Мен сизга испан тилини ўрганишни таклиф қилган бўлар эдим. Бу тил Шимолий ва Ғарбий Америкада сиз учун қимматли бўларди. Ва албатта Европанинг бошқа қисмлари учун ҳам.

Уни ўрганиш қийин эмас. Испан тилини ўргангандан сўнг сиз ўзингизга тўғри келган хоҳлаган тилда фаолият кўрсатасиз.

Сизни иккинчи тилни ўрганишингиз, узлаштиришингиз билан самимий табриклайман.

5-10 та сўзни бир кунда ўргансангиз бир йилдан сўнг 1500-3000 сўзни билиб оласиз.

Савол:

Офисингиз Техас штатининг Даллас шаҳрида жойлашганини биламан. Джим ўша ерда яшайдими?

Жавоб:

Умуман олганда кўп вақтларда хизмат юзасидан сафарларда бўлади (бир йилда 100 дан ортиқ лекциялар беради.). У Далласда кўп бўлади. Унинг Беверли Хиллсда, Айдахонинг Шимолий-Гарбий штатида, Фениксда ва Кармалада резиденцияси бор.

Ҳар сезонда бирта резиденция. Қирк йил бурун у ўз олдига шундай мақсад қўйган эди.

Сиз ё баҳорда экишингиз керак ёки кузда тиланчилик қилишингиз керак. Танланг.

Мен айтардим: "Ҳаммаси ўзгаришига ишонаман" деб. Кейинчалик билдимки ҳаётимни ўзгартиришни ягона йўли бу ўзимни ўзгартиришим экан.

Пулдан кўра вақт қимматлидир. Сиз кўп пул топишингиз мумкин, лекин кўп вақтни тополмайсиз.

ИЧКИ ДУШМАНЛАР

Майли бошқалар ҳаётга нолойиқ бўлсинлар, лекин сиз эмас, майли бошқалар майда-чуйдалар учун жанжаллашсин, лекин сиз эмас, майли бошқалар ўз келажagini бошқа кишига ишонсин лекин сиз эмас.

Биз мард бўлиб туғилганмиз, кўрқоқ бўлиб эмас. Балки газеталар ўқиб нималарнидир эшитиб, оширган малакамиз бизда шунақа кўрқув найдо бўлишига сабаб бўлгандир. Баъзи кўрқувларни тушиниш мумкин. Масалан: бегона шаҳарда

кечки маҳалда юриш. Лекин вазиятни ўрганиб олгандан сўнг сизни қора хаёллар бошқа безовта қилмайди. Ҳагтоки оддийгина қўрқувлар ҳам бизни бурчимизни йўққа чиқариши мумкин. Мол-мулкимизни барбод қилиши мумкин, муносабатларимизни барбод қилиши мумкин. Агар қўрқувни назорат қилмасак, у ҳаётимизни барбод қилиши мумкин. Қўрқув бу қагга душманларимиздан бири бўлиб, у ичимизда яширинган бўлади. Энди мен бу тўқнаш келадиган бешта душман тўғрисида гапириб бераман.

Биринчи душман, у сизни янчиб ташламасдан сиз уни янчиб ташлашингиз керак. Бу бефарклик. Майли шундай ҳам бўлсин. Лекин битта муаммо бор. Сиз тоғ чўққисига қараб ҳаракатлана олмайсиз.

Биз тўқнаш келадиган иккинчи душман бу қатъиятсизлик. Қатъиятсизлик имконият ва ташаббуснинг ўғриси. Бу ўғри яхши имкониятларни ўғирлайди. Химични олиб уни янчиб ташланг.

Учинчи душман - бу иккиланиш. Соғлом спектизм (объектив дунёни билиш мумкин эмас деб даво қилувчи оқим) учун ҳам жой бўлиши керак. Сиз ҳаммага ҳам ишониб билмайсиз. Лекин ҳамма нарсага ҳам шубҳа билан қараш ярамайди. Иккиланиш сизни бошқармасин. Кўпчилик кечанги кунга ҳам, эрапиги кунга ҳам, бир бировга ҳам, имкониятга ҳам, давлатга ҳам шубҳа билан қарайди. Энг ёмони улар ўзларига ҳам шубҳа билан қарашади. Иккиланиш бу ҳамма нарсага шубҳа билан қарашдир. Бу муваффақиятга эриштирувчи имкониятни йўққа чиқаради. У сизнинг омонат ҳисобингизни бўшатиб, қобилиятингизни ҳам бўм-бўш қилиб қўяди. Иккиланиш - бу душман уйдан қочинг, ундан қутулинг.

Тўртинчи душман - бу ичимиздаги хавотирлик. Биз ҳаммамиз гоҳида кўп безовта бўламиз. Бу душманини сизни енгишига йўл қўйманг. Безовталиқни ташвишга айлантинг.

Бешинчи душман - бу ҳаддан ташқари эҳтиёткорлик. Ҳаддан ташқари эҳтиёткорлик - қўрқоқлик, ҳаётга ҳадиксираб қарашдир. Бу кадр-қиммат эмас, бальки касалликдир. Агар ундан эҳтиёт бўлмасангиз у сизни енгади. Қўрқоқ одам

Ақл ынташын

олдинга харакат қилмайди. Улар бозорда олдинга юрмайдилар, усмайдилар, кучли бұлмайдилар. Сиз хаддан ташкари эхтиёткорлик килмаслигингиз керак.

Душманлар билан курашинг. Ички кўрқувлар билан курашинг. Орзу ва мақсадингиз йулида мустахкам туриш учун ўзингизни мардлик руҳида тарбияланг.

ЭЪТИРОЗНИ ЕНГИШ

Биз ҳаммамиз доимий умидсизликка қарши мунгазам курашиб боришимиз керак. Агар биз бұшанг бұлсак, бегона ўтлар боғимиздаги кимматли нарсаларни йуқ қилиб ташлайди.

Мўминлик бу кадр-киммат бұлса, кўрқоқлик бу касалиқдир. Агар сиз беш минут шикалт қилиб ўтирсангиз, шу беш минутни бефойда ўтказган бўласиз. Шундай шикалда давом эттираверсангиз ўз пушаймонингиз чангидан бугила бошлайсиз ва ҳеч нимага эриша олмайсиз.

Боғингиздаги ёвойи ўтларга нисбатан шавқагисиз бўлинг. Улардан нафратланинг. Уларни йуқ қилинг. Бегона ўтларни ўсгириш эмас, яичиб ташлаш керак.

КЕЧИКТИРМАСДАН ҲАРАКАТГА

Санъат асарини яратиш, тушуниш вақт талаб қилади. Ҳаётда нимадир қуриш учун вақт ҳам талаб қилади. Ривожланиш, ўсиш ҳам вақт талаб қилади. Оилангизга ўзингизга ишингизга ҳам вақтингизни бағишланг. Улар шунча талаб қилган вақтингизга лойиқдирлар.

Автомобилга бензин қанчалик муҳим бўлса, сизга ҳам қатъийлик шунчалик муҳимдир. Вақти-вақти билан сиз

узингизни ҳолдан тойган оддек ҳис қиласиз. Лекин сиз катъийлик билан ҳар қандай қийинчиликни енгиб кетасиз. Бу сиз ҳатто бирор бир иш бошлаб билмайсиз.

Қатъийликнинг акси бу сусткашлик. Қатъий одам ҳеч қачон орқага қайтмайди. Сусткаш одам бир ишни бошлаб билмайди. Қобилиятсизлик ҳам сусткашликнинг бир кўриниши. Агар сиз: “Нега одамлар шуни кейинга қолдиришни яхши кўрадилар?” Деб сўрасангиз. Улардан: “Мен идеалистман, иш бошлангич учун менга идеал муҳит керак. Ҳеч нарса менга ҳалакит бермаслиги керак. Мен ўзимни яхши ҳис қилишим керак. Мен бошим оғриб турса ишлаб билмайман” деган жавобни эшитасиз.

Кейинги сабаб - қобилиятсизлик. Бошланган ишни тугатмаслик. Бунда ҳам тушунтириш кетади “Мен ҳамма вақт ўзимдан рози эмасман. Мен ўзимга нисбатан ўта танқидчанман. Нима қилишим керак, мен шунақа одамман. Мен ҳеч қачон ўзгармасам керак”. Бу нимани билдиради? Хатолар худди кадр-қимматдек кўрсатиляпти. Идеалист. Менинг талабларимга бу дунё торлик қилади. Чунки талабларим жуда юқори» дейди, аслида бу шунчаки ўзини ҳимоя қилиш. Қачонки одамлар ўзларини бушчашиқларини тан олишни истамасалар шундай йўл тутадилар. Тўғриси айтганда, бу бир пуллик ўзини оқлашдан бошқа гап эмас. Агар ишингизни кейинга қолдираверсангиз бу сизни омадсизликка олиб келади. Мана сизга идеализм, агар унга эътибор бериб қарасангиз нимадан кўркишингиз аҳамиятсиз. Кўркувсиз шол, мажруҳ қилиб қўяди. Сиз ҳеч қачон юшлай олмаяпсизми, тугата олмаяпсизми, ҳеч қанақа фарқи йўқ. Сизни ҳеч қаяққа кетаяпсиз. Сиз салбий натижадан кўрқаяпсиз.

Сиз ўйлаяпсизки одамлар сизни танқид қиладилар ёки устингиздан куладилар. Мана шулар сизга ҳеч нима қилмасликка йўл қўйиб беради. Лекин бу шунчаки баҳона. Мен сизга бу муаммони қандай енгиш ва уни катъийликка айлангиришни айтиб берман. Агар мени маслаҳатимга қулоқ солсангиз бу жараён оғриксиз ўтиб кетади. Мана икки

принцип. Қолоқ ва бўшанг бўлишнинг ўрнига самарали ва катъий бўлиш.

Биринчи принцип: тақсимланг. Нима қилишингиздан катъий назар китоб ёзмоқчимисиз, тоққа чиқмоқчимисиз, уйи рангламоқчимисиз, орзуга эришишнинг калити бу вазифаларни булакларга ажратиб чиқиш керак. Ҳозир сиз учун муҳим бўлган нарсага кучингизни йўналтиринг. Шошилманг бўлмаган ишларни кейинга қолдиринг. Салбий фикрларни инсобийсига алмаштиринг. Бу муваффақият сари биринчи қадамдир.

Мен сиздан бир узун роман ёзишингизни сўрадим деб ҳисоблайлик. Агар сиз оддий одам бўлсангиз сиз учун бу имкониятсиз вазифа бўлиб кўрилади. Фараз қилинг мен сиздан йил давомида ҳар кун бир бетдан ёзишни сўрасам. Уддасидан чиқасизми? Энди вазифа бажариб буладигандек кўринади. Биз бу катта китобни кичик парчаларга бўлиб ташладик. Негалигини биласизми? Бир бетни ёзиш унчалик қийин эмас. Лекин мен сиздан келажакка назар ташлашни сўрасам сизнинг руҳиятингиз тушиб кетади.

Келинг вазифани ўзгартирамиз. Айтайлик мен сиздан шу бир бетни бир йилга, бир ойга ёки бир ҳафтага ёзишингизни сўрасамчи? Мен ўйлайманки бу вазифани ҳамма бажара олади. Албагга улар бутун китобни ёзишга қобилиятлари етмайди. Лекин орқага ҳам олдинга ҳам қарамасдан бир бетни ҳозир ёзишлари мумкин. Уддасидан чиқа оласизми? Ҳозир шу вақтинг ўзида. Бу катта вазифани бажариш, китоб ёзиш учун талаб қилинадиган вақтни кичик қисмларга бўлиб чиқамиз. Мана шу руҳда бир йил мобайнида давом эттирсангиз сиз китоб ёзасиз. Орқага ҳам олдинга ҳам қараманг. Сиз ҳеч қачон ўзингизда кутилмаган натижаларга эришасиз. Ҳаммаси икки сўздан бошланади. Қисмларга бўлинг, сусткашликка қарши курашинг. Иккинчи усул бу бир сўз билан айтганда: ёзиб боринг! Сусткашликни енгиш учун ёзувлар керак, келажакка нисбатан орзулар эмас. Шундай ёзишингиз керакки ҳақиқатда ҳам сиз ҳар кун шу билан яшанг. Қиладиган ишингиз, жойи қаерга бормоқчисиз, ҳозир

нима қилмоқчисиз. Сизда борадиган жойларингиз рўйхати бўлиши керак. Бошқача қилиб айтганда қиладиган ишларингизни ёзиб борадиган кундалик юритишингиз керак. Ўзингиз ҳам хайрои қоласиз ҳар кун давомида қанча вақтингизни бекор кетганига. Улар сизнинг мақсадингизга эришишга йўл қўймайдилар.

Кўпчилик одам ўз кунини режалаштиради. Лекин усталик билан тузмаслиги мумкин. Кундалик юритиш жуда муҳим. У сизга вақтингиздан қандай фойдаланишингизни ўз кўзингиз билан кўришга имкон беради. У сизга ҳақиқатда ҳам нима қилаётганингиз ва нима қилмаётганлигингизни аниқ кўрсатиб боради. Буни ҳеч ҳам қийинчилик жойи йўқ. Кичкина чўнтакка сиғадиган ёзув китобчасини сотиб олинг. Нонуштага ўтирибсизми, шаҳарга бораяпсизми, машинада печат қиляяпсизми ҳамма ҳамма вақтини ёзиб боринг. Қачон буни бошладингиз ва қачон тугатдингиз ёзиб боринг. Ўша заҳотиёқ ёзишга ҳаракат қилинг. Ўша пайт ноқулай бўлса кейинроқ ёзинг. Сиз лоқал бир ҳафта давомида ҳар 30 минутда бир кундаликка қараб қўйишингиз керак. Ишингизни қисмларга бўлинг ва ёзиб боринг – бу катта сафарбарликни кўрсатади. Лекин берилиб кетманг. Бу яхши фойдали усуллар суесткашлик билан кўришга қаратилган. Улар қачон ўзингизни нимадир қилишга мажбур қилган вақтда керак. Демак, шу иккита коидани бажаринг, улар ўта муҳим. Ўзингизни муаммоларингизни ечинг.

МУВАФФАҚИЯТ ВА ОМАДСИЗЛИК

Сиз омадни орқасидан қувманг, уни ўзингизга қараб тортинг.

Омадсизлик – бу ягона хато эмас, бальки бир иечта хатоларнинг ҳар кун такрорланишининг муқаррар натижасидир. Ҳаётингизни тасодифлар билан тўлдиришга йўл қўйманг. Тасодиф тасодифни туғдиради.

Омад бу аник бир нарсани ўрганиш. Ҳар бир одам мувафақиятни ҳали мактабдаёқ билиб олиши керак.

Афсуски омадсизлар семинар ўтказмайдилар. Ўтказганларида эди, зур иш буларди. Агар сиз ўз ҳаёгини бузган 40 ёшли кишини учрагсангиз. Унга “Жон агар мен кундалигимни келтирсам бутун кун бўйи у билан бирга бўламан. Шу кунни мен билан ўтказишни хоҳлармидинг?” деб айтишингиз керак.

Мувафақият бу бизда нима борлиги билан эмас, ким бўлганимиз билан аниқланади. Мувафақият 20% ўқиб ўрганиш бўлса 80% стратегия. Сиз ўқишни билишингиз мумкин муҳими сиз нимани ўқимоқчи эканлигингизда. Оддий одамлар муаммолардан қочиш йўлни қидиради. Мувофақиятли одамлар эса муаммони ечиш усулларини уйлаб топади. Кўпчилик яхши пул топишни билади, лекин яхши яшашни эмас. Сабрсизлик ва ҳасислик мувафақият қотилидир. Олти ҳафтами, олти ойми, олти йилми қанча вақт ишладингиздан қатъий назар ишингизни қабул қилган ҳолатдан яхши ҳолатда қолдингиз.

ҲАЁТ БАРЧАНИ МУКОФОТЛАШНИ ИСТАЙДИ

Устозимга айтганим эсимда: “Агар кўп пулим бўлганда эди, келажакда яхши бир режа қилардим” дегандим. Устозим: “Агар сизда яхши режа бўлса, сиз катта пулга эга биласиз” деб жавоб берди.

Муҳими сизнинг режангиз бўлиши керак. Ота-оналар, лидерлар, ишбилармонлар, ўқитувчилар, кўнгилчилар сиз ҳаётнинг энг кагта сирини билиб олдингизларми? Мана у. Ҳаёт ҳамма вақт берган инсонни мукофотлайди. Агар сиз берсангиз, унда кўп маротаба ортиги билан мукофотланасиз. Агар баҳолангизни парвариш қилсангиз, гуллари очилиб

сизга: “Менга қаранг, кўраясизми биз қандай чиройли ва кўркаммиз, негаки сиз бизга ғамхурлик қилдингиз. Бунинг учун сизга ташаккур” деб айтади. Агар сиз фарзандларингизга ўзингизни берсангиз удар ўз мувафакиятлари билан сизни қувонтирадилар. Мен қизларимга сўзимни ўргатдим. Улар менга хурсандликдан бақириб-чақириб “Дада, дадажон меига қаранг қарасангизчи!” Мен уларга қараб қувонаман ахир буни мен ўргатдим, ўзимни бағишлаганим эвазига олган мукофотим. Тушундимки ҳаёт берганларни мукофотлайди. Кимки бировга ўз вақтини, кучини, малакасини берса, кимга, нимага беришидан қатъий назар у сизни мукофотлайди, раҳматини айтади. Булар ҳосил бўлиб етишади. Булар сизнинг шарофатингиз билан ажойиб фарзандлар бўлиб етишади. Эсингизда бўлсин нимага ҳаракат қилсангиз ўша нарса ўзингизга йўналтирилган бўлади. Ўқишни бошладингизми билим ўзи ҳаракатга кела бошлайди. Қачон сиз ривожланишини, ўз устингизда ишлашни бошлаб олдингиз интилсангиз сизга мувафакият кулиб боқади. Кимгадир ғамхўрлик қилсангиз у албатта эришган мувафакиятлари билан сизни мукофотлайди.

ТАРБИЯ/МУНОСАБАТ

Биров ҳақида ғамхўрлик қилган инсон бебаҳо инсондир. Сизни оилангиз ва севгингиз бир боғдек очилиб турсин. Муносабатларни қўллаб-қувватлаш учун сиз бор кучингиз, вақтингиз ва фикрларингиздан фойдаланишингиз керак. Энг катта совға бермоқчи бўлган одамингиз бу сизнинг ўзингиз. Мен авваллари айтардим: “Агар менга ғамхўрлик қилсангиз, кейин мен ҳам сизга ғамхўрлик қиламан”. Ҳозир эса... “Агар сиз мен учун ўзингизга ғамхўрлик қилсангиз, мен ҳам сиз учун ўзимга ғамхўрлик қиламан” деб айтаман.

Биз ўзимизни кулфатдан ҳимоя қилишимиз учун қурган биномиз деворлари, бизга хурсандчилигимизни бахам кўришга қўймайди. Сиз бирта ўзингиз муваффақиятга эришиб билмайсиз. Бой бадавлат қалаандарни топиш жуда қийин.

Лидернинг тарбия борасида эҳтиёжи катта бўлади. Агар сиз фарзандингиз билан гаплашиб турсангиз сиз уларга ҳамма вақт бирга бўлишларга ёрдам берасиз. Агар сиз усталик билан, ақл билан гаплашсангиз, сиз уларга эртаги кунни қуришга ёрдам берган бўлардингиз. Лидерлик – бу 21 аср фанда, сиёсатда, таълимда ва ишлаб чиқаришда давр талабидир. Лекин лидер учун зарур бўлган парса бу тарбия. Биз 21- юз йиллик чақириқларига тайёр туришимиз ва фарзандларимизни шунга тайёрлашимиз керак.

Тез – тез бериладиган саволлар

Савол:

Джим, сизнинг биографиянгизни сайт орқали ўқиб чиқдим. Сиз туғрингизда кўпроқ маълумотга эга бўлмоқчиман. Таниқли инсонларнинг гапларига қараганда сиз ҳаётда кўп иарсага эришибсиз. Шундай улкан муваффақиятга эришишингизга сизга нима ёрдам берди ва сиз учун ҳаётда нима муҳим ҳисобланади.

Жавоб:

Минглаб тасодиф ва ҳодисалар ҳаётимга ижобий таъсир кўрсатди. Менинг ҳаётим малакам жуда катта. Буни биографиямда очиб, ифодалаш қийин. Агар эришган ютуқларимга келсак у 3 та нарсага асосланган.

1. Болаликдаги эътиқод. Буни ота-она шакллантирган.
2. Вояга етган давримда кўплаб аввалги ва кейинги устозларим бўлган.
3. Умримнинг охириги қисмида менинг ишонадиган яқинларим бор.

Уйлайманки мана шулар ёрдам беради.

Менеджерлар одамларга узларининг борлигича кўринишга ёрдам берадилар. Лидерлар эса одамларга яхши ҳаётга лойиқ эканликларини, улар ҳозиргидан нарсага кўпроқ қодир эканликларини сезишга ёрдам берадилар.

Ҳамма нарсани ҳам ҳаётда асосий деб бўлмайди. Ган нимани асосий деб танлашингизда.

Лидерликнинг талаблари, кучли бўлиш лекин қўпол эмас. Камтарин бўлинг лекин бўшанг эмас, мард жасур бўлинг лекин безори эмас, сермулоҳаза бўлинг, лекин эринчақ эмас, ор номусли бўлинг лекин кеккайган манманчи бўлманг, ҳазилкаш бўлинг, лекин тентак, бемани бўлманг.

МЕҲИЯТИНГИЗ МЕВАСИНИ ЎРИБ ОЛИНГ

Мақсадлар. Агар бир нарсадан руҳлансангиз уни албатта қиласиз. У иш нима бўлишидан қатъий назар. У сиз учун чўт эмас, қачонки унга ишонсангиз. Агар мақсадингиз даражасида ҳаракат қилсангиз албатта унга эришасиз.

Ҳар бир ақл билан ишлатилган куч муносиб равишда тақдирланади. Бу ҳаёт қонунларидан бири. Моҳият бўйича Библия қонунларининг давоми сифатида “Нимани эксанг ўшани ўрасан” деб айтилган.

Мен эсмоқ ва ўрмоқ қонунларини ўрганиб олганман. Ҳақиқатда ҳам фақат экканимизни эмас балки анчайин кўпроқ ўриб оламиз. Ҳаёт қонуниятлари кўп аммо биз асосий муҳим қонунни тушунишимиз керак. Ҳар бир қилган ишингиз учун ўзингиз кутгандан кўра устамаси билан мукофотланасиз.

Ажойиб қонун! Сиз кучингизни қанчалик кўп сарфлаган сайин мукофотингиз ошиб боради. Агар сиз одамлар билан тўғри адолатли ва сабр-тоқатли бўлсангиз. Мукофотингиз сиз

кутгандан кўра анчайин кўп бўлади. Лекин ёдда тутингки кали сўз, интизом. Дунёда ҳар бир қимматли нарса эътибор, ғамхўрлик, интизом талаб қилади. Фикрларимиз ҳам интизом талаб қилади. Биз ички хулқ атвор чегарамизни мунтазам аниқлаб боришимиз керак. Акс ҳолда фикр хаёлимиз палапартиш бўлиб кетади. Агар фикримиз чалкашиб кетса биз ҳаёт лабирингида адашиб қоламиз. Чалкаш фикрлар, чалкаш натижаларни беради. Эсда тутинг, “Ҳар қандай сарфланган кучингиз мукофотланади”.

Ўз вақтингиздан унумли фойдаланишни ўрганинг. Дўстларга хат ёзиш, ҳисобларни вақтида тўлаш, ҳамма учрашувларга ўз вақтида бориш ва ҳоказолар. Одамлар эътиборида бўлинг. Ўзингизга карашга вақт ажратиш, солиқларни ўз вақтида тўлашга ўрганинг. Ҳамкорларингиз, (эрингиз ёки хотингиз), фарзандларингиз ва ота онангиз билан тўғри муносабатда бўлишга ўрганинг. Ўзингизни тартибга солинг ва бошқаларни ҳам шунга ўргатинг.

Ҳар бир сарф мунтазам тақдирланади. Ҳар бир китобдан билим, ҳар бир мавзудан янги режа, ҳар бир синовдан янги тушунича, ҳар бир омадсизликдан янги қарор. Ҳаёт шунақа. Ҳаттоки аччиқ ҳаёт малакаси ўз ҳиссасини беради.

Кимки ҳаётда интизомга безътибор бўлар экан уларни огоҳлантиришим мумкин. Ҳар нарсанинг ўз баҳоси бор. Интизомни менсимаслик орқасида катта тўлов ётади. Буни тўлашингизга тўғри келади. Вақт ҳаммасини ўз жойига қўяди.

Агар биз мунтазам интизомли бўлмасак бор йўғи кредит олишга эришамиз. Жиддийроқ бўлинг. Ҳаёт лабаратория иши эмас. Агар сиз кийимингизни шкафга илишнинг ўрнига, стул суянчигига ташласангиз демак сиз интизомсиз одамсиз ўйлаб кўринг. Шуни билингки майда чуйдаларда интизомнинг бўлмаслиги ҳаётингизнинг муҳим соҳасида қимматли туради. Сиз хонангизни тартибга солмай туриб, ишхонада тартиб ўрната олмайсиз. Сиз фарзандларингиз билан бесабр бўлиб туриб, ҳамкор ва ишчи ходимлар билан тинчгина хотиржам бўла олмайсиз. Сиз бошқалардан кўп савдо қилишни талаб

қилиб билмайсиз, агарда ўзингизни ҳаракатингиз буни аксини кўрсатса ўзингиз китоб ўқимай туриб, бошқалардан китоб ўқишларини сўролмайсиз.

Ҳаётингиз тўғрисида ҳозирдан ўйланг. Тезда нима қилиш керак? Балки сиз севган кишингиз билан жанжаллашиб қолдингиз ва у одам билан гаплашганингиз келмаёттандир? Мана сизга ўзингизни янгича идеал намойиш қилиш имконияти туғилди.

Балки сиз кетиш чегарасида ёки аксинча бошланиш стартида турибсиз. Бу ерда сиз муваффақиятга эришишингиз учун интизомни намоеън қилиб, ўзингизни ҳозиргидан кўра изчил ишлашга мажбур қилинг. Давлат вазият ёки бошқа одамлар сиздан талаб қилмасларидан интизом сиздан чиқиши керак. Ахир бу фожеа эмасми? Бошқалар сиз тўғрингизда ўзингиздан кўпроқ ўйласа, эрталаб вақтли туришга ва вақли бозор боришга мажбур қилса, Сизни муваффақият ташлаб, ўзи тўғрисида ўйлайдиган одамларни излаб кетиб қолишига тайёр бўлсангиз. Бу ҳақиқатда фожеа.

Сизни ҳаётингиз, мени ҳаётим бошқаларнинг ҳаёти бу бир огоҳлантириш ёки намуна. Мунтазам эътиборсизликнинг, иродасизликнинг, интизом ва бурчини етарли ҳис қилмаслик огоҳлантириши бўлса. Фойдаланилмаган истеъдод, ўзбилармонлик ва қўйилган мақсадни ўзгартиришга мисол бўлади.

САХИЙ ВА ОЛИЙЖАНОБ БЎЛИНГ

Ҳали камбағаллигингиздан сахий бўлишга ургангиз. Негаки миллиондан 100 мингга беришдан кўра 1 доллардан 10 центни бериш осонроқ.

Олишдан кўра бериш яхши. Негаки қачон сиз берсангиз шунда олишни бошлайсиз.

Дунёда ҳеч бир нарса инсон характери олийжанобликдек шакллантира олмайди. Ўз ғоянгизни бошқалар билан бўлишишни яхшилиги шундаки:

Бошқалар бир марта эшитса сиз 10 марта эшитасиз.

Сиз бошқаларга қанча кўп берсангиз ҳаёт сизга шунчалик кўп беради. Бошқалар билан қанча бўлиш-сангиз шунчалик мукамаллашиб борасиз.

Кимдир: “Ахир мен ҳаммага ғамхўрлик қилиб билмайман ундан кўра ўз ғамимни еганим дурустроқ” дейди.

Унда сиз ҳамма вақт камбағал бўласиз. Нимаки берсангиз инвестициянгизга айланади ва келажакда ошиги билан сизга қайтади. Кимки борини бўлишса у ҳамма вақт ютади.

Бераётган нарсангизни сони муҳим эмас. Муҳими бераётган нарсангизни сиз учун нима аҳамиятга экан-лигида. Фақат бериб, сиз ўзингизда бор бўлган нарсдан кўпроқ нарсага эга бўлишингиз мумкин. Бу ҳамма ишга қисқа муддатли тўсиқларни енгилга ёрдам берадиган, узок муддатли каттакон мақсад бўлиши даркор. Бегоналарнинг режасидан фойдаланманг. Ўзингизни шахсий қарашларингизни ривожлантириш, сизни нодир ва ажойиб натижаларга олиб боради.

ЎЗ ОРЗУЛАРИНГИЗНИ РЎЎБГА ЧИҚАРИНГ

Санъат асарини дунёга келтиришга кўп вақт сарфланади. Ҳаёт қуриш учун ҳам кўп вақт талаб қилинади. Ўсиш ва ривожланиш учун вақт керак. Ўзингиз учун ишингиз учун, оилангиз учун вақт ажратинг улар бунга лойиқдирлар.

Кўпчилик одамлар тирикчилик қилиш учун бор кучларини ишга солиб пул топадилар. Жуда озчилик одамларда хоҳлаган ҳамма нарсаси бор. Қийинчилик билан тирикчиликка пул топиш ўрнига, озчилик одам фаол ишлаб

ўз бойликларини кўпайтирадйлар. Худди ҳамма улар учун ишлаётгандек. Кўпчилик одамлар ўзларининг бахтсизлигидан, ноҳақликдан, ҳаётлари жуда мураккаблигидан ранжиб нолиб юрадйлар.

Бирор нарса, ягона бирор қобилиятдек бизнинг келажагимизга таъсир қила олмайди. У ҳам бўлса орзу қилиш қобилиятидир.

Орзу бу биз истаган ҳаётни тасвирловчи сурат. Орзу ҳар қандай тўсиқларни енгишда сизга ёрдам беради. У йўлингизда учрайдиган тўсиқларни енгишда сизнинг ижодий кучингизни очиб юборади. Ижодий кучингиз очилиши учун сиз нима хохлашингизни аниқ билишингиз керак. Эртанги кунни аниқ кўролмаслик ҳеч қандай ижодий кучга эга эмас. Аниқ келажаак катта кучга эга. Ўз орзуингизга оник эришишингиз учун режангиз сизни аниқ олдинга, олға етаклайди. Орзуингиз аниқ ва тушунарли бўлиши керак. Агар сиз бирор вақт 14 минг фут баландликдаги қояли тоққа чиқсангиз албатта қаллангизга: биринчи бўлиб чиққанлар қандай бу ерга чиққан эканлар? Шарқ қирғоғидан ғарб қирғоғигача, Ашриқдан Машириққача қандай етиб олган? деган фикр келади.

Озиқ овқат запаслари ва сувни ўзи билан куи бўйи кўтариб бориши етарлича қийинчилик туғдиради. Шу билан бирга кийим кечакларни ҳам бирга кўтариб, қадамдан қадамга, кундан кунга, ойдан ойга боришни тасаввур қилишингиз мумкин. Бу одамларда катта орзу бўлган. Уларда бурч ҳисси бўлган. Улар юкорига тоққа кўтарилаётганида қийинчилик тўғрисида ўйламаганлар. Улар ақдан ўзларини чўққида деб ҳис қилганлар. Фақат олий мақсади бор бўлганларгина йўлларидаги кураш ва оғриқларга, туғилиш ва ўлишига карамасдан чўққиға чиққанлар ёки тугалмас куёш нури барқ урган ўзгача бойликка эга бўлган қирғоққа етиб борганлар. Нимага деганда уларнинг йўлларида учраган тўсиқлардан кўра орзулари кучлироқ бўлган.

Сиз орзуманд бўлишингиз керак. Сиз эртанги кунни кўриб билишингиз керак. Сиз 14 минг фут баландликдан

Калифорнияни кўришингиз керак. Сиз югираётганингизда марра чизигини кўришингиз керак ва сизни олқишлаётганларини эшитиб шу буюк лойиҳа уртасида ўзингизни тасаввур этишингиз керак. Фақат мана шунақа орзунини рўёбга чиқариш мумкин.

МАҚСАДЛАР/МАҚСАД КЎЙИШ

Мақсад кўйишда биз асосан бир нарсани аниқлаб олишимиз керак. У ҳам бўлса шу мақсад бизга нима учун керак, нега у сиз учун шунчалик қадр-қимматга эга, ҳаракат қилиб эришишга арзийдими.

Эндрю Карнеги ўлиmidан кейин бир варақ қоғоз топиб олганлар. Қоғозда у ўз ҳаётининг асосий мақсадидан бири «Ҳаётининг биринчи ярмини пул топишга, иккинчи ярмини шу пуллارни сарфлашга бағишлаши» тўғрисида ёзиб қолдирган ва шундай яшаб ўтган.

Одамлар борки улар кундалик ҳаёт юмушларига кумилган, чулки уларнинг борлари шу. Улар эртанги кунларини аниқлаб олмаганлар.

Мақсадлар. Агар кутаринки руҳда бўлсангиз мутлако ҳамма ишни қиласиз. Ҳар қандай вазифа сизга чўт эмас, қачонки сиз унга ишонсангиз. Қисқа муддатли муаммоларни ечиш учун бизга узоқ муддатли, кучли мақсадлар бўлиши керак.

Мақсадни жуда ҳам кичик кўйманг. Агар сиз катта, кўп нарсани хохламасангиз, кўп нарсага эришмайсиз ҳам.

Агар сиз мақсадга эришиш учун ишласангиз мақсадингиз сиз учун ишлайди. Сиз қилаётган яхши ишлар ўз навбатида сизни шайх сифатида ривожлантиради.

Бизда танлаш ҳуқуқи бор: биз тирикчилик учун ишлашимиз мумкин. Эсингизда бўлсин хасислик ва сабрсизлик муваффақият кушандасидир.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛ РИВОЖЛАНИШГА ҚАНДАЙ ЭРИШИШ МУМКИН?

Сиз донишмандлик ва кучли ҳаяжонни меҳнатга айлантиришингиз керак. Яхши куриб овқатланадиган ресторани бору, лекин яхши курган ёзувчиси бўлмаган инсонларга менинг раҳмим келади. Бу одам уз танасини туйдириш учун жой топган лекин ақлини озиклантирадиган бир жой топа олмаган.

Нега шунақа бўлади? Сиз эгри чизикли ўзгариш тўғрисида эшитганмисиз? Туғилганимдан то 16 ёшга тулгунча шу эгри чизик жуда ажойиб бўлади. Мана шу даврда ўқиб ўрганиш, қобилиятимиз жуда кучли бўлади. Ҳамма нарсани жуда тез ўрганиб оламиз. Биз тилни, маданиятни, тарихни, билимни, математикани ва ҳамма-хаммасини яхши ўзлаштира оламиз. Баъзилар бу жараёни давом эттирадилар. Лекин баъзилар иш топганларида бу жараёни тўхтагадилар. Имтиҳон топширмаса, ручка, қалам тутиш зарурияти бўлмаса, китоб ўқишнинг нима кераги бор? Албатта бирон нарсага ўрганган бўлсангиз уз малакангиз орқали ўргангансиз, баъзида тўғри қилган бўласиз баъзида эса йўқ, сиз ўқишни давом эттиришингиз лозим.

Агар ўқиб ўрганишни бир умр давом эттирсангиз нималар рўй беришини тасаввур қилинг. Сиз ўзингизни қанчалик ривожлантиришингиз, усталikka, мохирликка, етншингиз ва қанчалик имкониятга эга бўлишингиз мумкинлигини тасаввур қила оласизми?

Ақлий ривожланиш бу дунёқарашни кенгайтиришингиз яна бир йўли. Бу бошқалар меҳнати орқали куришдир. Балки бу одам билан ҳаётда учрашмассиз, лекин китобларини ўқишингиз мумкин. Иергиль вафот қилди лекин бизда униинг китоблари бор. Аристотель йўқ лекин бизда униинг ғоялари бор.

Яхши китоб ва программаларни ўқинг. журнал ва газеталарни ўқинг. Улар мутлоқ ақлий ривожланиш имкониятини беради. Бунга қўшимча, сиз ўз малакангиз тўғрисида гапиришингиз ва уни бўлишингиз керак.

Мени асосий ҳаётий муаммоларимни ечишда ёрдам берадиган танишим бор. Улар менга шахсий дунёқарашимни тушуниб олишимга, ўз кадр кимматимни ўлчашда муваффақият тўғрисидаги саволларимни ўйлаб кўришда ва ҳаёт тарзи тўғрисида тўғри фикр юритишда ёрдам беради. Бизнинг ҳаммамиз пул, ишлаб чиқариш, оила, давлат, ҳокимият, севги, дўстлик, маданият, имкониятлар, муаммоларни тўғри тушунишимиз ва тартибга солишимиз учун одамлар билан мулоқотда бўлишимиз керак. Ғоя дунёқарашимизга таъсир қилади. Ғояга илм, маълумот даражаси таъсир қилади. Маълумотга мулоқотда бўлган одамлар таъсир қилади. Ҳаётимдаги энг катта қувончлардан бири бу устозим Мистер Шоафф билан бирга 5 йил давомида ўтказган суҳбатларим эди. У понуштада, саёҳатларда, бизнес конференцияларда, иш вақтида, шахсий учрашувларда ўз ғояларини мен билан бўлишар эди. У ғоя билан мени таъминлаб турар эди. Ғоялари билан менинг фаолиятимга кўплаб ўзгартиришлар киритган. Бу кундалик ўзгартиришлар бўлсада жуда муҳим ва салмоқли эканлиги кейин кўриниб қолди.

Жаноб Шоафф ғояларини ўз лекцияларида кўп маротаба такрорлаган. Сизга унинг ғояларини таг туғи билан тез-тез эшитиш шарт эмас. Лекин ақлий ревожлантиришга яхши озуқа бўлади. Мен сизлардан худди танангиздек ўз фалсафангизни ҳам озиклантиришингизни сўраб қоламан. Уни яхши ғоялар билан таъминлаб туринг. Бизнес ғояси, саноат ғояси ва ҳоказо. Фақат яхши ғоялар қидиринг ҳар бир янги ғоя сизни фалсафангизни бойитади. Фалсафангиз сизнинг ҳаётингизни олиб боради ва хурсандчиликларга тўлдиради.

МОЛИЯВИЙ ЭРКИНЛИК

Сиз молиявий эркин бўлиштингиз учун ўз даромадингизни капиталга айлантиришингиз, капитални ишлаб чиқаришга, ишлаб чиқаришни фойдага, фойдани инвестицияга, инвестицияни молиявий эркинликка айлантиришингиз керак.

Молиявий эркинлик – бу шахсий даромад манбалари асосида яшаш қобилиятига эга бўлиш демакдир.

Эсимда бор бир вақт устозимга: «Қани энди менда катта пул бўлганда эди, уни ишлатиш учун зўр бир режа тузардим» дегандим.

У “Аксинча, агар сизда зўр режа бўлса, сиз катта пулга эга бўлар эдингиз” деб жавоб берганди. Шунинг билан пулнинг суммаси муҳим эмас ундан қандай фойдаланиш муҳим. Нега сизни шунақа ўзингиз интилган томонга олиб борувчи яхши режангиз йўқ?

Мен нарсалар ҳаддан зиёд қиммат деб такрорлашни яхши кўрадим. Устозим мени тўғрилаб: “Муаммо нарсанинг қиммаглигида эмас. Муаммо ўша нарсани ўзингга раво кўрмаганлигинда” дейди. Ана шундан кейин охир оқибат тушиниб олдимки, ҳамма муаммо менинг ўзимда экан.

Библияда бой одамнинг жаннатга тушиши қийин деб айтилган. Лекин жаннатга тушишнинг иложи йўқ деб айтилмаган. Одамлар тудасидан нари кетинг. Уларнинг узрларини ўзингизга қабул қилманг. Ҳаётингиз ва эртанги кунингизни ўз қўлингизга олинг.

Биз интизомли бўлиш юкидан қийналамиз. Ёки имкониятни ўтказиб юбориб кейин афсус юкидан қийналиб юриймиз. Фарқи фақат шундаки, интизом юки граммларда бўлса, афсуслик юки ўша вақтда тонналаб оғир бўлади. Афсус чекидан оғир нарса йўқ.

БОЛАЛАРГА ҲАШАШГА ҲАРАКАТ ҚИЛИНГ

Сиз мулоҳазаларингизни биров билан бўлишсангиз яхши томонга ўзгариб борасиз. Қанча берсангиз ўрнига шунча қўп оласиз.

2000 йил олдин буюк устоз нима деганини эслаи: ҳали ёш боладек бўлмаган экансиз, сизнинг режаларингиз нолга тенг. Сиз намоз ўқита олмайсиз. Мана катталар учун ўйлаб кўришга мавзу. Боладек бўлинг ва эсда тутингки бунга эришишнинг 4 та усули бор. Сиз неча ёшда бўлишингиздан катъий назар.

Синчков ва кизикувчан бўлинг. Ҳар нарсага қизиқишни болалардан ўрганинг. Бола бир нарсани билмокчи бўлса у нима қилади? Сиз ҳақсиз. Улар савол берадилар. Болалар миллионлаб саволларни берадилар. Худди тугагандек лекин улар яна миллион савол берадилар. Ва сизни жонингиздан тўйдириб юборадилар.

Болалар ўрганишлари учун ҳар нарсага кизикувчан бўлишлари керак. Сиз эътибор берган бўлсангиз керак. Болалар чўққайиб ўтириб уларга диққат билан қараб турадилар. Қизикувчанлик болаларга ўсиб ўрганишга ёрдам беради.

Ҳаяжонда бўлинг. Эътиборли бўлинг. Бефарқ бепарво бўлманг, ҳаяжонланишни болалардан ўрганинг. Болалардаги ҳаяжон, соддадиллик ҳеч қаерда йўқ. Улар шунчалик қаттиқ ҳаяжонланадиларки, улар ухлашни ҳоҳламайдилар. Уларни эрта тонгни кутишга сабрлари йўқ. Улар шу даражада ҳаяжонланадиларки, портлаб кетай дейсиз. Мана шундай гудаклик сеҳрига қаршилиқ қилиш мумкинми? Баъзилар: “Бунақанги болаларча бачканаликдан энди ўтганман. Мен катта одамман” дейди. Ахир бу қайгули ҳол эмасми? Сиз фақат уларга раҳмингиз келиши мумкин. Нима деб жавоб

бериш керак? Агар сиз ҳаяжонланишга ҳам ярамайдиган даражада катта бўлсангиз. Сиз ҳақиқатда қариб қолибсиз. Ҳеч қачон бунақа қария бўлманг. Ишонинг! Ишонч худди гўдакка ўхшайди. Ишонч болаларга хос одат. Ишонувчан одамлар худди болаларга ўхшайди. “Келинлар катталардек фикр юритайлик” дейилади. Йўқ ҳамма вақт ҳам бунақа қилиш керак эмас. Кўпчилик катталар ҳар нарсага шубҳа билан қарайдилар ва ҳаттоки беҳаё, уятсиз бўладилар. “Ҳа мен бу нарсалар ҳақида аллақачон эшитганман, буларнинг ҳаммаси хом ҳаёл. Бу иш амалга ошмаслигини ҳали ўзларингиз исбот қиласизлар. Мен шунчаки гапираётганим йўқ” бу гапларни фақат катталар гапирадилар, болалар эмас. Болалар ҳамма нарсани бирданига ҳозирни ўзида олиш мумкин деб ўйлайдилар. Бу баъзида жуда қизиқ ҳам туюлади. Сиз уларга: “ўчта бассейн бўлишини хоҳлайсанми?” десангиз. Улар: “ҳа, ҳар биримизга биттадан, қани мени бассейним олдидан нарироққа борчи” деб ўзаро бўлишига тушишади. Катталарга шундай таклифни берсангиз: Улар: “ўчта бассейн дейсизми? Сиз ақлдан озибсиз! Кўпчиликда битта ҳам бассейн йўқку. Орқа ҳовлингда битта ванна бўлса ҳам омадим келди десанг бўлади” дейди. Фарқини сезаяпсизми? Буюк устознинг: “Ҳали сиз болаларга ўхшамас экансиз, сизнинг имкониятларингиз нолга тенг” хайрон бўлмаса ҳам бўлади. Ишонувчан бўлинг! Ишонувчанлик – бу болалик фазилати ва у катта маънога эга. Сиз “Худди боладек ухляпти” деган сўзни эшитганмисиз? Мана шу ухляётган боланинг юзида тасвирланган ишонувчанликдир. Агар бола бугунги бажарган иши учун “5” баҳо олса, уни албатта завқ билан кимгадир айтади, хурсандлигини бўлишади. Сиз ҳам шундай қилинг. Қизиқувчанлик, синчковлик, яхшиликка ишонч, ишонувчанлик – булар болаликнинг ажойиб хислатлари. Биз уларни ҳаётимизга қайтаришимиз керак.

БОЛАЛАР

Бола нечта тилни ўрганиши мумкин? Бу фақат сизга боғлиқ, қанча бунга вақт ажратасиз, нечта тилни билишини хоҳлайсиз, бу сизга боғлиқ. Болалар жуда қобилиятли бўладилар. Улар ўзлари ўйлагандан кўра олдинроқ, тезроқ пул топишни ўрганадилар. Ҳар бир болада иккита велосипед бўлиши керак: биттаси ўзи минниши учун, иккинчиси бировга ижарага бериш учун. Бола иккинчи велосипедини нима қилишини дарҳол тушиниб етади. Мен болаларни қандай қилиб 40 ёшда бой бўлишлари мумкинлигини ўргатсам улар қобилиятли бўлса 35 ёшда бой бўлишлари мумкин. Кўпчилиги ўзларини қобилиятли ҳисоблаб 35 ёшда бой бадавлат бўладилар.

Болада бир доллар бўлган пайтда у нима қилиши керак? Биз нима қиламиз? Бир доллар ва бир бола фарқи нима, нима қилса қилсин деймиз.

Эй худо, қандай хатолик! Қачондан тарбиялашни бошлайсиз? Ахир ҳозирок сизда бола ва бир доллар бўлганида бошлаш керак. Лекин сиз ўз билганингиздан қолмайсиз. “Ҳали у ёш, кичкина бола, нимага хоҳласа ўшанга бир долларни ишлатсин” дейсиз. Хуш бу нима билан тугайди деб ўйлайсиз? Қачонки 50 ёшга тулганида худди сиздек омадсиз инсон бўлади. Агар болалар ўз қобилиятини кўра олсалар улар мамнунят билан шу долларни кўпайтиришга ўз қобилиятини ишга солади. Кўпчилик одамлар кундалик ҳаёт ташвишига кўникиб яшайдилар. Негаки буларга бундан бошқа бирор нарсалари йўқ. Бундай бўлишининг сабаби уларда режа йўқ. Эртанги кунга ҳеч қанақа тасаввурга эга бўлмаганлар, ўз вақтида нима қилиш кераклигини билмайдилар.

Тез тез бериладиган саволлар

Савол:

Мени чиқишиб кетишим қийин бўлган одамлар билан ҳам яхши муомалада бўлишга ҳаракат қиламан. Агар у мен билан хушмуомалада бўлса эди, мен ҳам у билан яхши муомалада бўлардим. Ёқимсиз, совуқ одамларни ёқтирмайман, шунинг учун уларга тан бергим келмайди. Улар билан суҳбатда бўлганимда ўзимни чин юракдан, самимий эмаслигимни ҳис қиламан.

Жавоб:

Биринчидан ўзингизни яхши ҳис қилмаслигингиз мутлоқ табиий ҳол эканлигини тушунинг. Кўпчилигимиз кўпол, кўрс одамлар билан хуш муомалада бўлиш каби тугма хусусиятга эга эмасмиз. Ҳаёт шундай тузилган. Лекин исталган одам билан мулоқотда бўлиш қийинчилигига қарамасдан муваффақиятга эришини қарорини қабул қилишимиз керак. Шунинг учун биз шундай фикр юритишимиз керакки у бизни муваффақиятга олиб келсин. Иккинчидан. Сиз учун ёқимсиз бўлган одамлар тўғрисида яхши фикрда бўлишга ўзингизни ўргатишингиз керак. Бунга ўрганишингиз учун сиз аввал буни юз кўринишингизда тасвирлашингиз керак бўлади. Кўпчилик муваффақиятга эришган инсонлар шу усулни қўллаганлар. Сиз ҳам бу усулдан фойдаланинг, ўшанда кўрасиз. Бу усул ажойиб ишлайди. Масалан одам ғамгин бўлса, ўзини бахтли хурсанд сезиши учун унга бирорга бир хурсандчилик воқеаси содир бўлиши керакми? Йўқ, агар у ўзини бахтли ҳис қилса бироз вақт ўтганидан сўнг ҳақиқатда бахтли одамга айланганлигини сеза бошлайди. Бу исботланган.

Ўз ҳаракатларингизни ўзгартиринг ва ҳис туйғунгиз ўзгаради. Масалан келиб туриб бирор бир хафагарчиликни ҳис қилиб бўлмайди. Бошида ўша одам билан яхши муносабатда бўлишга ҳаракат қилинг, тўғри бу аввалига ўйиндек кўринади. Ҳечқиси йўқ, сизни яхши

муносабатларингизни кўриб у ҳам яхши муносабаатда бўлишга ҳаракат қилади. Натижада бу ўзаро муносабат самимиятга айланади. Йўлингизда вақтинчалик учрайдиган тўсиқларни енгиш учун сизга узоқ муддатли катта мақсадлар даркор.

Бой бўлиб кетмасингиздан сахий бўлишга ҳаракат қилинг. Чунки 10 доллардан 10 центни бериш оссонроқ. 1 миллиондан 100 мингни бериш эса анчайин қийин.

Сиз бирор бир нарсани сотсангиз тирикчилик учун пул топасиз. Агар шу жараёнга инвестиция қилсангиз, вақтингизни ажратсангиз ва мижозга яхши хизмат кўрсатсангиз сиз катта пулга эга бўласиз.

МУВАФФАҚИЯТ ВА ОМАДСИЗЛИК ФОРМУЛАСИ

Сиз ўзингиз билмаган нарса тўғрисида гапириб билмайсиз. Ўзингиз ҳис қилмаган нарсани биров билан бўлишолмайсиз. Ўзингизда йўқ нарсани бировга бера олмайсиз. Бировга бериш ва бўлишни учун авваламбор у нарса ўзингизда бўлиши керак. Жиддий мулоқот учун тайёргарлик керак.

Омадсизлик – бу бир марта содир бўладиган тасодиф хатолиги эмас. Омадсизлик – бу нотўғри фикрлаб нотўғри қарор қабул қилишнинг муқаррар натижасидир. Оддий сўз билан айтганда омадсизлик -- бир иечга хатоликларнинг ҳар куни такрорланишидан бошқа ҳеч нарса эмас. Лекин нега инсон хаго қиладию Яна уни такрорлайди? Негаки бунга унчалик аҳамият бермайди. Кундалик ишларимиз биз учун унчалик аҳамиятга эга эмасдек кўринади. Нотўғри қарор бир соат бекор кетган вақт. Кичкинагина хатолик катта салбий из қолдирмайди. Кўпинча хатомизни натижасини кўра олмаймиз.

Агар биз охириги 90 кун давомида ўқимаган бўлсак, у ҳаётимизга қанақадир катта ўзгартириш киритмайди. Демак, бу 90 кун ҳеч нима содир бўлмадимиз. Кейинги 90 кун ҳам ўқимаслигимиз мумкин яъни такрорлашимиз мумкин яна ва яна. Нега? Негаки ҳеч қанақа хавфли ходиса рўй бермайди. Ҳамма хавф хатар мана шу кунлар китоб ўқимаганимизда, ундан ҳам ёмони ўқишимиз кераклигини тушулмаганимизда.

Кимки нотўғри овқатланса соғлиги билан боғлиқ муаммолар туғилади. Мазали лекин зарарли овқатдан роҳатланиш дарров ўзининг салбий таъсирини кўрсатмайди. Ва аҳамиятсиздек кўринади. Кимки кўп чекса ёки кўп ичса буни ойдан ойга, йилдан йилга давом эттиравсради. Бунга эътибор бермайди.

Кун ҳолларда булар жамланиб қолаверади, то бирор нохуш ҳолат юз бермагунча, ўша вақт келганда биз ҳаммасига товои тулашимизга тўғри келади. Аввалига биз унчалик эътибор бермаган эдик. Омадсизликнинг энг ёмон томони шундаки у сездирмасдан яширинча кириб келади. Бизнингча ҳамма ишларимиз одатдагича кетаяпти. Ҳаёт ўз маромида давом этаяпти, бирор ёмон ходиса содир бўлгани йўқ. Осмон узилиб ерга тушмаяпти. Биз шунчаки хатоларимизни такрорлаб кундан-кунга силлиққина ўтиб кетаверамиз. Нотўғри фикрлаб, нотўғри қарор қабул қилиб, нотўғри сўзларга қулоқ солиб, нотўғри йўлни танлаб кетаверамиз. Кеча китоб ўқимаганимизда осмон узилиб бошимга тушгани йўқ, ҳаммаси тўғри кетаяпти. Бизнингча ҳеч қандай ўзгариш бўлмайди. Шунинг учун шундай давом этаверамиз.

Аммо эътиборли бўлишимиз керак! Агар бир кун китоб ўқимаганимиз учун куннинг охирида осмон узилиб бошимизга тушганда эди. Биз ҳеч иккиланмасдан албатта тезгина буни чорасини кўрар эдик. Худди бола иссиқ печкага қўлини куйдириб олгандан сўнг бошқа печкага яқинлашмаганидек. Ҳолбуки уни онаси бир неча бор огоҳлантирган эди. Биз ҳам хатоларни такрорламас эдик. Бахтга қарши омадсизликдан ҳеч ким бизни огоҳлантирмайди. Дунёқарашни ўзгартириш керак. Ўзимизнинг кенг шахсий фалсафамиз ёрдамида ҳар бир

қадамимиз қаерга олиб боришни тушиниб олишимиз лозим. Худди омадсизлик формуласидек муваффақият формуласини ҳам тушуниш осон. Оддий тўғри ҳаракатларни ҳар кун такрорлаш лозим. Ҳйлаш учун қизиқ савол: омадсизлик формуласини ўрнига муваффақият формуласига эга бўлиш учун нима қилиш керак?

Муваффақият ҳам омадсизлик муқаррар ўз натижасига эга: муқофот ёки афсус. Агар бу тўғри ҳақ гап бўлса, нега кўпчилик бу тўғрида ўйлаб кўрмайди? Жуда оддий, булар бунга шунчаки эътибор бермайдилар, улар шугунги ташвиш билан овора. Шу кун ташвиши ва хурсандчилиги уларни ўзига сингдириб олган, улар эртанги кун тўғрисида ўйламайдилар.

Лекин биз тўғри ишларни қилишни бир неча кун давом эттирганда қанақа натижа олишимизни тасаввур қилиб кўрсак. Бизнинг ҳаракатимиз нима натижа беришини кўраимиз. Ва шу ажойиб информация билан қуролланиб биз хатоларимизни муваффақиятли ҳаракатларга айлантиришимиз мумкин. Бошқача сўз билан айтганда агар биз келажакни олдиндан кўра олсак ўз фикрларимизни ўзгартиришимиз, хатоларимизни тўғрлашимиз ва эски ёмон ҳулқ атворимизни янги ижобий одатларга айлантиришимиз мумкин.

Муваффақият формуласининг ажойиб хусусиятлари бир неча оддий тўғри ҳаракатларнинг ҳар қуни такрорланиши, бу тез натижа беради. Агар ўз хоҳишимиз билан кундалик хатоларимизни ижобий одатларга айлантурсак жуда қисқа муддатда ижобий натижаларга эришамиз.

Агар овқатланиш режимини ўзгартирсак бир неча ҳафтада соғлигимиз яхшиланганлигини сезамиз, спорт билан шуғуллансак, тезда анча тетик ва дадил бўлганимизни ҳис қиламиз. Китоб ўқишни бошласак ўзимизга ишонч ортиб ақлли бўлаётганимизни сеза бошлашимиз ҳар қандай такрорланган кундалик ҳаракат ўзининг ажойиб натижасини беради. Бу ўз навбатида жуда яхши ижобий кўникмаларни ривожлантиради.

Янги одатларнинг ажойиблиги шундаки, у сизнинг фикрлаш доирангизни ҳам ўзгартиради. Агар сиз бугун китоб

укисангиз, кундалик юритсангиз, дарсларга кирсангиз, кўпроқ ўйласангиз, демак бу кун сизнинг яхши келажагингиздаги янги ҳаётингизни биринчи қадамидир.

Агар сиз бугун майда – чуйда лекин жиддий хатоларни ўрнига тушунган ҳолда бор кучингизни бериб кўпроқ иш қилсангиз, фойдали кўникмаларга эга бўлсангиз, сиз ҳеч қачон содда, тор фикрлаш хусусиятига қайтмайсиз ва ҳақиқий ҳаёт намунасини суриш бахтига муяссар бўласиз.

ЛИДЕРЛИК

Ҳақиқий лидер аслида ишда, билим олиш соҳасида бирор нарсага эришмоқни мақсад қилса, мақсадига етишишда хато қилмаслиги керак. Иш юритувчи одамларда ўзларини қандай эканлигини кўришларига ёрдам беради. Лидерлар одамларга яхшироқ эканликларини кўрсатиб берадилар. Лидер бўшанг гул бўлмаслиги керак. Авваллари мен “Алдоқчилар алдамасликлари лозим дер эдим. Бу тушунча ахлоқона, кулгили сўзлар бирикмаси эди. Ёлгончи ёлгон гапирди. Шунинг учун ҳам уни ёлгончи деб аташади”. Сиз ундан яна нима кутмоқчисиз? Хурматга мухтож одамларга, эмас хурматга лойиқ одамларга ёрдам беришимиз керак. Ҳаёт кўпинча хизмат кўрсатган одамларга ёрдам беради. Устозим “Келинглр шу ишни қиламиз” дерди. “Шу ишни қилинглр” эмас, “Келинглр биргалашиб шу ишни қиламиз” деган сўз қандай яхши эшитилади.

Одамлар албатта қаршилиқ кўрсатишларини яхши билиши керак. Нима учун шунақа қилишларини аниқлашга вақтни сарфламанг. Ундан кўра улар ким эканлигини билиб олинг.

Одамларга мурожаат қилганингизда у одатда “Менинг омадим чопмайди хали у соҳада хали бу соҳада. Нега ҳамма вақт шундай бўлади” дейишади. Мен шунчаки “Худо ҳаққи мен билмайман. Билганим шуки сизга ўхшаш одамлар билан фақат шунақа нохушлиқлар содир бўлиб туради” деб айтаман.

Лидерликнинг мақсади – ишни ёмон, нотўғри қилаётган, аммо яхшилашга, тўғрилашга ҳаракат қилаётган кишиларга ёрдам бериш. Агар сиз ҳақиқий лидер бўлсангиз одамларни бирор ёққа олиб боришдан олдин уларга нима кераклигини, улар нима хоҳлашини, нимани ҳис қилишларини тушиниб олишингиз керак.

Лекин эсда тутинг. Лидерларнинг асосий пойдевори интизомда. Интизомсизлик муқаррар омадсизликка олиб боради.

Тез тез бериладиган саволлар

Савол:

Джим, сизда усмирлар учун “Буюкликка элтувчи 3 калит” деб номланган видео тасма бор. 3 та калит тўғрисида изохлаб берсангиз.

Жавоб:

Агар ёш йигит ёки киз, хусусан катта одам шу 3 та оддий нарсага диққат эътиборини қаратса мен аминманки, бироз вақтдан сўнг у албатта муваффақиятга эришади.

Ўз олдингизга мақсад қўйинг. Мен буни келажакни олдиндан кўриш деб айтаман. Кўпчилик одамлар болалардан тортиб катталаргача катта ваъдалар бераётган келажак лойиҳасини аниқ кўриниб туришга куч билан зўр беришлари керак. Бу болаларимизни келажакка интилишлари учун уларга эртанги кунни аниқ кўра олишларига ёрдам беради. Улар эртанги эришмоқчи бўлган нарсалари учун қийинчилик ва тўсиқлар борлигини ва уни босиб ўтиш кераклигини ҳис қилишлари керак. Юқоридагилар болаларга бу ишларни онгли равишда қилишларига ёрдам беради. Ўзингизни мукамал исон қилиш билан шуғулланинг. Билим олишингиз учун мудом инвестиция қилиб бориңг. Сизинг билимингиз катта дивидентлар берадиган омонат кассангиз бўлади. Мен сизларга кўпроқ ўқишни, семинарларга қатнашишни, аудио, видео касеталар билан билан ишлашни, кундалик юритишни ва муваффақиятга эришган инсонлар билан кўпроқ мулоқотда бўлишни маслаҳат бераман. Чарли Тремендос Джонс: “5 йилдан сўнг сиз ўқиган китобларингиз

суммасида ва атрофида юрган одамларингиз орасида бўласиз” деган эди.

Молияларингизни режалаштиринг. Мен бу режаи 70/30 деб атайман. Тушуниб олганингиздан сунг уни 10% ни олиб қўйинг, 10% инвестицияга, 10% ни мухтожларга бериш. Бундан ташқари боланизни молиявий эркинлигини кафолаатланга шуни аяманг.

Шу учта пункт ота-оналар учун яхши натижа беради деб уйлайман.

Ўзингизни янги куракчаларга урдатишининг энг яхши шакли бу кучли бир фикр келган пайт. Нимадир қилмоқчи бўлсангиз сурани.

Оқсизга суи олинг учун қошиқ кўтариб бормастанлигингизга ишонач ҳосил қилиш. Болалар ўстингиздан кулмаслиги учун қулашгизга челақ олинг.

Миллионер бўлганингиздан сунг пулларингизни сарфлашингиз мумкин. Немаки миллион доллар муҳим эмас, муҳими шу жариенди сиз ким бўлиб етишингиздир. Қанақа инсонга айланганингиздир.

ЎЗ-ЎЗИНИ ТАРБИЯЛАШ

Ёрқин келажагингиз асосий калити бу сиз ўзингиз шахс сифатида ўсишингиз келажагингизга асосий таъсирини кўрсатишига ишонаман. Агар сиз шахс сифатида ўсмасангиз, савдонинг ўсиши, фойданинг ўсиши тўғрисида гап бўлиши мумкин эмас. Ҳақиқатда ҳам бу ҳамма нарсаининг эшигини очиб беради. Бу муҳим тезисни эслаб қолинг: “Ёрқин келажақининг асосий калити – Сизнинг ўзингиз”. Яна такрорлайман ёрқин келажақ калити сизнинг ўзингиз. Шу жумлани ҳар кун кўзингиз тушадиган жойга ёзиб қўйинг. Эртанги кунининг калити бу сиз бўласиз. Буни ҳар кун эсанг, такрорланг, бу ҳақда мудом уйлаб юринг. Асосий калит ўзингиз. Келажақда сизга ёрдам берадиган омишлар жуда кўп. Агар сиз ривожланадиган фирмяда ишласангиз у сизга ёрдам беради. Фирмангизнинг маҳсулоти яхши бўлса, хизматлари

якши булса, бу билан гурурланинг у сизга ердям беради. Фирмангизда укни учун шароитлар булса, бу хам машинагизнинг бузилиб колмаслигига ердям беради. Кушчиларнигиз тарбияли инсонлар булса, боаларнигиз кесел булмаса, кариндошлар зериктириб жонга тегмаса, хаво халдан зиёд иссик ёки совук булмаса буларнигиз хаммаси сизнигиз келяжагингизга уз таъсирини курсатади. Агир нарх наво ошмаса, иккисолиет бир хил турса, бу хам ердям беради. Биз бу руйхатни чексиз даавом эттиришимиз мумкин. Лекин бир нарсени ждан чикарманг. Хозиргина биз сапаб утганларимиз ва бошқа кўп нарсалар сизнигиз келяжагингизда мухим роль уйнзмайди. Ёркин келяжагингизнинг асосий таърифи бу сизнигиз узингиз. Бу жуда мухим ва буни сиз эсда саклашингиз керак. Асосий калит узингиз. Дўстим: "Кандай килиб сиз юкори даромад даражасига эришингиз?" деган саволга: "Жуда оддий мен юкори даражага инсон булдим. Уз устингизда ишланг" деб жаъоб берди. У яна айтдики: "Кул бериб кўришшига хам зътибор беринг. Одамлар муваффакиятга эришини истайдилар. Лекин кул бериб кўришганларида кул сикинда зътибор бермайдилар. Кўришганда кул сует булмаслиги керак, очик чехрала табассум килишга хие туйгунгизни ёркин ифодалашга урганинг. Ишингизга узингизни бутунлай баишланишга бошқалар билан киникинга урганинг, кул нарсени олиш учун бошқача булинг, ишингизни узгэртиришдан кўра узингизни узгэртиришга кўпрок вақт ва куч сарфланг". Бирта фирмала ишлаб икки хил ойянк оладиган одамлар сизга галати кўринмайдини? Бири кўли билан 100 доллар олса иккинчиси 1000 доллар олади. Фарки нимада? Ўрагини бир хил, товар бир хил, иш куроли бир хил, устоли битта. Нега бири 100 доллар, иккинчиси 1000 доллар олади? Фарки унинг шахсида, ичида булади. Ташқарида эмаслигини эсдан чикарманг. Айтншларича сеҳрли мўжизали нарсалар бор эмиш. Сеҳрли, мўжизали китоблар, фильмлар, учрашувлар лекин буларни мўжизага айлаштирувчи сеҳрли нарса бизнигиз ичимизда. Ишга бўлган сеҳр, ишончга бўлган сеҳр, фикрга бўлган сеҳр, табассумдаги сеҳр, гурурланиш ва иродали булнш сеҳри. Буларнигиз хаммаси бизнигиз ичимизда. Ҳақикий сеҳр

гамхўрлик, қайгуриш, ачиниш, каби кучли ҳис туйғу бизнинг ичимизда ҳаммамизнинг ўзаро ҳақиқий фарқимиз бизнинг ичимизда. Сиз ҳаммадан фарқ қиласиз. Сиз бахтли келажакнинг асосий қалитисиз.

БИЛИМ ОЛИШ/ЎҚИШ

Билимингиз сизга яшаш учун пул топишга ёрдам беради, мустақил ўқиб ўрганишга бой бадавлат бўлишга ёрдам беради.

Биз истаган нарсага эришишимиз учун олган билимимизни ишлатишимизни ўрганиш керак. Ўқиш бу бойликнинг бошланиши. Ўқиш бу соғлиқнинг бошланиши. Ўқиш бу маънавий бойликнинг бошланиши. Бу рухий кўтаришчилик.

Ўқиш ўрганиш давомида, ҳақиқат ва саломатликни англаш, тушуниш жараёни дунёга кела бошлайди.

Агар инсон нотўғри йўлдан келаётган бўлса уни бу йўлдан қайтаришга уруниш бефойда, у қайтмайди. Билиб олгандан кейин, маълумотга эга бўлгандан кейин эса ўзини бу йўлдан қайтариб олади. Диққатингизни иккита нарсага қаратинг: ҳаёт ва одамларга. Бу нарса қизик бўлса келинг шу тўғрисида гаплашамиз. Агар мактабда ўқиб юрган бўлсангиз сиз билим олишингизга ишонинг, билим олишингиз ва уни келажакда қандай ишлатишингиз сизга боғлиқ. Мактабдан билим олмасдан кетманг. Ҳеч қачон билим олиш ўқиш учун пулингизни аяманг. Агар сиз мустақил ўқиб ўрганиш йўлида борсангиз ишлатган пулингиздан кўра анча катта билимга эга бўласиз. Ўз билим ва ғояларингизни биров билан бўлишсангиз биласизми нима бўлади? Агар ғояингизни киши билан баҳам кўрсангиз, улар буни бир мартадан эшитишади. Сиз эса 10 марта. Осонига чопманг сиз ўзингизни ўстиришга, яхшироқ бўлишга интилинг. Кўпроқ ишлашга ҳаракат қилинг қилган ишингиздан яхшироқ натижа олиш учун бор кучингизни ишлатинг. Синовлардан кўрқманг, донишмандликни ўрганинг.

ЛИДЕРЛИКНИ УДДАЛАШ БЕЛГИЛАРИ

Мақсадга эришишда муҳими мақсадга эришиш жараёнида сиз ким бўлиб туришингизда. Ишнинг қизиғи охириги натижада эмас ишнинг бажарилишида.

Агар сиз ёқимтой, аҳамиятли инсонларга лидерлик қилмоқчи бўлсангиз, ўзингиз шунақа одам бўлишингиз керак. Лидерлик -- бу малака, иқтидор ва имкониятни жалб қилиш қобилиятидир. Хўжайин, ота-она ва иш юртувчилик. Лидерлик бу инсоннинг ўз тақдирига ташлаган буюк чақириғидир. Лидерликнинг энг муҳими бу ўз ўзини ўстириш мукамалликка интилиш. Барча буюк лидерлар аниқ натижаларга эришгунча ўз устларида ишлаганлар.

Мана бир нечта қоидалар.

1. Кучли бўлишга урганинг, лекин қўпол бўлманг, обрўли лидер бўлиш учун ўзгача таъсир этувчи кучга эга бўлиш керак. Баъзилар кучни қўполлик билан адаштиради. Бу ёмон адаштириш.

2. Хушмуомала бўлинг, лекин бушанг бўлманг. Биз хушфеллик билан -- бушангдликни одаштирмаслигимиз керак. Хушмаомалалик -- бу бушанг дегани эмас. Олийжаноблик, хушмуомалалик -- бу бир муаяян куч туридир. Биз бировга тўғри сўзни айтишимиз учун хушфел бўлишимиз керак. Ҳамма нарсани борлигича айтишимиз керак токи одамлар хушмуомалалик билан бўш баёвликни адаштирмасинлар.

3. Мард жасур бўлинг, лекин безори бўлманг. Муваффақиятли инсон бўлиш учун довжорак бўлишингиз керак. Бошқаларга таъсир кўрсатиш учун сиз олдинда туришингиз керак. Сиз биричи бўлиб камондан ўқ узишингиз, биринчи бўлиб қийнчиликларни, тўсиқларни кўра олишингиз ва уни енгини бошлашингиз керак.

4. Камтарин бўлинг, лекин кўрқоқ, юраксиз бўлманг. Кўрқоқ одам муваффақиятга эриша олмайди. Кўпчилик

камтарлик билан кўрқоқликнинг фарқига бормайди. «Андишани отини кўрқоқ деб қўйма» деган нақл бор. Мўминлик, итоткорлик — Оллохнинг фарзи. Бу хурмат, эҳтиром кўрсатиш туйғуси ҳисобланади. Бу инсоннинг калби ва руҳини аиграш демакдир. Бу инсонда бўладиган нодир туйғу ва ҳаётининг охиригача у билан бирга бўлади. Мўминлик бу юлдузлар ва бизнинг оралиғимиз нақадар улкан эканлигини тушуниш ва у билан бирга коинотни бир бўлагин эканлигимизни аиграшдан иборатдир. Муминлик — бу кадр-қиммат, обрӯ-эътибор бўлса, кўрқоқлик-бу касалликдир. Ҳа кўрқоқлик бу касаллик, лекин уни даволаса бўлади.

5. Мағрур бўлинг, лекин манманчи бўлманг. Мувафақиятга эришиш учун мағрур бўлиш керак. Бу ўрнингизни топишингизда ва лидер бўлишингизда ёрдам беради. Сиз мағрур бўлинг, лекин манманчи, такаббур бўлманг. Такаббурлик манманликдан келиб чиқади. Бу инсон ўзини ҳеч нимани билмаслигини сезмайди. Такаббурликнинг яна бир кўриниши бор у сабрсизлик. Инсон кўлидан иш келадиган бўлса буни кўтарса бўлади. Лекин у манманчи ва нодон бўлсачи, бу энди ортикча.

6. Ҳазилкаш бўлинг, лекин тентак, аҳмоқ эмас. Лидер учун юмор жуда зарур. Лидер фаросатли ва шўх бўлиши керак, лекин тентак эмас. Ва охирида айтмоқчиманки, реал ҳаётда тўғри яшанг. Узингизни қийнаманг. Ҳаёт қандай бўлса шундайлигича қабул қилинг. Умр бир марта берилади, бошқа такрорланмайди. Баъзилар ҳаётни фожеа деб атайдилар. Мен ҳаётни ажойиб деб ўйлайман, у бир бор бериладиган нодир неъматдир. У сизни ўраб олади. Мен бир лидернинг фазилати иккинчисига хос эмаслигини билдим. У бир бирига айнан тўғри келмаслиги мумкин. Лекин лидерликнинг асосий билимлари ишда ҳам, омма орасида ҳам, уйда ҳам ҳаммага ёрдам беради.

ШАХСИЙ ЖАВОБГАРЛИК

Ўз-ўзингизнинг қурбони бўлманг. Кўчада кутаётган ўғрини эсдан чиқаринг. Лекин миангизда турган ўғридан қандай қутулиш мумкин?

Сиз давлатимизда тартибсизлик деб айтишингиз мумкин. Сиз барига ношукурлик қилманг, шукур қилинг. Қачонки ўзингизнинг шахсий планетангиз бўлса ўша ерда тартиб ўрнатишингиз мумкин. Қолган ҳамма нарсани борича қарздордек қабул қилинг. Тудадан узокда юринг. Халқаро ахволни ҳисоб-китоб қилиб ўтирманг. Тақдирингизни ўз қўлингизга олинг. Маслаҳатларга қулоқ солинг, буйруқларга эмас. Ўзингиз ўзингизга буйруқ беринг.

Бир куни Абрам Линкольн айтганди: «Бировнинг қули бўлмагунча, ҳеч кимга хўжайин бўла олмайсан». Сиз жавобгарликни, маъсулиятни ҳис қила билишингиз керак. Сиз вазиятни, йил вақтни, шамол йўналишини ўзгартира олмайсиз. Сиз ўзингизни ўзгартириб боринг. Мана шунга сиз жавобгарсиз. Сиз юлдузларга ўз таъсирингизни ўтказа олмайсиз. Лекин сиз нима ўқиётганлигингизга мутахассислигингиз бўйича керакли билимлар олаётганлигингизга ва ўз устингизда ишлаётганлигингизга жавобгарсиз. Сизнинг иш қилишингиз иш берувчига эмас, ўзингизга боғлиқ. Иш берувчи сизнинг ишингизни, нархини чиқариб билмайди. Сиз эса ишчи сифатида биласиз. Сиз ёки ўз истақларингиздан воз кечишингиз керак. Савдо билан боғлиқ касбларга асосий иш тавар сотилгандан кейин бошланади.

Яхши яшаш санъати, бу ҳаёт қиёфасидир. Майли бошқалар ҳаётга номуносиб яшасинлар, лекин сиз эмас. Майли бошқалар майда чуйдага жанжал қилсинлар, лекин сиз эмас. Майли бошқалар ўз ҳаётларини бировлар қўлига топширсинлар, лекин сиз эмас.

ФИКРНИ ЖАМЛАШ

Қачонлардир жамлаш тугрисида яхши бир маслахат эшитгандим: "Қаерда бўлишингдаи қатъий назар уша ерда бўлинг".

Агар сиз ишлаётган бўлсангиз ишланг, уйнаётган бўлсангиз ўйнанг, нима билан шуғулланаётган бўлсангиз, ким билан мулоқотда бўлсангиз диққатингиз ушанда бўлсин. Эътиборли бўлинг. Иш жараёнида фикрларингизни жамлаб ишга қаратинг. Кун бўйи ишламасдан лаққилаб юрманг. Нима иш қилишингиздан қатъий назар олган ишингизни кетаётганда олган пайтдагидан яхшироқ ҳолатда қолдириш. Авваллари мен «Ҳаёт ўзгаради деб умид қиламан» дердим. Кейинчалик эса ҳаётимни ўзгартиришни бирдап бир ягона йўли бу ўзини ўзгартириш эканлигини тушундим.

ФЕРМЕР КАБИ ФИКР ЮРИТИНГ

Сиз муваффақият кетидан қувманг уни ўзингизга тортишг.

Асримиздаги биз тўқнаш келаётган қийинчиликлардан бири шуки бизга йил фаслларининг фарқи йўқ. Оқибатда ҳозир нима муҳимлигини аниқлаб ололмаймиз. Буни мисоллар асосида тасвирлаб берсам: Фермер учун баҳор йилнинг энг фаол иш кизғин пайти. Бу вақтда у тонг отгандан кун ботгунга қадар ишлаши керак. Унинг вақти жуда оз, уруғларни ўз вақтида экиб тугатиши керак. Қиш келганда ишларини тугатиб фермер дам олади. Бу мисол бизлар учун бир мактаб. Ҳаётингиз мавсумларидан фойдаланишга ўрганиш. Қочон ишлаш керак, қачон дам олиш керак, қачон бор эътиборни жамлаш керак, қачон ўз холига қўйиш керак, буларнинг ҳаммасини ўрганиш керак.

БЕПАРВОЛИК

Ҳар кун бирта олма есангиз сизга докторнинг кераги бўлмайди деган нақлни ҳаммамиз эшитганмиз. Сизга саволим бор: “Агар шу ҳақиқат бўлсачи”. Бу жуда осонку, ҳар кун олма ейиш. Муаммо шундаки: олмани емаслик ундан ҳам осон. Бепарволик худди инфекция, микробдек билинтирмасдан кириб боради, кейин касалликка айланади. Америкада ҳар куни минглаб одамлар юрак касаллиги билан ҳаётдан кўз юмадилар. Шуларнинг 90% сабаблари бепарволик ҳолатлари эканлиги аниқланган.

Одамлар истаган мақсадларига эриша олмасликларини сабабларидан бири, бу уларнинг бепарволиклари. Сизнинг бировга ҳадия қилмоқчи бўлган энг катта совғангиз бу сизнинг ўзингиз. Авваллари мен: “Сиз менга гамхўрлик қилсангиз, мен ҳам сизга гамхўрлик қиламан” дер эдим. Ҳозир эса “Сиз мен учун ўзингизни асраб, авайланг, мен сиз учун ўзимни асрайман” деб айтаман.

Тез-тез бериладиган саволлар

Савол:

Яқинда мен “Муваффақиятга эришиш йўлидаги синовлар” деган касетани эшитиб қолдим. Джим: “Сиз 40 ёшингизда молиявий эркин бўлишингиз мумкин, агар бирон нодир истеъдод эгаси бўлсангиз. Ҳаттоки ундан ҳам олдин, молиявий эркин инсон бўла оласиз деб айтади” бу мен учун галати туюлди ва мен уйланиб қолдим. Шунинг учун у тавсия қилган 3 та китобни ўқияпман. Жим сиз қайси китобларни ўқишни тавсия қиласиз?

Жавоб:

Сиз ўқишингиз мумкин бўлган китоблар, эшитишингиз мумкин бўлган кассеталар жуда кўп. Лекин сиз 3 та муҳим ишни қилишингиз керак.

1. Сизни молиявий эркишликка олиб борувчи режа ишлаб чиқаришингиз керак.

2. Шу режа билан боғлиқ ҳамма китобларни ўқиб ўрганинг

3. Кейин ўз режангизни тузинг ва уни бажаринг.

Қуйидаги китобларни ўқинг тавсия қиламан.

“Ўйланг ва бойинг”, “Бадавлат сартарош”, “Вавилондаги энг бой одам”, “Бой дада ва камбағал дада”. Муваффақиятга эришиш учун сиз ўзингизни бутунлай ўзгартиришингиз шарт эмас. Бир нечта оддий одатларингизни ўзгартирсангиз 30 кун ичида ҳаётингизда анча ўзгаришлар бўлганини гувоҳи бўласиз.

Сиз бир ўзингиз муваффақиятга эришиб билмайсиз. Бой бадавлат дарвешни топиш қийин.

Кунчилиқ одамлар баҳорда ниҳол ўтқазиб ёз буйи дам оладилар. Агар баҳорда боғингизга ўз вақтида керакли ниҳолларни ўтқассангиз, ёз буйи машаққат қилишга хожат йўқ. Фақат уларни парвариш қилсангиз етарли.

БУГУН-БУ КЕЧАГИ ЭРТАМИЗ

Ҳеч нарсадан нимадир қилиш қобилиятига фақат инсон қодир. Фақат одамлар чўли бўстонга, чакани эса миллионга айлагириши мумкин.

Биз эртаги кунни кутамиз, охир оқибат у кириб келади ва биз уни бугун деб атаймиз. Бугун бу кечаги эрта. Биз бунга қандай эришамиз? Жуда оддий уни ўтказиб юборамиз худди кеча ва бугунни ўтказиб юборгандек. Агар биз мана шу бир кунни бекорга ўтказишимизни ва шу кун содир бўлиши мумкин бўлган ҳодиса, бажарилиши мумкин бўлган ишларни бажармаганлигимизни тушуниб етмасак. Бунақа кунларни ўтказиб юбораверамиз. Ҳар биримиз тўхтаб ўтириб ўйлашимиз керак, соат ишляпти, вақт ўтаяпти. Биз тўғилгандан буён вақт ўтаяпти, у қачондир тўхтайди. Вақт ҳаммамизни тенглаштириб қўяди. У ҳаммани олиб кетади.

яхшини ҳам, ёмонни ҳам. Ҳеч кимни айриб қўймайди. Вақт ҳар биримизга имконият беради, лекин қатъийликни талаб қилади. Қачонки умримиз охирлаб қолганда хатоларни тузатиш учун иккинчи имконият йўқ. Мана шу минутлари ўтиб бораётган соат ишлайверади. Биз ғалаба қилялпмизми ёки мағлубиятга учраялпмизми унга фарқи йўқ, вақт ўтаверади. Унинг парвойига ҳам келмайди, биз муваффақиятга эришсамизми ёки омадсизлик азобини чекалпмизми, вақт шавқатсиз адолат тантана қиладими, ҳақсизликми унга барибир ҳеч канақа баҳона қабул қилмайди ўтиб кетаверади. Мухими ўз уйинимизни қандай уйнашимизда. Инсоннинг ҳар канақа ёшида уни ҳаракатга кетирадиган, бир кўзғалиш даври бўлади. Ҳаётимиз ҳар бир минутини қадрлашимиз керак. Биз эса шу минутларни нақадар қимматли эканини тушунмасдан уларни бекор ўтаётганини сезмаймиз.

Бизда ҳали вақт бор бизда ҳали кўплаб имкониятлар, кўп ишлар бор. Эрта ҳам келади, келаси ҳафта ҳам келади, ой йил ҳам келади. Агар биз тезда бундан ўзимизга керакли ҳисни кўзгатмасак, бу кун, ҳафта, ой ва йиллар ҳам бекор ўтиб кетади. Вақт чексиз эмас. Демак, биз орзу мақсадларга эртага эришмоқчи бўлсак бу йулдаги биринчи кадамни бугундан бошлаб қўйишимиз керак.

РЕЖАЛАШТИРИШ

Мен ғалати хусусиятли одамларни кўрдим. Улар ҳаётларидан кўра таътилларини пухта режалаштирадилар. Ҳаётни режалаштиришдан кўра шу ишни қилмаслик осоиличи учун балки шундай қилсалар керак. Ўзингизнинг режангиз бўлмаса бировни режасини амалга оширишга тўғри келади. Лекин бегоналарнинг режаси сизга нима беради? Ҳеч нима. Нега кўпчилик одамлар келажакни кўркув, ҳадиксираш билан кутадилар? Улар эртаги кунни режалаштирмаганлар. Сабаби фақат шуки ёш йилит “Ишда мен ишлайман, уйга келганда кеч бўлиб қолган бўлади, овқатланиб, озгина

телевизор кўриб ётиб ухлани керак. Ахир ярим кечагача утириб олиб ҳаётни режалаштириш керак эмас” деса. Бу одам билингки машина сотиб олишга қурби етмайди.

Ёқимтой одамларни ўзингизга жалб қилиш учун ёқимли бўлиш керак, кучлиларни жалб қилиш учун кучли, мукаммал инсонларни жалб қилиш учун мукаммал бўлиш керак. Бунинг учун сиз ўзгаришингиз керак. Агар шунинг урдасидан чиқсангиз одамларга ўз таъсиригизни ўтказа оласиз ва уларни ўзингизга жалб қиласиз.

Олий мақсадларингизга эришиш учун самимий бўлинг, хайр эҳсон қилинг. Ўзингизни шунга рухлантинг. Шундан тан оламанки, бошида менда хайр эҳсон қилиш деган тушунча умуман йўқ эди. Булар мен учун ёт нарса эди. Менинг ҳаётим “оқ қарға” деб аталувчи категорияга кирарди.

Ҳаётимни ўзгартиришга сабаб бўлган воқеа тўғрисида айтиб берсам. Мен билан содир бўлган бу воқеа ҳар қандай кишини эътиборсиз қолдирмайди. Бу воқеа Мистер Шоафф билан учрашмасдан сал олдинроқ бўлиб ўтган эди. Бир кун уйда ўтирганимда эшик охира таққилаганини эшитдим. Очсам эшик олдида 10 ёшлар чамаси, кўй кўзли нозиккина бир қизча, менга тикилиб турарди. У менга кичкина юракчасидаги бор мардлик, жасорат билан қараб Герл Скаут печеньееларини сотиб юрганини ва мен ҳам харид қилишимни сўради. Бу жуда ажойиб таклиф эди. Бир қутида бир неча хил печеньеелар бор йўғи 2 долларга. Бунга қандай қилиб рад жавобини бериш мумкин? Қолаверса қизча таклиф қилаётганда шунақанги ишонч билан табассум қилдики, мени сотиб олгим келди. Мен сотиб олишни жуда хоҳлар эдим. Лекин менда икки доллар йўқ эди. Мен жуда хижолат бўлдим. Мен ота, колледж талабаси ва иш жойим борлигига қарамасдан икки доллар пулим йўқ эди.

Албатта қизчага буларни айтолмадим. Мен унга hozиргина худди шундай печенье сотиб олганимни, бунақа печеньеелар уйда жуда кўплигини гапириб қизчани алладим. Ёлгон гапирдим, негаки қўлимдан келгани шу бўлди. Қизча: «Яхши кечирасиз сэр» деб ўгирилиб кетди. Мен унинг орқасидан узоқ тикилиб қолдим. Кейин эшикни ёпиб унга

суянганча қичқириб юбордим. «Бас бепуллик жонга тегди. Бошқа мен бундай яшашни истамайман» шу кундан бошлаб мен ўзимга чўнтак харажатларим учун ҳамма вақт бир неча долларим бўлади деб ваъда бердим.

Мана шуни мен камбағалликининг эффекти деб айтаман. Балки бу ходиса охиригги натижаларни олишда етарли таъсирга эга эмасдир. Лекин вақтинчалик муаммоларни ҳал қилишда етарли таъсирига эга деб ҳисоблайман.

Бу воқеанинг охири яхшилик билан тугади. Бир неча йил ўтиб мен банкда каттагина омонат қўйиб чиқиб кетаётган эдим. Кучани кесиб ўз машинам томон юраётганимда печенье сотиб юрган иккита қизчага кўзим тушиб қолди. Уларнинг биртаси олдимга келиб “Жаноб озгина конфет сотиб олмайсизми?” деб сўради. “Оламан, қанақа конфетларинг бор?” деб сўрадим.

“Лимонадди”.

“Лимонаддими? Энг яхши кўрган конфетларим экан. Қанча туради?”

“Фақат икки доллар” мен ҳаяжонланиб кетдим.

“Беш қутти”.

“Сизда неча қутти бор?” деб иккинчи қизчадан сўрадим.

“Тўрт қутти”.

“Ҳаммаси бўлиб тўққиз қутти”.

“Яхши мен ҳаммасини оламан” дедим.

Қизчалар оғизлари очилиб бароварига “Ростданми?” дейишди.

“Албатта, менинг дўстларим кўп, ўзим ҳам улар энди кўришга бормоқчи бўлиб турувдим” дедим. Қизчалар ғайрат билан қутиларни жойлаштиришга киришиб кетдилар. Мен чўнтагимдан 18 долларни олиб бердим. Қутиларни қўлтигимга солиб олиб кетаверишда қизчаларнинг бири: “Жаноб ҳақиқатдан ҳам сизда нимадир бор” деди.

Бу тўғрида нима дейсиз. Ҳақиқатда ҳам сизда нимадир бор дейишлари учун бор йўғи 18 доллар сарфласа етарли эканлигини тасаввур қила оласизми. Мана шундай имкониятларни ўтказиб юбормаслик учун ҳам мен ҳамма вақт чўнтик харажатлари учун бир неча 100 доллар олиб

юраман. Ўйлаб қарасам 2 доллар пулимнинг йўқлигига хижолат бўлдим. Ва шу хижолат бўлганим мақсадимга эришишга илҳом берди. (Сиз билан ҳам шундай бўлганми?)

Камбағаллик эффекти сизга ҳам ўз таъсирини кўрсатгани ва сизни яхши томонга ўзгаришга мажбур қилганми?

МАЛАКА

Вақтини топиб ўтган кунларингизни анализ қилинг. Ўз малакангизни жамлаб эртанги кунга инвестиция қилинг. Ўз малакангизга танқидий кўз билан қаранг, агар охириги 10 йил ичида бирон ишни нотўғри қилган бўлсангиз бундай малакадан воз кечинг. Ҳаёт фақат вақт ўтказишдан иборат эмас. Ҳаёт малака оширишдан ва малакалар натижасидан фойдаланиш демакдир. Яхшиси ўтган кунингизга худди кулфатдек қаранг. Худди сиз ўқиб чиққан мактабдек қаранг.

Атрофингиздагиларни қадрланг

Бошқалар етишмовчиликда яшасинлар лекин сиз эмас, бошқалар майда-чуйдалашсинлар лекин сиз эмас. Бошқалар ўз ҳаётларини бошқалар қўлига тотширсинлар, лекин сиз эмас.

Агар ҳаётингиз билан боғлиқ ҳамма нарсанинг қадрига етсангиз сизни қанақа инсон эканлигингизни ифодалаш, фахмлаш учун атрофингизда ўзингиздек фикрловчи, ҳамфикр одамлар бўлиши керак. Жаноб Шоафф менга эҳтиёткорликни ифодаловчи муҳим бир гапни айтган эди шуни сизларга етказмоқчиман. У: “Таъсир қилиш кучини қадрламаслик мумкин эмас” деган эди. Ҳақиқатда ҳам одамларни атрофдагиларга таъсир кучи жуда ката. Одамлар бизга ўз таъсирларини ўтказаётганликларини кўпинча англай олмаймиз, ҳаттоки сезмай қоламиз. Негаки бундай таъсир

аслида аниқ вақт давомида ривожланади агар сиз ишлаб топган пулини сарфлаб юборадиган одамлар билан бирга бўлсангиз сиз ҳам шу ишни қиласиз. Агар сиз футбол ишқибозлари билан бирга бўлсангиз ҳеч қачон концертга эмас албатта футболга борасиз. Агар сиз китоб ўқимайдиган одамлар орасида бўлсангиз сиз ҳам китоб ўқимайсиз. Биз: “Қандай бу ерга тушиб қолдим?” демагунимизча одамлар бизни шунга итардилар. Агар биз ҳаётда ўзимиз планлаштиргандек яхши яшашни хоҳласак бунақанги таъсирларни диққат билан ўрганишимиз керак. Рухсат берсангиз юқоридагиларга яқун сифатида сизга учта савол берсам. Бу саволларим ҳозирги вақтда сиз қанақа одамлар билан эканлигингизни билиб олишингизга ёрдам беради.

“Мен қанақа одамлар орасидаман?”

Ўйлаб кўринг сиз кўпроқ кимлар билан мулоқотда бўласиз. Сиз ҳар бир одамни сизга қандайдир образда таъсири борлигини баҳолай олишингиз керак.

Иккинчи: “Бу одамлар мен учун нима қила олади?” Бу энг муҳим савол. “Улар мени нима қилишга мажбур қилаяпти? Улар мени нимани эшитишга мажбур қилаяптилар?” Улар менга иимани ўқишга ундаяптилар, қаерга боришга мажбур қилаяптилар? нима тўғрисида ўйлашга мажбур қилаяптилар? Қанақа гапиришга, нимани гапиришга ўргатаяптилар, нимани ҳис қилишга мажбур қилаяптилар? Бошқалар сизга қандай таъсир кўрсатаётганликлари тўғрисида ўтириб жиддий англаб олишингиз керак, хоҳ ижобий, хоҳ салбий тарафдан. Учинчи: “Бу сизга ёқадими?” балки сиз бирга юрган одамлар сизга ижобий таъсир қилар, сизни руҳлантирувчи таъсирга эга. Балки яхши олмалар ичида бир қанча чириги ҳам бордир. Мен таклиф қилмоқчи бўлганим буларни чуқур анализ қилинг. Уларга қайта-қайта назар ташлаш учун бу саволлар ўринли деб ҳисоблайман. Хусусан гап таъсир кучи ҳақида кетганда яхши ҳам, ёмон ҳам бизни қаергадир олиб боради. Лекин фақат яхшиси керакли жойга олиб боради. Ҳаётимизга таъсир қилувчи нарсаларни жуда осонлик билан қўйиб юборишимиз мумкин. Бир одам айтган экан: “Мен қаерда яшаётгайлигим, кимлар орасида бўлишим муҳим эмас. Уларни меиға аҳамияти бўлмаса керак” деб. Мен бошқа

фикрдаман. Эсда тутинг, ҳаммасини аҳамияти бор. Албагга баъзилари катта, баъзилари кичикрок таъсирга эга, лекин сизга таъсири бор. Атрофингиздагиларни салбий ва ижобий томонларини текшириб ўлчаб курунг. Тарозини қайси томони босиб кетаётганлигини билиб олинг. Буни эътибордан қолдирманг. Балки сиз кичкина қушча тарихи тўғрисида эшитгандирсиз. Қушча қанотлари билан кўзини яшириб йиғлар эди. Шунда сава ундан сўради: “Нега йиғлаяпсан? Катта қуш кўзингга тупургани учунми?” Митти қушча: “Йўқ мен катта қуш кўзимга тупургани учун йиғлагганим йўқ. Мен шундай бўлишига йўл қўйганим учун йиғлаяпман” деб жавоб берди.

АТРОФ-МУҲИТНИ БАҲОЛАНГ

Бозорга талабларингиз билан кириб келманг. Маҳоратингиз, удадуронлигингиз билан кириб келинг. Ўзингизни ёмон ҳис қилсангиз докторга мурожаат қилинг, бозорга эмас. Пулга муҳтожлигингиз бўлса банкка боринг бозорга эмас.

Биз ҳаётимиздаги таъсир кучларини кўриб чиқдик. Демак биз ўзимиздан: “Қандай қилиб бу ерга тушиб қолдим?” деб сўрамагунча одамлар бизни итаришларини билиб олдик. Биз ўзимизга учта калит савол бердик: “Қанақа одамлар орасидаман?” Сиз ҳар бир инсонни ҳаётингиздаги ўрнини боғлай олишингиз керак. “Атрофимдаги одамлар менга қанақа таъсир кўрсатадилар?” Бу асосий савол. Бу одамлар мени нимага ундайдилар? Нима қилишга, нимани эшитишга, ўқишга, ўйлашга ва ҳис қилишга мажбур қиладилар. Улар сизга ижобий, ёки салбий таъсир кўрсатаётганликларини жиддий ўрганиб олишингиз керак. “Бу сизга ёқадими?” Балки сиз бирга юрган одамлар сизга ижобий таъсир қилиб, сизни яхши ишларга илҳомлантирар. Сизга энергия берар. Лекин бир қоп олма ичида чиригани ҳам бўлади. Менинг таклифим сизни қуршаб олган кишиларга танқидий кўз билан назар ташлаиғ. Бу саволларни ҳаммаси сизни атрофингиздаги одамларга қайта-қайта эътиборли

бўлишингиз учун керакдир. Хусусан гап таъсир кучи тўғрисида борганда. Яхши ҳам, ёмон ҳам бизни қаёққадир олиб боради. Лекин фақат яхши бизни керакли жойга олиб боради. Энди бизни орқага етакловчи атрофдагиларга қарши ҳарқагни 3 услубини кўриб чиқишимиз керак.

1. Мулоқотни тўхтагиш.

Бу одамлар билан мулоқотда бўлманг. Бундай қарор мураккаб бўлиши мумкин. Бу осон кечмайди, лекин баъзи ҳолларда шундай қилишга тўғри келади. (Илтимос буни қандай қилишни мендан сўраб хат ёзмаглар буни фақат ўзингиз ҳал қилишингиз мумкин). Бу йўлни ўзингиз танлашингиз керак. Лекин бу огир танлов, шунинг учун у сизни ҳаёгингизга қарши таъсир кўрсатмаслиги керак. Бу танлов сизни лидерлик фазилатларингизга жиддий таъсир кўрсатиши мумкин. Вазиятга қараб иш тутинг.

2. Мулоқотни чегараланг.

Сизга ижобий таъсир қиладиган одамлар билан кўпроқ салбий таъсир қилувчилар билан эса камроқ мулоқотда бўлинг. Аксини қилиш осонроқ бўлади. Лекин сиз бу тузоққа тушмаслигингиз керак. Ўз кадр- қимматингизни билинг.

Сизнинг ихтиёрингизда жуда оз вақт бор. Сиз уни ақл билан ишлатишингиз керак.

3. Мулоқот доирангизни кенгайтиринг.

Мана шу маслаҳатга эътиборингизни қаратишингиз керак. Муваффақиятга эришган одамларни топинг ва кўп вақтингизни улар билан бирга ўтказинг. Уларга кофе ичишни таклиф қилинг (ҳамма харажатларни ўз бўйингизга олинг). Улар қандай муваффақиятга эришганликларини билиб олинг. Уларни нима шунчалик кўп нарсага эриштирадиганини билиб олинг. Сухбат фақат молиявий муваффақият тўғрисида бўлиши шарт эмас.

Масалан: Қандай қилиб бахтли никоҳ қуриш мумкин, яхши ота-она бўлиш мумкин, соғлом бўлиш мумкин ёки руҳий маънавий ҳаёт тўғрисида суҳбатлашиш мумкин.

Бунақанги учрашувлар аниқ мақсад билан мулоқот доирангизни кенгайтиришга олиб келади. Қачонки сиз шу ишларни қилсангиз, табиий тарзда сизни орқага тортувчи

габсир кучларини чегаралаб қўясиз. Қилиб кўринг, ўзингиз шохид бўласиз.

ЎТА ХАВОТИРЛАНИШ

Ҳаёт қийинчиликларига кўп ҳам днққат бўлаверманг, кўпроқ инсонга эътиборли бўлинг. Бошқаларни ҳол аҳволига қаранг. Уларнинг фожеаси, омадсизлигини ва мувофақияти билан кизиқинг.

Инсонларни 12 ёшдан 40 ёшгача тушунишини қандай ўрганиш керак? Хотирангизга зўр бериб эсланг, сиз шу ёшларда қандай бўлгансиз.

Инсонларга берган энг катта совғангиз бу уларга бўлган эътиборингиздир.

Биров тўғрисида қанча кўп ғамхўрлик қилсангиз ўзингиз шунчалик кучли бўлиб борасиз. Қассоб пичоғи билан бировни юрагини операция қилманг.

Тез тез бериладиган саволлар

Савол:

Джим Рон устози жаноб Шоафф билан учрашгандан сўнг даромади кескин ўсиб кетганлиги тўғрисида тез тез гапириб туради. Бизга кизиги шуки Жим Рон қанақа бизнес билан шуғулланган, унга биринчи миллионни олиб келган бизнес соҳаси қайси? Бу савдо соҳаси эканлигини тушундик, буни батафсил тафсилотларини билишни хоҳлар эдик.

Жавоб:

Джим Рон устози жаноб Шоафф билан учрашганда 25 ёшда эди ва ўша пайтда у маркетинг билан шуғулланарди. У маркетинг бу капиталнинг асоси деб ҳисоблаган. Агарда бу маркетинг яхши, сифатли товар, яхши фирма ва яхши бошқарув билан бўлса, албатта.

Савол:

Джим Рон қандай қилиб муваффақиятга эришган. У жаноб Шоафф билан қайси компанияга ишлаган ва кейин қайси компания эгаси бўлган? Ҳозир у фақат семинарлар утиш билан шуғулланадими ёки ҳар хил фирмаларни бошқаришни давом эттираяптими?

Жавоб:

Джим Рон маркетингдаги биричи муваффақиятига эришгандан сўнг тadbиркорлик билан шуғулланди. У фаолиятини турли кўринишдаги ишлаб чиқариш билан давом эттирди. Баъзида фирмада ишлаб чиқаришга асос солди, баъзида ҳамкорлик қилди. Шунинг билан бирга ўқитувчилик, ўргатувчилик фаолиятини ҳам фаол олиб бормокда. Шу йилнинг ўзида Джим Ронга 25 мамлакатдан 140 та семинар ўтказиш таклифлари тушган.

Ҳеч қачон ҳаракатни муваффақият билан адаштирманг. Иш бажараётганда натижани олиб бўлмайди. Шунинг учун ўзингизга савол беринг: «Мен ўзи нима билан шуғулланиб юрибман?» деб. Бу самимият лекин ҳақиқат эмас. Хаттога йўл қўйиш осон инсон самимий гапирса у ҳақиқатни гапирди. Бу нотўғри! Инсон самимий, чин юракдан адаштириш ҳам мумкин.

КАПИТАЛДАН КЎРА МУҲИМ БЎЛГАН 9 НАРСА

Инсон мақсадга эришиш учун узини шахс сифатида тарбиялаши лозим. Тарбия уни мақсадга етаклайди.

Биз бирор ишлаб чиқариш корхонаси очамизми ёки бирор иш бошламоқчи бўлсак бунинг учун албатта пул кераклигини яхши тушунамиз. Лекин биз ҳеч қанақа пули бўлмай туриб катта муваффақиятларга эришган одамларни биламиз, ёки ҳеч бўлмаганда ўшалар тўғрисида эшитганмиз. Сиз сўранг улар қандай қилиб бунга эришганлар?

Мен ишонаманки капиталдан кўра қимматлироқ нарсалар борки, шулар билан ҳам катта мувофакиятларга эришиш мумкин. Рухсатингиз билан уларни айтиб берсам.

Вақт.

Вақт пулдан кўра қимматлидир. Вақтингиз буш ўтмаслиги керак. Вақтни бозорда юрадиган, даромад келтирадиган ишлаб чиқаришга сарфлаш керак. Вақт бу сизнинг капиталингиз. Вақт қанақа қимматга эга? Тўғри сарфланган вақт капиталдан афзалдир. Бесамар кетган вақт вайроналик олиб келса, самарали ўтказилган вақтда эса мўъжиза яратиш мумкин.

Ночорлик.

Менинг Лидия исмли танишим буларди. Унинг корхонага пул қўйишининг сабаби ночорлик бўлди.

У: “Менинг болаларим оч-яланғоч шунинг учун мен шу ишни қилишим керак. Лекин бу ишдан ҳеч нима чиқмаса кейин бизни аҳволимиз нима бўлади?” дерди.

У бир долларга товар сотиб олиб, уни сотди. У бир доллорни таваккал қилиб ишлаб чиқаришга қўйди ва уни келишилган нарҳда сотгандан, кейин кўтарасига товар сотиб олди.

Қатъийлик.

Қатъийлик: “Керак” дейди. Аввалига Лидия: “Нима бўлишидан қатъий назар мен харидор топишим керак” дерди. У ночор аҳволда эди. Кейинчалик у: “Шу куннинг охиригача мен харидор топаман” деди. Ва албатта у харидор топди. Бир марта топдими демак яна топа олади. Келгуси харидор “йўқ” деса ҳечқиси йўқ у йўлида давом этади, кейинги ва кейинги харидорга боради ва ўз харидорини топади.

Мардлик.

Мардлик пулдан кўра қимматли нарсадир. Агар сизда пул оз бўлсаю, мардлик етарлича бўлса, демак сизни катта келажак кутмоқда. Мардлик ҳар қандай мушкул вазиятни енғади. Бунақа мисоллар тўғрисида эшитмаганмисиз? Сиз ақл бовар қилмас Косова тарихини ва у ердаги одамлар дўзах азобидан қандай чиқиб олганликларини, уларнинг ҳақиқий мардликлари, ҳаётларини сақлаб қолганлигини биласизми?

Бир кун Лидия уч ёки тўртга нарса сотганида кейинчалик нима қилиш кераклиги тўғрисида ўйлаб қолди.

Иззатталаблик.

Жавоб ўз ўзидан тайёр: “Учта сотиб билдимми демак ўттиз учта ҳам сота оламан 33 та сота олсам 103 та ҳам сота оламан. Энди Лидия келажак орзуси билан илҳомлана бошлади”.

Ишонч.

Энди Лидия яхши фирманинг яхши товари қўлида эканлигига ишона бошлади. У ўзига ҳам ишона бошлади. У икки болали ёлғиз ишсиз аёл эди. “Худойим менинг қўлимдан ҳамма иш келади”. У ўзини ҳурмат қила бошлади. Бунга пулнинг ҳеч қанақа алоқаси йўқ. Агар сизда миллион доллар бўлсаю ишонч бўлмаса, сиз камбағал, қашшоқсиз. Сиз бой бўлолмайсиз. Энди мен сизларга Лидия қандай қилиб ҳозир миллион эгаси бўлганлигини айтиб бераман.

Топқирлик.

Миянғизни ишлашга мажбур қилинг. Ҳозиргача сиз миянғизни ўндан бир қисмини ишлатаётгандирсиз. Қолган тўққис қисмини ишга солсанғизчи? Нималар рўй беришини ҳаёлингизга ҳам келтирмайсиз. Одамлар жуда қизик нарсаларни ўйлаб топадилар. Топқирлик нима билан ўлчанади? У омад, бойлик ва бахт билан ўлчанади. Топқирлик нулдан қиммагидир. Сизга бор-йўғи 1 доллар ва кўпроқ топқирлик керак. Ўйлаб кўринг қандай қилиб уни ишлашга, ишлашга ва яна ишлашга мажбур қилиш мумкин.

Юрак ва қалб.

Юрак ва қалбни ўрнини нима боса олади? Пул эмас. Пулга юрак ва қалбни сотиб олиб бўлмайди. У миллион доллардан кўра қиммагроқ. Агар сизда миллион доллар бўлсаю юрак ва қалб бўлмаса сиз яшаб билмайсиз. Юрак ва қалб – бу одамларни қарор қабул қилиб олдинга ҳаракат қилишга мажбур қиладиган кўринмас мўъжизадир.

Шахсият.

Сиз ривожланиб шахс сифатида мукамал бўлишингиз керак. Уни шундай ривожлантирингки ҳар кун фойдали бўлинг. У ҳамма нарсага, таъсир қилиши керак. Ёш бола

билан ишлайсизми, бизнес биланми фарқи йўқ. Камбағалми ёки бойми фарқи йўқ. Билиб қўйинг сиз ноёб ва бетакрорсиз.

Билл Бейли: “Сиз қаерда бўлманг ўзингизни ҳамма жойда қулай ҳис қилинг. Жаноб Рон, Сиз Кентуккидаги кичик қулбада, эски дўстингиз билан чой ичасизми, ёки Вашингтондаги семинар қўрғонида меҳмонда бўласизми аҳамияти йўқ ҳамма жойда ўзингизни қулай, қофорт ҳис қилинг” деб ўргатган.

Ким билан мулоқотда бўлишингиздан қатъий назар бойми, камбағалми ўзингизни ўз уйингиздагидек ҳис қилинг. У бойми, камбағалми сизга фарқи бўлмаслиги керак. Сизда яхши мулоқотда бўлиш имконияти бўлади. Ким билан бўлса ҳам барибир. Буёқ шахс бўлиш – бу ҳар қандай муҳитда ўзини қулай ва қолипда сақлаш дегани.

Хуллас шу йўналиш ва қулайлик тўғрисида унутманг. Ҳар ерда ҳар қандай шароитда ҳам хулқ, атворингиз, сўзлашув, ўтириб туриш узаро муносабатда ижобий ажралиб туришингиз керак.

Санаб ўтилган фазилятлар пулдан кўра қатта қимматга эга. Чўнтакда бир доллору ва шу фазилятлар бўлса бутун дунё сизники.

Нимага эришмоқчи эканлигингиздан қатъий назар у сизга тегишли.

Сизга айтмоқчи бўлганим мана шу пулдан кўра қимматроқ турадиган нарсалар, у сизни муваффақиятли келажак билан таъминлайди. Эсда сақланг сизга стишмайдиган нарса пул эмас.

МУАММОНИ ЕЧИШ

Ҳар қандай муаммони ечишда сиз ўзингизга 3 та савол беришингиз керак. Биринчи: Нима қилишим керак? Иккинчи: Бу иш бўйича нималарни ҳисобга олишим керак? Учинчи: Бу ҳақда кимдан сўрашим мумкин?

Муаммоларнинг ечими одатда икки-уч қисмдан иборат. Агар кимгадир ёрдам бермоқчи бўлсангиз, эсда сакланг кўпчилик одамлар бирта ҳаракат билан ҳар қандай муаммони ечиш мумкинлигига ишонадилар.

Лекин Нейл Армстронг айтганди: “Сиз ойга йўл олганингизда икки муаммони ҳал қилишингиз керак, биринчиси у ерга қандай етиб олиш керак ва иккинчиси у ердан қандай қилиб қайтиш мумкин?”

Шу 2 масалани ечмасдан сиз у ердан қайта олмайсиз. Шунинг учун ҳеч қачон бир ишни охиригача етказишни билмасангиз уни бошламанг. Муаммони ечишни энг қулай усули уни коғозда ечишдир.

МУВАФФАҚИЯТЛИ КОМАНДА ТУЗИШ

Уқиш – бу бойликнинг бошланиши. Уқили – бу соғликнинг бошланиши. Уқилиш – бу маданий руҳий ҳаётнинг бошланиши. Энг муҳим нарсалар уқилиш ва англашдан бошланади.

Қачонки сиз мақсад кўясиз худди ташкилот қурдингиз ва ташкилий ишларни йўлга қуйиш керакдек ҳисоблайсиз. Мадраса қурмоқчимисиз ёки спортда бирор ютукка эришмоқчимисиз - сизнинг вазифангиз сизга мақсадга етишингизга ёрдам берувчи одамларни тонширишингиз керак. Муваффақиятли команда тузиш сизга ёрдам беради. Бу қийин масалада яъни, сизга керакли одамларни қидириб топишда ёрдам берувчи 4 пунктдан иборат фикрларим билан ёрдамлашмоқчиман.

Биринчи: Номзоднинг автобиографиясини ўрганиб чиқинг. Унга тегишли бўлган меҳнат фаолияти ва малакаси тўғрисидаги ахборотни билиб олинг. Бу энг тўғри қадам бўлади.

Иккинчи: Номзодни қизиқиш даражасини аниқланг. Агар унга сиз таклиф қилган нарса қизиқ бўлса, демак уни катта келажак кутмоқда. Баъзида одамлар сизни алдашлари

мумкин. Агар сизда етарли малака бўлса сиз у одамни рост ёки тилёгламачилик қилаётганлигини билишингиз мумкин. У билан руй-рост гаплашишга ҳаракат қилинг ва унинг самимийлигини қадрланг. Бука ўрнига унинг шохини олиш керак эмас. Лекин ўйламангки бу одам ўша сизга керакли одамми ёки бошқами топиб оласиз.

Учинчи: Унинг реакциясини кузатинг. Реакция одам характеридаги тўғрилиқни ва билим даражасини кўрсатади. Унинг қуйидаги жавобларига кулоқ солинг: “Сиз мени ишга шунчалик – барвақт келишимни хоҳлайсизми?”. “Мен кечгача ишлашим керакми?”. “Тушлик 10 минут холосми?”. “Шанба кунлари ҳам кечгача ишлаш керакми?”. Сиз бу жавобларни безътибор қолдирмаслигингиз керак. Номзоднинг жавоблари унинг характери ва ишга муносабатини кўрсатади. Бизнинг нимагадир бўлган муносабатимиз ички “мен”имизга ўз аксини топади. Агар кимнидир алдасак охир-оқибат барибир ўша бизнинг ҳақиқий ичимиздаги “мен” узини кўрсатади.

Тўртинчи: Натижаларни текширинг. Уйинда энг муҳими – бу натижа. Инсоннинг ҳақиқий муваффақиятини бундан бўлак яна қандай аниқлаб бўлади? Назорат қилиш керак бўлган 2 хил натижа бўлади.

Биринчиси: - бу фаолият натижаси, унинг қанчалик самарали эканлигини кўрсатади. Баъзида унинг қанчалик фойдали эканлигини тез кўра олмаймиз. Лекин инсонни нақадар фаол эканлигига баҳо бериш қийин эмас.

Айтайлик сизнинг ташкилотингиз савдо билан шуғулланади ва Сиз янги ишга келган сотувчидан 1 ҳафтада 10 та телефон кўнғироғи қилишга буюрдингиз.

Жума куни ундан: “Жон нечта кўнғироқни бажардинг” деб сўрашингиз керак.

Агар у буйруқни бажармагани сабабларини тушунтира кетса Сиз унга: “Жон ишга нечта телефон кўнғироғини бажарганинг сони керак, бунақа тушунгиришлар эмас” деб жавоб беришингиз керак.

Сиз уни яна бир ҳафта синаб кўришингиз мумкин. Агар бу ҳафта ҳам омадсиз бўлса, демак бу инсон ишга лойиқ эмас

ва у сизнинг командангизни аъзоси бўла олмайди деган хулосага келишингиз керак.

Иккинчиси: Бу сиз бошқаришингиз керак бўлган -- унумдорлик. Вақтдан оқилона фойдаланиш команда ишини яхши кетишини аниқлаб берувчи муҳим курсаткичдир. Агар командангиз яхши нагижалар билан ишлашини хоҳласангиз, сиз бор қобилиятингизни намоён қилган ҳолда команданинг олдинги каторида туришингиз керак. Бу сизга келажакда сиз нстамаган сперпризларни олдини олади.

Агарда сиз айтилган маслаҳатларга риоя қилсангиз, албатта ишнинг асосий рольни бажаради. Иш жараёнида у мукаммаллашиб ривожланиб боради.

Эсда сақланг яхши команда қуришда, лидер сифатида сизнинг вазифангиз асосий ҳисобланади. Бир кун келиб сиз кучли, бир хил фикрловчи команда қурганингизда қилган меҳнатингизни роҳатини, мукофотини албатта кўрасиз.

НАТИЖАЛАР

Ҳар бир ўтган кунингизни охирида, ўтган кунингиз олқишга лойиқми ёки шу ўтган кунингиздан хижолатдамисиз? Шунини аниқлаш учун мияннгиздаги тасмани орқага суриб тасаввур қилиб кўринг.

Ҳақиқий аниқлик ҳосилни йиғиб олганда билинади. Ҳосилнингиз сиз кутгандан камроқ бўлса, умидсизликка тушманг. Кўп бўлса ҳам димоғингиз кутарилиб кетмасин.

Ҳаёт вақт ўтиши давомида биздан аниқ ривожланишини талаб қилади. Мана шунинг учун 4 яшар боланинг ўриндиғи шунақа кичкина. Шунинг учунки у 25 ёшдалигида бу ўриндиққа ўтирмакчи бўлмасин. Шунақа нарсалар бўладикки уни чуқурлаштиришга ҳожат йўқ. Уни борлигини ва иш бераётганлигини билиш кифоя. Баъзилар ҳали кўчат ўтқазиш тўғрисида уйлаётган бир пайтда, бошқалар мевасини йиғаётган бўладилар. Қайси одамлар орасида бўлиш сизни хоҳишингизга боғлиқ, ўзингиз танлайсиз.

СЎРАНГ, ИШОНИНГ ВА ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИНГ

Океанга чой қошиқ билан кетмаяписизми? Шунга ишонч ҳосил қилинг ва болалар устунгиздан кулмаслиги учун челақ олинг.

Имконият бўлганда борига шукур қилиб ўтирмасдан кўпроқ онишга ҳаракат қилинг. Шукроналик яғи имкониятларга эшик очиб беради. Сиз ўзингизга: “Мен шу тоғқа чиқаман. Айтишларича бу тоғ жуда баланд, жуда сирпанчиқ, айланма, у ерга чиқиш жуда қийин. Лекин бу менинг тоғим. Мен унга чиқаман ва сизлар тезда мени шу тоғ чўккисидан туриб қўлимни силкитганимни кўрасизлар” дейишингиз керак. Нафрат ва қатъийлик – икки кучли ҳиссиёт инсонни ўзгаришга мажбур қилувчи таъсирга эга.

МЕН ИШОНАМАН

Брайан Трейси

Ишонаманки, ҳар бир одам аввал ишга солинмаган туганмас потенциалга эга ишонаманки, ҳар бир одам аввал фойдаланилмаган катта ақл-эгаси.

Ишонаманки, ҳар бир одам ўзи тасаввур қилгандан кўра кўпроқ ижодкорлик қобилиятига эга.

Ишонаманки, ҳаётингиздаги буюк ишлар ҳали олдинда.

Ишонаманки, энг бахтли лаҳзаларингиз ҳам ҳали олдинда.

Ишонаманки, эришмоқчи бўлган катта ютуқларингиз ҳали сизни кутиб турибди.

Ишонаманки, Сиз ақл фаросагингиз ва билимингизни ҳаётга тадбиқ қилган ҳолда, ҳар қандай тусиқни енгасиз ва олдингизга қўйган мақсадларингизга эришасиз.

УМР ДАВРЛАРИ

5/1-қисми.

Интизом - бу мақсад ва унга эришиш ўртасидаги кўприқдир.

Ҳаёт - бу олдиндан башорат қилинган мунтазам ўзгариш занжири ҳисобланади.

Инсон дунёга келганлиги 6000 йиллик тарихга эга. Улар, ота-она, мактаб ўқитувчилари устозлигида ҳаёт малакасини ошириб, кўплари ўз олдларига буюк мақсадлар қўядилар. Ҳаёт гилдираги айбланишда давом этади. Бутун инсониятнинг ҳиссиёти пайдо бўлади, йўқолади ва яна пайдо бўлади.

Инсон ҳаётида синовлар бошланади. Синовлар асосан унинг ёши билан боғлиқ бўлади. Вазият ўзгаришига қарамаздан инсон ички мақсад-моҳиятини мутлақо ўзгартирмасдан сақлаб қолишга ва уни яхшилашга итилиши шарт.

Шунинг учун мен ўз дунёқарашимни (позициямни) кучига ва қийматига ишонаман. Мен ўқиганимда фикр юритаман, одамлар тўғрисида, уларнинг қилмишлари тақдирлари тўғрисида ўйлайман. Мана шунда аниқ билиб олдимки, бу дунёда бор эканмиз, ўсишимиз, муваффақиятга эришишимиз ва бахтимизни топиш учун яратилган эканмиз. Ўқиш керакми ёки йўқ. Буни ўзимиз ҳал қиламиз. Ҳаракат қиламизми ёки тўхтаб қоламизни, омадсизлигимизга ўзимиз айбдорми ёки бошқаларми? Булар ҳам ўзимизга боғлиқ. Рост гапирамизми ёки алдаймизми? Буларни ҳаммасини бизни қарашларимиз ва фақат биз ҳал қиламиз. Муваффақиятга эришамизми ёки омадсизликками. Ҳайратланарлиси шуки, буюк ва мураккаб Коинот ва одамзотни яратган Оллоҳ бу одамларга омадга эришиш ёки мағлубиятга чидашдек танлаш имкониятини берган.

Ҳамма нарсани билгувчи Оллоҳ, бизга Ер деб аталган ва бу ерда ҳамма нарса ҳисоб-китобли ҳамда баробар қилинган қобиқни ато этган. Ва бу Ерни буюстон қилувчи ёки вайронага айлантирувчи Инсон деб аталган ақлли жонзотни ярағди. Ҳар иккаласини Оллоҳ, ҳам тугалланмаган ва қизиқтирувчи қилиб қолдирди. У чизилмаган картиналар, қуйланмаган қушиқлар, ёзилмаган китоблар, қўприксиз дарёлар ва кашф этилмаган бўшлиқни ҳамда охир-оқибат Оллоҳ тугалланмаган инсонни ҳам ярағдики, бу инсон ўз қалби, ва ақли билан Оллоҳ тугатмаган шу нарсаларни охиригача етказсин. Буларни охирига етказиш қобилиятини фақат инсонга берди. Танлашда эса инсон ўзини-ўзи бошқаради. Ҳали юрак уриб турган экан Ердаги Оллоҳ бошлаган ишларни тугатишда сизда имконият бор. Бу ишларни умрининг ҳар қандай даврида қилиш мумкин.

ҒОЯЛАР

Бирор нарсани топмоқчи бўлсангиз, уни қидиришингиз керак. Яхши ғоя сизга халақит бермайди. У ҳаётингизни ўзгартириши мумкин. Баъзида сизга бору-йўғи кераклиси бирга яхши ғоя бўлиши мумкин. Ғоя – бу аниқ кўринган формадаги ахборотдир.

Йўлимизда янги ғоя учраганда биз уни ақл тарозиси билан ўлчаб кўришимиз ва қанақа қимматга эга эканлигини билиб олишимиз даркор. Ғоянинг сирларидан бири у илҳомланиш билан қўшилган ҳолда келади.

Келажак учун фойдали ғоя ва ахборотларни йиғишдан кўра фойдалироқ нарса йўқ. Бу уйга вазифани бажариш дегани. Агар сиз фарзандларингиз билан суҳбатлашиб турсангиз сиз уларни ҳамма вақт бирга бўлишларига ёрдам берасиз.

Агарда сиз улар билан оқилона суҳбатлашсангиз, сиз уларни орзуларини амалга оширишларига кумаклашган бўласиз.

Бир нарсанинг ўзи сизга хизмат қилиши ёки сизни ўзига бўйсиндириши мумкин. Шугунни сиз бошқаришингиз мумкин ёки куи сизни бошқаради. Ё ишни сиз бошқарасиз ёки иш сизни бошқаради.

Сиз бир ўзингиз муваффақиятга эриша олмайсиз. Бой-бадавлат дарвешни топиш қийин.

Муваффақиятга эришиш учун сиз тубдан ўзгаришингиз шарт эмас. Фақат бир неча одатларни ўзгариши ҳаётингизга шунақа таъсир қиладики, келгуси 20 кун ичида ўзгаришларни кузата бошлайсиз. Энди келаси 12 ой ва 3 йил тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади.

УМР ДАВРЛАРИ

5/2-қисми.

Сиз муваффақиятни орқасидан қувманг, уни ўзингизга тортинг.

Ҳаёт – бу башорат қилинган мунтазам ўзгарувчи занжирдир. Бизнинг ҳаётга қарашимиз ва келажакка интилишимиз билан ўлчанади. Мана шу ҳаётқарашимиздан танловимиз аниқланади. Натижани эса танлов аниқлайди. Биз ҳозир киммиз кейин ким бўламиз бу, бизнинг танловимиз ва позициямизга боғлиқ.

Энди умрнинг 4 даври тўғрисида тўхталамиз. Биринчидан ҳаёт ва бизнес худди йил фаслларидек ўзгариб туради. Мана, бизнинг ҳаётимизни расмларда кўрсатиб бериш у худди йил фаслларидек мудом ўзгариб туради.

Иккинчидан, Сиз йил фаёлларини ўзгартириб билмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартириб биласиз. Келинг шу икки нбдорани ақлда сақлаб вақтни қиш билан таққослашни ўрганиб чиқамиз. Қиш ҳамма вақт куздан кейин келади. У баъзида узоқ давом этади, баъзида қисқа. Баъзида қийинчилик билан, баъзида осон. Лекин қиш куздан кейин келади. Ҳамма вақт шундай бўлган. Бунақанги қиш-қишлар жуда кўп. Ҳаётда баъзида сиз даҳшатга тушасиз, ҳеч нимани тушунмайсиз. Иқтисодий қишлар бор, социал ва шахсий қишлар бор. Қиш кўнинча бизни ҳавсаламизни пир қилади, жонга тегаети. Биз қишга бўйин эгмаслигимиз керак. Биз қийинчиликларни енгишимиз керак. Ҳамма вақт ёруғ кунлар қийинчиликдан кейин келади. Сиз ўсиш учун қийинчиликдан йиқилганда туришни ўрганишингиз керак. Бошқа йўл йўқ.

Хўш, қишни нима қилиш керак? Сиз январь ойини календардан йиртиб ташлаган билан ундаи қутулмайсиз. Мана сиз нима қилишингиз мумкин: сиз кучлироқ бўлишингиз, яхшироқ, ақллироқ бўлишингиз мумкин. Шу учта сўзни эслаб қолинг: кучлироқ, ақллироқ, яхшироқ. Қишни ўзгартириб бўлмайди, сизни эса бўлади.

Мен шу нарсаларни тушуниб олгунимча қишни ёз билан алмаштиришни истар эдим. Қийинчилик бошимга тушса, уни йўқолиб кетишини хоҳлардим. Қийинчиликни ёмон курадим. Кейин Жаноб Шоафф менга: “Ўзингизга осон бўлсин десангиз ўзингизни яхшироқ қилинг, муаммолар кўп бўлмасин деманг, кўпроқ малакангизни оширинг, синовлар кам бўлсин деманг, ақллироқ бўлинг” деб маслаҳат берди. Бу нодир фалсафадир.

БОШҚАРУВ

Сиз қанча пул ишлашингиз керак? Албатта қанча ишлаб билсангиз, шунча. 1 йилда 10 минг доллар ишлайсизми, 100 минг доллар ишлайсизми ахамияти йўқ, сиз қўлингиздан келганича ишлайсиз.

Бирор одам: “Менга катта бойлик бўлса эди, уни қандай ишлатиш йўлларини топардим. Лекин мен ойлик маошда яшайман, шунинг учун уни қаерга кетиб қолганлигини билмайман” деб айтса. Сиз шунақа одам фирмангизни бошқаришни хоҳлармидингиз?

Сиз кўплаб одамларни бошқаришни хоҳласангиз. Улар ҳали бир неча киши бўлганда уларни бошқаришни ўрганинг. Агар сизда озгина одам бўлса улар билан алоқада бўлиш қулай бўлади ва уларни қўллаб-қувватлаб ишга шўнгиб кетинг. Қаерда бўлсангиз ким билан бўлсангиз ўша ерда бор нарсангиздан фойдаланиб ишни бошланг.

Муваффақият – бу 20% моҳирлик, 80% стратегиядан иборат.

Сиз кўп ўқишингиз мумкин. Лекин нимани ўқимокчисиз мана шу муҳим.

УМР ДАВРЛАРИ

5/3-қисми.

Биринчи қисмда мен кўйидагиларни таъкидлагандим:

а) Ҳаёт – бу мунтазам ўзгаришлар

б) Ҳамма учун ягона омил – бу бизнинг ҳиссиётимиз ва дунёқарашимиз.

в) Биз барча нарсаларга нисбатан инсонийлик ақлидрокка эгамиз. Шу ўринда бу қай йўлдан боришимизни ёки қайси йўлни танлашимизни белгилайди.

Танланган йўлимиз эса нағижани аниқлаб беради. Иккинчи қисмда эса:

а) Ҳаёт ва бизнес – бу худди йил фасллариининг алмашинувига ўхшайди.

б) Сиз йил фасллариини ўзгартириб билмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартиришингиз мумкин.

в) Ўрганишимиз керак бўлган асосий ҳаёт дарси – бу худди қиш фаслининг кийинчиликларини енгишдек нарса.

г) Қиш сизга, яхшироқ, ақлироқ ва кучлироқ бўлишга имкон беради.

Қишни ўзгартира олмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартиришингиз мумкин.

Энди биз баҳор тўғрисида суҳбатлашамиз. Яхшиямки қиш ташвишлари ортидан баҳор, деб аталувчи фаол ва янги имкониятлар мавсуми кириб келади. Бу ҳаётнинг сермахсул экинзорлари билим уруғларини экишга тайёр вақти. Бирок шушчаки баҳорнинг келиши кузда ҳаммаси яхши бўлади дегани эмас. Баҳорда сизнинг ҳаракатингиз керак. Сиз танланг: ё баҳорда уруғ экинг ёки кузда тиланчилик қилинг. Баҳорнинг ҳар бир куни ва имкониятидан фойдаланинг. Агар сиз эксангиз шунда ҳосилни йиғиб оласиз дея баҳор ваъда беради. Оллоҳнинг иродаси билан биз ҳар қандай сарфланган кучимиз учун кўп маргалаб мукофот оламиз. Ҳар ҳовуч экканимиз – қоп-қоп ҳосил беради. Бировга қилган ҳар бир яхшилигимиз – юз қарра яхшилик бўлиб қайтади. Эътиқодимиз учун кўнлаб мукофот оламиз. Бировга меҳр берсаккина бизга жавобан меҳр берадилар. Баҳор жуда қисқа у ўз тўзаллиги билан бизни аллалаб ухлатиб қўйиши мумкин. Кўп уйлаб вақтни бой бермаиш. Бир кун уйғонсангиз баҳор ўтиб кетибди уруғ эса ҳали экилмаган. Оллоҳ томондан берилган, ақл, идрок, танлаш эркинлигидан фойдаланиб, бегона ўтлар, тошлар бўлишига ва бошқа йўлингиздаги тўсиқларга қарамасдан экинг. Агар сиз ақл билан ва керагича уруғ эксангиз, бу бегона ўтлар, тошлар ва тиканаклар сизнинг уруғингизни йўқота олмайди. Таклифим ҳаракатни танланг, дам олишни эмас, ҳақиқатни танланг, фантазияни эмас.

Ғабассумни танланг, хўмрайишни эмас. Муҳаббатни танланг душманликни эмас. Ҳаётнинг ҳар жабҳасида яхшисини танланг ва ҳаётингизда баҳор кулиб боққанда ишлан имкониятини танланг. Баҳор – биз ҳамма вақт, ҳаётнинг бошланиш, ҳамма вақт имкониятлар, ҳамма вақт баҳор эканлигини кўрсатади. Биз ҳаётга болаларча кўз билан қарашимиз керак. Яъни қизиқувчанлик, мафтункорлик билан кундалик ҳаётта яширинган муъжизаларни топишга интилишимиз керак. Ҳар биримизга шунақанги баҳор берилган. Тезроқ ўз баҳорингиз билан, ўз имкониятингиз

билан шуғулланинг. Ҳаёт қиска, ҳаттоки энг узоғи ҳам. Қилмоқчи бўлган ҳамма ишингизни бажаринг. Йил фасллари шунчаки утказиб юборманг.

ЭКИШ ВА ҲОСИЛНИ ЙИҒИШ

Ё сиз баҳорда экишингиз керак ёки кузда тиланчилик қилишингиз керак. Танланг!

Экинг, секинлаштирманг. Дустларимиздан бири: “Бирор ҳодиса шунчаки рўй бермайди, ҳодисалар шунчаки рўй беради” деб айтган эди.

Ёр айтади: “Менга ўз талабларингизни эмас уругни бер”.

ШУКРОНАЛИК ТУЙҒУСИ БИЛАН ЯШАНГ

Глен Хопкинс

Уйқусиз тунларингизни бир сониясини тасаввур қилинг. Сиз эса эрталаб жуда вақтли туришингиз керак. Негаки эртага бўладиган мажлисда асосий маърузани сиз ўқийсиз. Соат кўнғироғи сизни уйғотди. Агар шуни уйқу деб бўлса, сиз дарҳол туриб, душ қабул қилиб, тезгина нонушта қилиб олиб кўчага отиласиз. Кўчада одамлар гавжум сиз ҳам шу тўдага қўшилиб кетасиз.

Қуи ниҳоятда ёмон бошланди. “Ҳа”, кўпчилик шундай дейди. Жуда озчилик “йўқ” дейди. Менимча бу одамлар ҳаётга ўзгача кўз билан қарайдилар. Улар “шукроналик туйғуси” билан яшайдилар. Баъзи одамларда ухлашга краватлари йўқ, уларнинг уйлари йўқ, кўчада яшайдилар. Улар ҳам эрталаб уйғониб яшаш учун ишлашга борадилар. Улар ахлат яшиқлардан егулик қидирадилар, исиниб олишлари учун кийим-кечак қидирадилар. Бу мисолларни

келтиришдан мақсад биз ўзимизда бўлган нарсага шукур қилишимиз керак.

Негаки бундан ҳам баттар, ёмон бўлиши мумкин. Демак шукур қилишга ҳамма вақт сабаб бор. Агар сиз шукроналик туйғусини ҳис қилсангиз. Сизда ҳаётдан қониқиш пайдо бўлади, ўзингизни бахтли сеза бошлайсиз.

Ҳаёт – бир жумбок. Ўзи жуда қийин аҳволда яшашига қарамай бошқаларга ёрдам қўлини чўзадиганлар бор. Қачон бировга ёрдам берсангиз, ўзингизни яхши ҳис қила бошлайсиз. Негаки бировга ёрдам берган вақтингизда ўз муаммоларингизни уйламайсиз. Бошқалар сизданда оғир аҳволдалигини кўрасиз. Ҳамма вақт фикрингизни жамлаб муаммога эмас уни ечимига қаратинг ва “шукроналик туйғуси” билан яшанг.

Тереза она – бунга ёрқин мисол бўла олади. Бутун умр муҳтожларга ёрдам бердилар. Натижада ўзлари ҳам муҳаббатни ҳис қилиб ҳаётдан мамнун яшадилар.

Ҳаётингизда муҳим бўлган нарсалар тўғрисида уйланг. Улар, оила, иш, дўстлар, ҳис-туйғу органлари, (сезиш, билиш, кўриш, эшитиш) ва компьютер. Буларсиз сизнинг ҳаётингиз қандай кечишини тасаввур қилиб кўринг. Уларни номларини қоғозга ёзинг, ўзингизни жуда яхши ҳис қилишингизга хайрон қоласиз.

Ким биландир фикрларингизни бўлишсангиз ўзингиз яхши бўлиб борасиз. Сиз қанча одамларга берсангиз, ҳаёт сизга шуича беради. Бирор нарса сахийликдек болалар характерини шакллантира олмайди.

УМР ДАВРЛАРИ

5/4 қисми.

Биринчи қисмда биз таъкидладик:

а) Ҳаёт – ҳамма вақт ўзгариб турувчи башораг қилинган занжирдир.

б) Биз учун ягона ва мунтазам давом этувчи омил – бу бизнинг хис-туйғумиз ва ҳаётқарашимиз.

в) Инсон сифатида ҳаётда ҳамма нарсага нисбатан ўз позициямизга эгамиз. Бу нимани танлашимизни аниқлаб беради. Танлов натижани аниқлайди.

Иккинчи қисмда:

а) Ҳаёт ва бизнес – бу худди йил фасллари каби нарса.

б) Сиз йил фасллариини ўзгартириб билмайсиз. Сиз ўзингизни ўзгартира оласиз.

в) Биз ўқишимиз, ўрганишимиз керак бўлган ҳаёт мактаби – киши енгиб ўтиш.

г) Киш сизга кучлироқ, ақллироқ ва яхшироқ бўлишга имкон беради. Кишни ўзгартира олмайсиз ўзингизни ўзгартира оласиз.

Учинчи қисмда:

а) Баҳор – бу экин майдонларининг билим, куч билан ишлаш учун экинга тайёр вақти.

б) Баҳор бизга: Агар биз эксақ, албатта ҳосилни ўриб олишни ҳар бир ҳаракатимиз ошиғи билан қайтишига ваъда беради.

в) Ҳар биримизга шунақа баҳордан ўз улушимиз берилган. Баҳорингизни шунчаки ўтиб кетишига йўл қўйманг.

Энди асосий бўлган учинчи қисмни гапириб ўтамиз. Унда эккан экинимизни бутун ёз давомида ҳимоялаш ва ўстиришни урганамиз.

Шуни билингки, сиз уруғни эккан заҳотиёқ, сергайрат кўнғизлар, ва заҳарли бегона ўтлар уни босиб меҳнатингизни йўққа чиқармоқчи бўладилар. Эҳтиёт чорасини кўрмасангиз улар бунга эришадилар.

Учинчи дарсимиз иккита сўз воситасида аниқланади. Биринчиси: “Ҳамма яхши нарсага ҳужум қилинади”.

Мевали дарахтга тош отилади. Бунинг сабабини мендан сўраманг. Нега бунақа бўлишини мен ҳам билмайман. Лекин бу ҳақиқат эканлигини яхши биламан. Ҳақиқатга тик қаранг.

Иккинчиси: “Барча қадрли нарсалар ҳимоя қилиниши керак”. Ижтимоий бойликлар, сиёсий бойликлар, ишчи ва

ҳоказо. Ҳаммаси ҳимоя қилиниши керак. Боққа ёз бўйи қараш керак. Бўлмаса ҳеч қанақа бойликка эга бўлмайсиз.

Агар боғингизни қатъийлик билан парвариш қилсангиз, зарарли нарса сизни меҳнатингиз меvasини пайҳон қила олмайди.

УДДАБУРОНЛИК

Инсон ҳеч нимадан бир нима қилишдек ажойиб қобилиятга эга. Улар чулни бустонга, чақани бутун бир бойликка айлантира оладилар.

Уддабуронлик, дангасаликдан кўра яхшироқ.

Олган ишингизни яхшироқ даражада бажариб топшириш – муваффақиятга эришиш дегани.

Уддабуронлик эртанги кунимизга умид бағишлайди.

Ойлик моащдан кўра, даромад яхши. Ойлик билан кун кечириш мумкин. Даромад сизни бой бадавлат қилади.

Болаларга иккита велосипед бўлиши керак, биртасини миниб юрса, иккинчисини ижарага бериши учун.

Устозим билан бўлган учрашувда у мендан: “Жаноб Рон охириги 6 йилда қанча пул иқтисод қилдингиз ва инвестиция қилдингиз?” деб сўради.

Мен: “Ҳеч қанча” деб жавоб бердим.

Кейин у киши: “Ким сизга бу маслаҳатни берди?” деб сўради.

Эсимда мен устозимга: “Агар менда кўп пул бўлганда эди, шу пулларни ишлатиш учун яхши бир режа тузган бўлар эдим” дегандим.

Устозим эса: “Аксинча. Агар сизда яхши режангиз бўлса сиз катта пулга эга бўлар эдингиз” деди. Билиб қўйинг катта пул энг муҳими эмас. Нега ўзингиз истаган томонга интилтирадиган яхши бир молиявий режангиз йўқ?

Бахт – келажакка қолдириладиган нарса эмас, бахт – бу ҳозир бугунги кунда шаклланиши керак бўлган нарса. Бахт тўсатдан пайдо бўлмайди. У сизнинг истагингиз. Бахтни ҳозир ярата бошлашингиз лозим.

УМР ДАВРЛАРИ

5/5 қисми.

Тўртинчи қисмда:

а) Ёз – бу имтихон вақти. Мевали дарахтга тош отадилар.

б) Барча бойликлар химоя қилиниши керак.

в) Ёз бўйи боғни парвариш қилиш керак. Агар қилмасангиз сиз ҳеч қанақа бойликка эга бўлмайсиз.

Азийлар энди охириги қисм куз, яъни куз ҳосилни йиғиш, баҳордаги меҳнатимиз натижасини кўрамиз. Куз – бизга туртинчи асосий дарсни беради. Биз бу дарсни ҳам ўрганишимиз керак. Агар яхши ишлаган бўлсак ҳосилни ҳеч қандай шикоятларсиз шукроналик билан ўриб олишимиз керак. Акс ҳолда ҳеч нима ололмайсиз. Ҳаётнинг ҳар бир соҳасида бир қонун ҳукм суради: нимани эксанг шуни ўрасан.

Бу қонунни доим ёдда сақланг. Табиат қонунининг ҳисоб-китоби адолатли. Мана шу тарзда ўз ҳосилингиз учун барча жавобгарликни, масъулиятни бўйингизга олинг. Ҳаёт масъулиятларини ўз бўйнига олиш – инсои тафаккурининг ёркин намунасидир. Буларнинг ҳаммаси мени баҳслашишга, курашга бошлайди. Ҳаёт – бу мунтазам цикллар алмашинувида иборат. Унинг иккита қарама-қарши томони бор. Батареядагидек ижобий ва салбий зарядлардек. Бу қарама-қаршилиқ ҳамма жойда мавжуд: эркак ва аёл, кун ва тун, яхшилик ва ёмонлик, ҳаёт ва ўлим, сув ва қуруқлик, қиш ва ёз, йиқилиш ва туриш, хурсандчилик ва ғам ва бошқалар. Ҳа, бизни буюк узғаришлар кутаяпти. Шуни ҳам биламанки аввалгидек қиш, баҳор, ёз, куз ҳар йили келади.

Кулинча бизнинг муваффақиятимиз қобилятимизга, баҳорга тайёргарлик, ёзда бегона ўтларни юлиб, ерни парваришlash, кузда ҳосилни йиғиш ва натижани ҳисоб китоб қилншимизга боғлиқ.

Ана шунда биз кейинги қишни кучлироқ, яхшироқ ва ақлироқ бўлиб кутиб оламиз.

ШАХСИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кучли одамларни ўзингизга жалб қилиш учун сиз ўзингиз кучли бўлишингиз керак. Ёқимтой инсонларни жалб қилиш учун ёқимтой, ҳамиятли инсонларни жалб қилиш учун ўзингиз ҳамиятли инсон бўлишингиз керак. Одамларни ўзгартиришга ҳаракат қилгандан кўра ўз устингизда ишланг. Агар биз ўзимизни яхши томоига ўзгартирсак ҳозир бор бўлган нарсамиздан кўпроғига эга бўламиз. Оллоҳ табиат ато этган инсонийлик руҳиятидан максимал даражада фойдаланишга чақиради. Бу бизни буюк имкониятларга яқинлаштиради. Миллион доллар мероси бўлиб туриб миллионер бўла олмаган одамларга жуда ачинаман.

Даромадингиз ўсиб кетсаю ўзингиз ўсмасангиз бу ачинарли ҳол. Ишни олиб бораётган вақтингизда ўзингизга: “Қанча пул ишлаяпман?” деб эмас, балки: “Ким бўлаяпман?” деб савол бериб туриңг.

Ўз меҳнатингиз билан келмаган нарсани ушлаб қолиш жуда қийин.

Сиз миллионер бўлгандан сўнг, бу пулларингизни ҳаммасини сарфлашингиз мумкин. Негаки миллион эмас, балки шу иш жараёнида ким бўлиб етишганингиз муҳимдир. Даромад жуда кам ҳолларда инсонни шахс сифатида ривожлантиради.

Сизни ким бўлиб етишганлигингиз тўғридан-тўғри қанча даромад қилишингизни белгилайди. Молиявий эркин бўлиш учун бир қисм фойдани капиталга айлантириш; капитални ишлаб чиқаришга; ишлаб чиқаришни фойдага, фойдани инвестицияга; инвестицияни молиявий эркинликка айлантириш керак.

Одатда мен кишилар билан суҳбатда бўлганда қуйидаги усулда гаплашаман. Менга кимдир: “Ҳеч ишим юришмайди. Фақат мен билан кўнгилсиз воқеалар содир бўлади. Ҳали у ишда ҳали бу ишда. Нега фақат мен билан шунақа ишлар содир бўлади?” деб сўрашса.

Мен уларга шунчаки: “Улай агар, мен буни билмайман. Билганим шуки, бундай кунгилсизликлар, фақат сизга ухшаганлар билан руй беради” деб жавоб бераман.

Устозим айтар эди: “Келинлар шу ишни қиламиз”. У ҳеч қачон “Бу ишни қилинлар” демасди. “Келинлар бирга қиламиз” қандай яхши, жарангли чиқади.

ДАРОМАД ОЙЛИК МАОШДАН АФЗАЛ

Сиз масъулиятни ўзингизга олишингиз шарт. Сиз шароитни, йил фасллари йеки шамолни ўзгартира олмайсиз. Сиз ўзингизни ўзгартиришингиз мумкин. Бунинг учун сиз масъулиятли бўлишингиз керак.

Мен 25 ёшимда мени ҳаётимни тубдан ўзгартириб юборган бир сўз айтган эди. Бу сўз “Даромад ойлик маошдан афзал”. Иш ҳақи ҳаёт кечириш учун етади, фойда эса бойитади.

Фақат иш ҳақига яшаш жуда қийинлигини биласиз, лекин фойда оладиган ҳар қандай инсон бой бўлиши мумкин. Иш ҳаққига қушимча кирим ҳеч вақт халақит бермайди. Сиз ишбилармонми, маркетинг компанияси-дами, маиший хизмат доирасидами қаерда ишлашингиздан қатъий назар.

Сиз ёзда табиат манзараларини чизишингиз мумкин ёки янги йил чироқларини ёкишингиз мумкин. Бу сабоқ олиш, урганиш ёки ўргатиш бўлиши мумкин. Бу сизни севимли ишингиз бўлиши мумкин - расм чизиш, хунар урганиш, иңшо ёзиш, ёғочга ишлов бериш, компьютер билан шуғулланиш ёки овқат пишириш. Лекин сиз ўз вақтингизни доақад бир қисмини севган ишингизга бағишласангиз, сиз эрталаб туриш нақадар завқли эканини, ўз ютуғингизга қарши бораётганингни ҳафтада бир неча соатгина вақт сарфлаганингда ҳам сеза бошлайсиз. Фақат ойлик маош билан уй ижара ҳақини тўлаб юрмайсиз.

Уй ижара ҳақини тўлаш бу олижаноблик, лекин сиз буш вақтингизни бир қисмини ажратиб олдинга, бой бўлишга

интилишингиз мумкин. Сизни дунё қарашингиз ўзгаради, рухингиз ўзгаради. Бу сизнинг товушингиздан юз ифодангиздан кўриниб туради. Ҳозир мен хизматдаман, қисман ўз режам билан ҳам ишляпман. Мен ҳозир ўз ишларимни яхшилаб олиш учун усул топдим дейишингиз мумкин.

Ҳа, бу шундай. Сиз нимани назарда тутаётганингизни биламан.

Пулни бекорга сарф қилгандан кўра, бировга бериб турган яхши.

Молиявий эркинлик – ўз маблағининг фойдасига яшаб билиш қобилиятидир.

Агар сизни нафақангиз тўғрисида сизни компаниянгиз гамхўрлик қилса, ўз фойдаларингизни бешга бўлинг. Агар ўзингиз гамхўрлик қилсангиз, нафақангизни бешга кўпайтиринг.

ВАҚТИНГИЗ ЗИҚЛИГИГА ҚАРАМАСДАН

Агар сиз маълум мақсадга эришиш учун ишлаётган бўлсангиз, сизни мақсадларингиз сиз учун ишлайди. Сиз қилаётган яхши ишлар ўз навбатида сизни тарбиялайди.

Вақтингиз зик бўлишига қарамасдан келгуси икки ҳафта давомида фикрлаб, ўйлаб режа тузиш билан шуғулланишга вақт топинг. Бунинг учун “Рождество” (русларнинг янги йилдан олдинги байрами) билан янги йил олдидаги ҳафта тўғри келади. Ҳаракат қилниг, ўз ишларингизни тўхтатиб турияг. Вақтингизни кимга севсангиз, кимга гамхўрлик қилсангиз ўша билан ўтказинг. Ўз оилангиз ва болаларингиз билан келгуси йилдаги орзуларингиз, режаларингиз тўғрисида гаплашиб олишга вақт таяланг. Бу вақтни ўзингизни яхши ўнглаб олиб кўп телевизор кўрмасдан, бўладиган ўзгаришлар ва кўшимчалар, янги йилда қилинадиган ишлар тўғрисида жиддий руҳланиб ўтказинг.

Уйлайманки, еклажакдаги орзулар ва режалар биргаликда кейинги 12 ойда оилангиз билан қилинадиган ишлар учун туртки булади.

Шу вақт бефарқ бўлманг, уни қулдан кетказманг, чунки бутун ҳаётингиз иши ёнганангиздан ўтиб кетиши мумкин

Келинг бир кўз билан ўтган ғалабали ва мағлубиятли йилларни, югук ва камчиликларни кўрайлик, уйлаб, фикрлаб янги йилни тоза оқ қогоздан бошлайлик.

Куй топишинг энг яхши усули, олдин топган нарсангдан миннатдор бўлиш (шукур қилиш). Шукроналик – янги фикрлар ва имкониятлар эшигини очиб беради.

70 ёшга кирган, ўсишни давом эттираётган Джим Роннинг шахсий ривожланиш тарихи

Шахсий ривожланиш масалалари бўйича машхур мугахассис Джим Рон яқинда ўзининг 70 ёшли туғилган кунини нишонлади. Байрам халқаро аҳамиятга эга бўлди. 15та турли шаҳарлардан унга 21дона торт топширилди.

Юбилей байрами Мехикода бошланиб, унга 2000 киши ва “Мариачи” гуруҳи қатнашди.

Кейин Рон Гвадалахарага, у ердан Ҳиндистонда ва Бангладоредда тўхтади, кейин Дельфида, Бомбейда бўлди. Портланд (Орегон) кейингиси бўлди. Байрам программасига бу саёҳатда семинар ўтказиш ҳам кўзда тутилган эди. АҚШдан кетгандан кейин Рон Италияга келди. У ерда Неаполь, Церрито ва Римга борди. Тосканияда туғилган кунни нишонлаш учун тўхташдан олдин Рон бу ерда қоларли воқеани сўзлаб берди:

“Мен Тосканияда ажойиб виллада бўлдим. Байрам эрталаб соат 05:30 гача давом этди. Италияликлар байрамни қандай ўтказишни биладилар. Улар олдин ашула айтиб бошлайдилар, кейин кимдир гитара ва аккордион олиб кслади. Улар ҳамма опералардаги ашулаларни куйлай бошлайдилар ва қайси кўшиқ тўғри келса куйлайдилар...”

Италиядан кейин у Осло, Норвегия, Бонн Германияга бордим.

“У ерда мен 3 кун бўлдим, ажойиб байрам. Бизлар қарийб 3000 киши эдик. Одамлар бутун Европадан семинар ва байрамга келган эдилар”.

Цюрих, Швейцария, Кипр, Тель – Авив билан бу тур тугади.

“Байрам бўлиб ўтган мамлакатларнинг ҳаммаси ҳам ажойиб эди” - деди Рон. “Мен ўйлайманки, менга 21дона торт топширилди. Уларни ҳар бирига қўйилган шамларни ҳисобга

олинг. Уларни ўчиришга менга ҳаво етишмас эди. Мен уйлайманки, бу энг узун туғилган кун эди. Мен уни ҳеч қачон эсимдан чиқармайман.

70 ёшдан 39 йилини Джим Рон ҳаётдаги ютуқлари ва фалсафасини тарқатиш билан утказди. У 5000 дан ортик аудитория ва 3 млн дан ортик кишилар олдида нутқ сўзлади.

Куп йиллар давомида Джим Рон оратор ва устозларнинг бутун бир авлодини шахсий ривожланиш илҳомчиси булиб келди. Оратор Энтони Роббинс Ронни ўзининг биринчи устози деб биларди. Рон туғрисида таъсуротларни буюк инсонлар: Харвей Маккей, Лес Браун, Марк Виктор Хансен ва Брайан Трэйси «Кимнинг кимлиги» китобида топасиз.

Айдахо штатида, кичгинагина фермерлар шаҳарчасида улғайган, оилада ягона фарзанд Джим Рон ҳаммасини нолдан бошлаган. 25 ёшида у ҳаётини тубдан ўзгартириб юборган Эрл Шоаффни учратди. Унинг шахсий ва молиявий ютуқларга эришишида, шахсий ривожланиш концепцияси билан уни Шоафф таништирган деб ҳисобланади. Албатта, ота – онасининг маълумоти, оқиллиги ва руҳий мероси унга катта таъсир қилди. Шахсий масъулият ва ўз – ўзини тарбиялаш, оқибатида у ўз шахсини яратди. У аудиторияни нафақат унга берилган вазифа устида ишлаш, ўз устида ишлашни ҳам ўргатарди.

“Сиз ютуқларни орқасидан қувишингиз керак эмас, сиз ўзингизни шундай тутишингиз керакки, ютуқлар сизни орқангиздан юрсин” - дейди у. У давом этарди: “Сизни келажагингизга асосий калит сизни ўзингиз”.

Баъзи ҳамкасблари Рон мативация билан шугулланади, бу унинг қизиқишига айланган деб ҳисоблайдилар. Лекин у бу фикрга кескин қарши чиқади.

“Менинг сахий дўстим Зиг Зиглар билан охирги йиллар фақат бир масала устида баҳслашар эдик. Зиг айтадики, одамларни аввал қизиқтириш керак дейди, мен айтаманки, аввал ўқитиш керак. Агар аҳмоқни қизиқтирсангиз, сиз

қизикқан ахмоққа эга бўладиз. Ўқитинг, ўргатинг кейин қизиктиринг”.

Рон Зигни нафақат ажойиб ораторлиги, ўз-ўзини тарбиялаш масалалари бўйича мутахассис сифатида, балки ҳақиқий дўстлиги учун баҳоларди. Ўзининг 70 ёшида ҳам Джим Ронинг қатъий кун тартиби бор. У лекциялар ўқиш ва саёҳат қилишни давом эттиряпти. Бу йил 145 та лекция бир неча гуруҳ одамлар олдида семинарлар режалаштирилган. Бунга қўшимча у ҳафталик интернетга чиқишга тайёрланыпти. Рон интернетни минглаб одамлар унинг шахсий ривожланиш тўғрисидаги илмларини билишлари учун фойдаланади.

Унинг ўқувчилари сони 100 мамлакатда 38 мингдан ортиқ кишини ташкил этади.

“Ҳозир мен 70 ёшга кирганда ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ вақт қийматини тушунапман. Мен энди 10, 20, 30 йиллик муддатлардан гапира олмайман. Тўғриси 10, 20, 30 та ёзги таътилни ва Рождество байрамларини ўз оилам билан ўтказишни хоҳлардим”.

Джим келажакда ўз саёҳатларини сонини камайтирмоқчи бўлса ҳам, ҳали у бунга тайёр эмас.

“Мен ўзимни 40 ёшардек ҳис қиламан, соғлигим жойида, бутун дунё бўйлаб саёҳат қилишда ва мендек кўп ишлашда бу жуда керак”.

Агар у 80 ёшга кирганда “Ишларингиз ҳажминини камайтирдингизми?” - деб сўраш ҳаёлимизга келиб қолса, у “Мен бандман” - деган жавобни олишимиз аниқ.

“У мени 70 ёшлигимда ўтиши керак” - деб кулади Рон.

Мундарижа

Хастини бутунлай ургартириб юборган кун.....	4
ХОЗИР ҲАРАКАТ ВАҚТИ.....	8
ИНТИЗОМ.....	10
ЯХШИ НАТИЖА УЧУН БИРИНЧИ ҚАДАМ.....	12
КАТЪИЙЛИК / МАТОНАТ.....	13
ЎЗГАРТИРИШ ТАНЛАШДАН БОШЛАНАДИ.....	16
КАРОР/ЎЗГАРТИРИШ/ТАНЛАШ.....	17
БЕКОРЧИЛИКДАН КЎРА ТАШАВБУСКОР БЎЛМОҚ АФЗАЛ.....	19
ТАШАВБУС.....	20
БИЗ ТУКНАШ КЕЛАДИГАН ИККИ ТАНЛОВ.....	22
КАДР-КИММАТ.....	23
ЯХШИ КУЗАТУВЧИ БУЛИНГ.....	24
ФАХРЛАНИШ.....	25
ШАХС СИФАТИДА РИВОЖЛАНИШ ҲИҚМАТИ.....	26
ШАХСНИНГ ЎСИШИ.....	27
ҚАЕРДА БЎЛСАНГИЗ,ФИКР-ҲАЁЛИНГИЗ ЎША ЕРДА БЎЛСИН.....	28
ВАҚТНИ БОШҚАРИШ.....	29
МУВАФФАҚИЯТГА ЭРИШИШ ОСОН, ЛЕКИН УНГА ЭЪТИБОР	
БЕРМАСЛИК УНДАН ҲАМ ОСОН.....	30
АСОС/АСОСИЙ ҚОНДА.....	32
ҲАММА ГАП МУНОСАБАТДА.....	33
ҲАҚИҚАТ.....	35
ЎЗИНИ АЛДАШГА ҚАРШИ ҲАРАКАТ.....	38
ФАОЛЛИК/МЕҲНАТ.....	40
ҲАЁТИНГИЗНИ ЎЗГАРТИРИШИ МУМКИН БЎЛГАН ТЎРТ ТҮЙҒУ.....	40
ҲИС-ҲАЯЖОН.....	44
КИТОВ ЎҚИНГ.....	45
КИТОБЛАР/КУТУБУХОНА/ЎҚИШ.....	47
ЧУМОЛИ ФАЛСАФАСИ.....	48
ШАХСИЙ ФАЛСАФА.....	49
ИМКОНИЯТЛАРНИ СЕВИНГ.....	49
ХОҲИШ/РУҲЛАНИШ.....	51
РУҲЛАНИШ ВА МАНИПУЛЯЦИЯ.....	51
ЎЗ НАТИЖАЛАРИНГИЗНИ КУЗАТИНГ.....	52
КАРЬЕРА/БОЗОР.....	54
ЯХШИ ҲАЁТ НИМА?.....	55
ҲАЁТ ТАРЗИ.....	58
МАҚСАД КЎЙИШ.....	59
КУНДАЛИК ЮРИТИШ СИЗДАН КЕЙИН ҚОЛАДИГАИ 3	
ХАЗИНАНИНГ БИРИ.....	60
КУНДАЛИК.....	62

ЙИГИРМА БИРИНЧИ ЮЗ ЙИЛДИК ТАЛАБИ	63
КЎНИКМАЛАР/СОТУВЛАР	65
ЯХШИ ИШЛАРНИ ҚИЛИШ	66
ХОҲИШЛАР	67
ТИЛ КУЧИ	69
МУЛОҚОТ	70
ИЧКИ ДУШМАНЛАР	72
ЭЪТИРОЗНИ ЕНГИШ	74
КЕЧИКТИРМАСДАН ҲАРАКАТГА	74
МУВАФФАҚИЯТ ВА ОМАДСИЗЛИК	77
ҲАЁТ БАРЧАНИ МУКОФОТЛАШНИ ИСТАЙДИ	78
ТАРБИЯ/МУНОСАБАТ	79
МЕҲНАТИНГИЗ МЕВАСИНИ ЎРИБ ОЛИНГ	81
САҲИЙ ВА ОЛИЙЖАНОБ БЎЛИНГ	83
ЎЗ ОРЗУЛАРИНГИЗНИ РЎБЕГА ЧИҚАРИНГ	84
МАҚСАДЛАР/МАҚСАД ҚЎЙИШ	86
ИНТЕЛЛЕКТУАЛ РИВОЖЛАНИШГА ҚАНДАЙ ЭРИШИШ МУМКИН?	87
МОЛИЯВИЙ ЭРКИНЛИК	89
БОЛАЛАРГА ЎХШАШГА ҲАРАКАТ ҚИЛИНГ	90
БОЛАЛАР	92
МУВАФФАҚИЯТ ВА ОМАДСИЗЛИК ФОРМУЛАСИ	94
ЛИДЕРЛИК	97
ЎЗ-ЎЗИНИ ТАРБИЯЛАШ	99
БИЛИМ ОЛИШ/ЎҚИШ	101
ЛИДЕРЛИКНИ УДДАЛАШ БЕЛГИЛАРИ	102
ШАХСИЙ ЖАВОБГАРЛИК	104
ФИКРНИ ЖАМЛАШ	105
ФЕРМЕР КАБИ ФИКР ЮРИТИНГ	105
БЕПАРВОЛИК	106
БУГУН-БУ КЕЧАГИ ЭРТАМИЗ	107
РЕЖАЛАШТИРИШ	108
МАЛАКА	111
АТРОФ-МУҲИТНИ БАҲОЛАНГ	113
ЎТА ХАВОТИРЛАНИШ	115
КАПИТАЛДАН КЎРА МУҲИМ БЎЛГАН 9 НАРСА	116
МУАММОНИ ЕЧИШ	119
МУВАФФАҚИЯТЛИ КОМАНДА ТУЗИШ	120
НАТИЖАЛАР	122
СЎРАНГ, ИШОНИНГ ВА ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИНГ	123
МЕН ИШОНАМАН	123
УМР ДАВРЛАРИ	124
ҒОЯЛАР	125
УМР ДАВРЛАРИ	126

<u>Ақыл витаминлари</u>	
БОШҚАРУВ.....	127
УМР ДАВРЛАРИ.....	128
ЭКИШ ВА ҲОСИЛНИ ЙИГИШ.....	130
ШУКРОНАЛИК ТУЙҒУСИ БИЛАН ЯШАНГ.....	130
УМР ДАВРЛАРИ.....	131
УДДАБУРОНЛИК.....	133
УМР ДАВРЛАРИ.....	134
ШАХСИЙ РИВОЖЛАНИШ.....	135
ДАРОМАД ОЙЛИК МАОШДАН АФЗАЛ.....	136
ВАҚТИНГИЗ ЗИҚЛИГИГА ҚАРАМАСДАН.....	137
70 ёшга кирган, усини давом эттираётган Джим Роннинг шахсий ривожланиш тарихи.....	139